חותם

תוסף על המשמר
גליון 36 (817)
בספטמבר 1986
באלול תשמ"ו

31.8-5.9.86

ובחנות St Michael בקניון

הזדמנות אחרונה
להנות מהנחה גדולה

עד 50% הנחה אמיתית
על הלבשת והנעלת
קיץ 86

St Michael מולל מוצרי היוקרה
Marks & Spencer

השבוע האחרון להנחות סוף העונה!

הצעה מיוחדת

מכנסי ג'ינס לגברים
ליגת
מבחר דגמים 29.90 ש"ח

תוי קניה של המשביר לצרכן
שי לחגים

שבוע היצרן
31.8.-12.9.86

25% הנחה
על כל מגוון מגבות ורדינון

מגבות ורדינון

שי
על כל קניה מעל 25 ש"ח נטו
מגבת פנים חינם

הקונה במשביר לצרכן חוסך כסף, חוסך זמן!

עוד שבוע

כתובת המערכת:
„על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת.א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלני
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ פסגה בדוחק־זמן
עם א־שאות, דינוץ, סכיורה
מאת עודד ליפשיץ 5

■ מה זה ייתן לנו
עם האיש ברחוב
מאת אהוד דור 6

■ ראש משוגע
חלוציות בעין יהב
מאת שלי יחימוביץ' 8

■ מועמדות לרצח
החוק אינו מגן עליתן
מאת עמירם כהן 10

■ ספטמבר השחור של צ'ילה
13 שנים לשלטון הדמים
מאת שלמה סלוצקי 12

ראיון

■ הצנזור
עם הצנזור הצבאי
מאת אבי בניהו 20

מדורים וטורים

■ „כתבה" — תחנה סופית
במוסדות סיעודיים
מאת יוסי קאנץ וזכריה שדה 14

■ יומן כלא רמלה
של מפקד הכלא
מאת דוד פרי 16

■ שלום בית
מאת חיה יוסף 17

■ חותם אישי
ללא מלים
מאת חנוך רוזן 18

■ הראקירי
מאת יעקב לזר 28

זהבה מוזס — 2; עודד ליפשיץ — 2; רחוביצקי — 2; חיים מאור — 3; אלי הכהן — 3; זאב צחור — 3; מיכאל הרסגור — 4; שמואל בונים — 4

■ הלו חותם 4

■ כל יום
עיצוב: רחל דביר
עריכה: ישע וינשטיין 22־27

בשער: מוטה גור — העיקר הבריאות!

יובל
חיל הנוטרים

נוטרים עבריים

חיל הנוטרים, המציין בימים אלו יובל להקמתו, הוא מאבני הבניין של כוח המגן העברי. כל מתנדביו השתלבו עם קום המדינה במסגרות החרשות של צה"ל ומשטרת ישראל.

„את עיקר הצלחתו של החיל רואה חיימקה לבקוב, נוטר לשעבר, בכך שהצליח לשמש כיסוי רשמי לפעולותיה הגלויות של ההגנה. ההגנה השכילה לנצל מסגרת זו כדי להסיר את האיסורים שהוטלו על המחתרות ולערוך בגלוי קורסים שונים, אימונים ותרגילים", הוא מציין.

החיל החל את דרכו בשנות המאורעות והמרד הערבי של 1936־1939. הבריטים, ששלטו אז בארץ־ישראל, הבינו כי לא יצליחו לשמור לבדם ולסכל את פעולות הרצח והחבלה של הערבים בנקודות העבריות הבודדות, וכך הסכימו לגיוס מתנדבים מבני הישוב העברי, שיגנו על מקומות מגוריהם. שיתוף הפעולה בין הבריטים והיישוב בארץ נוצר אז למרות ששני הצדדים היו מודעים למגבלות ולחסרונות של עבודה משותפת כזאת, אך היתרונות והצורך הממשי בשטח הכריעו את הכף והבריטים אף השלימו עם העובדה שהקמת הכוח המזוין לא תביא לחיסול ההגנה הבלתי־חוקית.

המתנדבים, אנשי המושבות והיישובים, ברוב המקרים מומלצי ההגנה באמצעות הסוכנות היהודית, ובמספר מושבות גם חברים מסניפי הארגון הצבאי - קיבלו נשק באורח רשמי ושירתו במעמד של „שוטר מוסף", „שוטר מיוחד" או „גפיר". הפיקוד בדרגים הבכירים נותר בידי הבריטים.

עם הקמת החיל הגנה כל קבוצת מתנדבים על הנקודה ממנה נשלחה, אך כאשר החלו פעולות אזוריות, גויסו מתנדבים רבים נוספים. כ־3000 מתנדבים בגיוס מלא הקדישו את כל זמנם לשירות, ואילו מתנדבים נוספים, במספר הגדול פי חמישה חיוו את אנשי הרזרבה שנקראו לשרת בשעת הצורך והיו רשאים לשאת נשק וללבוש מדים.

בראשית 1939 אורגנו כל היחידות האלה במשטרת היישובים העבריים, שהיתה לחטיבה המרכזית בחיל הנוטרים. אז הוחל גם בגיוס בערים, בקרב בני נוער שהגיעו לפרקם.

ב־1938 הקים קפטן צ'ארלס אורד וינגייט, שנודע בכינויו „הידיד", את „פלוגות הלילה המיוחדות", שפעלו במשך כשנה במסגרת הנוטרות. משימתן הראשונה של הפלוגות היתה הגנת צינור הנפט, שהוביל את הנפט מעירק, דרך עמק הירדן ועמק יזרעאל, לבתי הזיקוק בחיפה. היחידות אומנו והתמחו בלוחמת לילה והפכו לאחד הכוחות היעילים ביותר שלחמו בכנופיות הערביות. הם קיימו סיורים ומארבים וערכו מבצעי כיתור וביעור, בעיקר בלב השטח הערבי.

רבות מיחידות חיל הנוטרים מילאו תפקידים חיוניים במשך כל שנות מלחמת העולם השנייה ובמאבק להקמת מדינת ישראל. עם קום המדינה השתלבו המתנדבים במסגרות החרשות של צה"ל ומשטרת ישראל. למעלה מ־20,000 איש שרתו בנוטרות במשך 12 שנות קיומה. השבוע התכנסו הנוטרים לשעבר לציון מלאת חמישים שנה לחיל שאפשר את עמידתם האיתנה של ישובים רבים מול התקפות הערבים.

● זהבה מוזס

מלה רעה
שומר בתל־השומר

בתל־השומר גובים החל מהשבוע שעבר שקל וחצי מכל מכונית הנכנסת לבית־החולים, בין אם נכנסים לרגע, כדי להוריד חולה במיון או מבקר באחת המחלקות, ובין אם חונים בבית־החולים יום שלם. הכסף, כך אומרים בהנהלה נועד לקרן לסלילת כבישים פנימיים והכשרת מגרשי־חנייה.

בתל־השומר קשה ללכת ברגל: בית־החולים, השוכן במחנה צבאי בריטי לשעבר, פרוס על שטח ענק, ביתנים ביתנים. אנשים חולים, חלשים וזקנים, שלא ירצו לשלם דמי כניסה, יתקשו לכתת רגליהם, בשמש או בגשם, ממכוניתם שמחוץ לשער ועד ליעדם הרחוק שבתוך בית־החולים.

עבור מי שבא לביקור מקרי אחד, התשלום הוא רק מטרד. עבור מי שבא יום יום, לטיפולים או לביקור חולים, התשלום החוזר הוא הוצאה ניכרת המיתוספת להוצאות הכבדות שממילא נופלות על חולים מאושפזים ועל קרוביהם.

ישראל של שנות ה־80 עוברת מהפך. פעם חשבנו שתפקיד המדינה הוא להיות קבלן שירותים, שתפקידו לספק את מכסימום השירותים לאזרחים, מבטחון ופיתוח מקורות מים ועד בריאות וחינוך.

היום המדינה היא ערך נשגב, אליל שיש להעריץ אותו ולהקריב לו קרבנות, ממסים ועד שירות במילואים, ואסור לאזרחים לדרוש ממנו משהו. תפקיד האזרחים הוא להודות לאליל המדינה על עצם החסד שהוא עושה עמם בכך שהוא מתיר להם לחיות על אדמתו המקודשת.

במדינה כזו שירותי הבריאות, חינוך ורווחה אינם חובת המדינה לאזרחיה, וביחוד לאזרחיה העניים יותר, אלא בזבוז, ולכן יש לקצץ ולצמצם אותם ולהדק את החורים בכל החגורות.

כשהמדינה מקצצת תקציבי בתי־החולים, כשאין תקנים לאחיות וכסף לתרופות ולציוד, אז מחפשים פטנטים מרגיזים כמו דמי־כניסה, משהו שמזכיר את ימי־הביניים, כשהשלטון המרכזי התפורר וכל פיאודל מקומי היה גובה דמי־מעבר מהנוסעים שנסעו בשטחי נחלתו.

דמי־כניסה הם רק סנונית ראשונה. בעוד כמה שנים, ביקור בבית־חולים ייראה כך:

כניסה וחניה — 1.5 ש"ח (לקרן שיפוצי כבישים).

מעלית — 0.5 ש"ח (לקרן אמצעי הרמה ושינוע).

מס פיפי — 0.47 ש"ח (לקרן נייר־טואלט והחלפת חרסינה).

שימוש במסדרון 0.12 ש"ח (לקרן שיפור מעברים וכניסות).

אפשר יהיה להמשיך את הרשימה, כי הדמיון הבירוקרטי הרבה יותר פורה ממה שאנו יכולים להעלות בדעתנו היום. זה מרגיז ולא יעיל. בכל מקום יהיו משרדי גבייה עם שומרים, בשתי משמרות, כאלה שיגנו משש בבוקר עד שתיים בצהריים וכאלה שיחליפו אותם משתיים ועד עשר בערב. יהיו קופות רושמות ומחסומים שעולים ויורדים.

באוניברסיטאות הם יותר חכמים. למה להם לגבות אלף פעם שקל וחצי הם החליטו השבוע לגבות מראש אלף וחמש מאות שקל מכל סטודנט, פיקדון עבור שימוש בספריות ובמתקנים...

תחי היעילות! אם זה היה קורה במדינה אחרת, זה היה אפילו מצחיק.

● עודד ליפשיץ

תמונת מצב

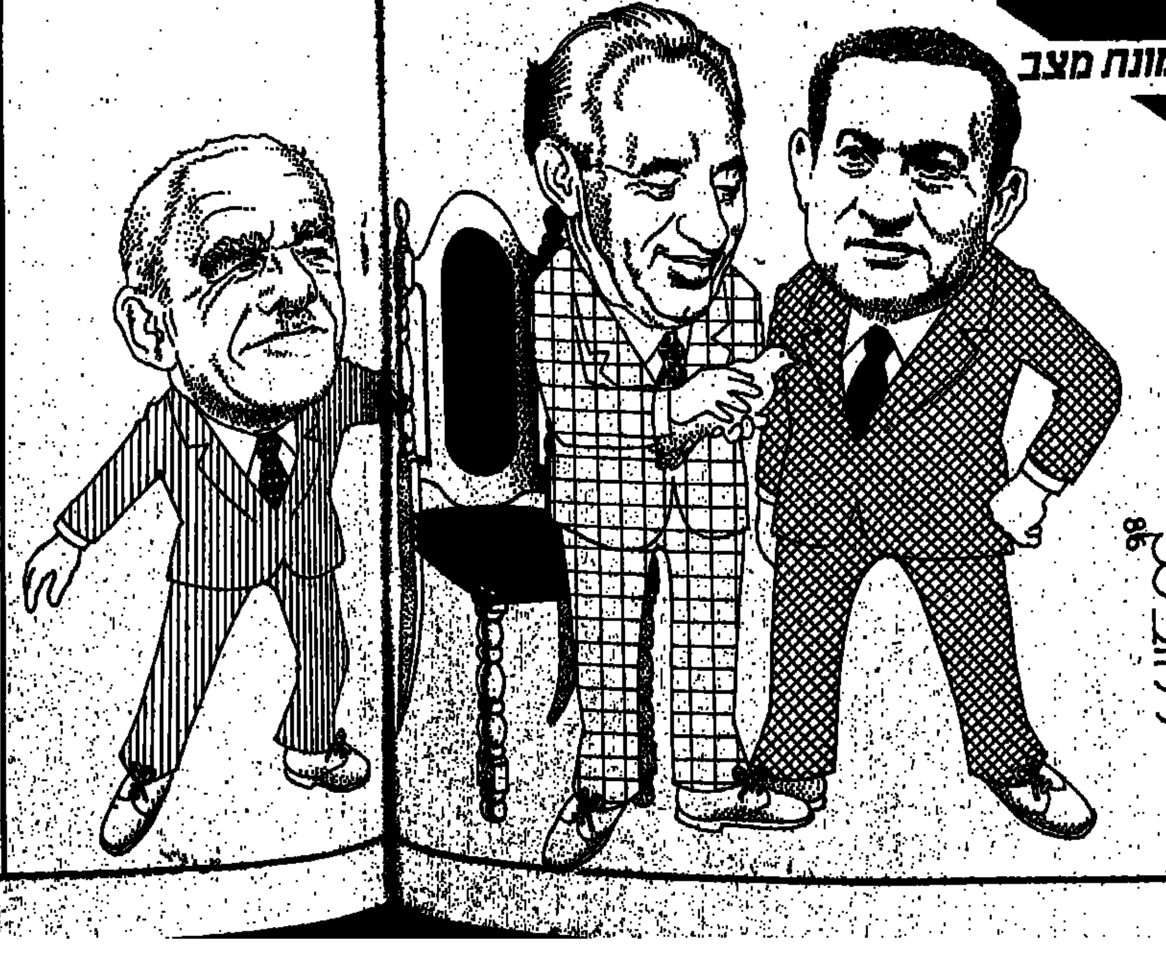

נותרו
37 יום
עד כניסת יצחק שמיר לראשות הממשלה

פרידה
הנרי מור: החור והחומר

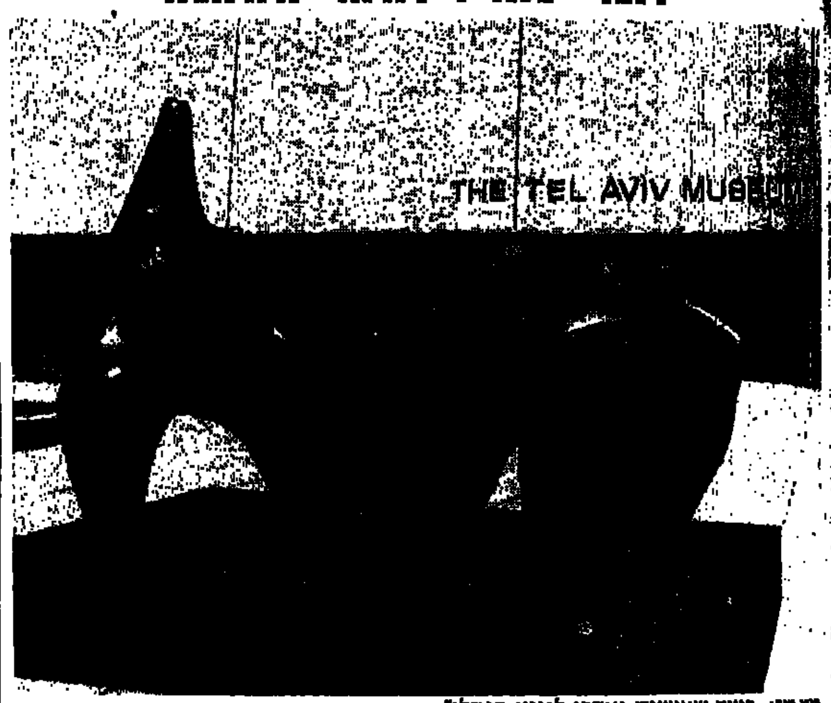

הנרי מור: „רוצה שאנשים יאהבו לגעת בפסלי"

הנרי מור, מחשובי הפיסול המודרני, נפטר השבוע בשיבה טובה, כשהוא מותיר אחריו פסלים רבים המוצגים במקומות שונים בעולם.

הנרי מור ייזכר כמי ש„הלביש את החור" בחומר ואת החלל הפך לפסל („החלל הוא המשק ההרמוני בין המוצק לבין הריק"). הוא גם ייזכר כאחד מן הפסלים שהתוו את הדרך אל ההפשטה והמופשט האורגני, הביומורפי (לצד ברנקוסי, ארפ ופיקאסו).

פסליו של מור נוצרו לאחר התבוננות מעמיקה ויצירת סינטזה בין צורות הטבע (קפלי ההרים והנאיות, עצמות ומאובנים פרה־היסטוריים, חלוקי נחל וכו'), פיסול פרימיטיבי (פרהיסטורי, מצרי, מסופוטמי, אפריקני ומקסיקני / מאיה) וחשיבה מודרנית.

לדברי מור, פסל שאקמול (אל הרוח המקסיקני, משבט המאיה) השפיע יותר מכל על עבודתו המוקדמת. פסל זה היווה בסיס לפסלי „הדמויות השוכבות" ו„אם וילד" שיצר. אלה פסלים מוצקים ופשוטים, השומרים על צורת גוש האבן המקורית ונאמנים לחומר.

מור דיבר על כך שאינו מנסה לעשות אשה מאבן אלא אבן שתעלה על הדעת דמות אשה. ואכן, זה כוחם של פסליו. אתה רואה מסה של אבן, המזכירה בקימוריה הזורמים ובנקביה חלוק נחל ענק או עצם מאובנת. במבט שני, תוך כדי טיול סביב הפסל, אתה מתחיל לברוא את הדמות הנשית, את ה„אמא אדמה" הבראשיתית, האוצרת בתוכה את כוח הטבע ואת הרוך הנשי.

בתולדות הפיסול המודרני יהווה הנרי מור ציון דרך בתפיסה הרואה את הקשר בין הפסל לבין הנוף אליו הוא מתייחס. תפיסה שזכתה לפיתוח ולהמשך כ„אמנות האדמה" ובאמנות הסביבתית משנות ה־60 ועד ימינו אלה.

● חיים מאור

רשות דיבור לפרופ' אליס שלוי, מנהלת בית־ספר דתי לבנות
„ועד הורים, נגד הקצנה דתית + חיוני ורצוי"

השבוע, הודיעו חמישה־עשר ועדי־הורים מבתי־ספר ממלכתיים דתיים על הקמת ועד־פעולה משותף שיפעל נגד ההקצנה הדתית במערכת החינוך. שאלתי את הפרופ' אליס שלוי, מנהלת בית־הספר הדתי לבנות „פלך" בירושלים מהי תגובתה.

„אני חושבת שהקמת ועד־הורים נגד הקצנה דתית בהחלט חיוני ורצוי. המגמה אכן קיימת בבתי־הספר הממלכתיים דתיים כבר זמן מה, והדוגמאות לכך רבות. למשל, הנטייה להפריד בין בנים לבנות לפני כיתה ו' — הפרדה שאין לה כל הצדקה, או אפליה לרעה של הבנות בתכני הלימוד, למשל אי לימוד גמרא לבנות. דוגמא נוספת — איסור על מורות לבוא במכנסיים או הכרחת מורות לכסות את ראשן. אלו הן דרישות חרשות שאין להן כל ביסוס או הצדקה כלשהי.

ועד ההורים מבקש לסטר מבתי־הספר הממלכתיים דתיים מורים חרדים. מה דעתך על כך?

אני מצדיקה סילוקם של כל מי שלא שירתו או בצבא או בשרות לאומי. בבית־ספרי, למשל, שירתו כל המורים והמורות בצבא, או בשירות לאומי.

כיצד נראה לך הרעיון של הרחבת מערכת בתי־הספר המסורתיים בארץ?

לדעתי, בית הספר המסורתי הוא ביעור בורות דו־כיווני, היינו, לימוד יהדות וערכי יהדות מבלי להקפיד על קיום המצוות. עובדה זו חשובה על רקע מצב הקיים היום בבתי־הספר הממלכתיים שבו תלמידים אינם יודעים מאומה על היהדות. הייתי מצפה מבתי־הספר הדתיים שילמדו מקצועות כמו מדעים, היסטוריה וכיוצה באלה, כדי שתלמידיהם לא יסבלו מבורות מן העבר האחר של המתרס. בית־הספר המסורתי הוא, לדעתי, אידיאל־טיפוס לחילוני.

במערכת החינוך חלה בשנים האחרונות נסיגה רבתי בנושא החינוך לערכים. האם יש לך מרשם לתפנית בנושא זה?

משיכה של אנשים טובים לחינוך היא הפתרון הטוב ביותר, אבל, נכון להיום — גם הקשה ביותר, שכן זוהי פונקציה של משכורת, מעמד חברתי ויוקרה. כמו־כן הייתי מצפה להרבה יוזמות מצד משרד החינוך למה שהייתי מגדירה: עבודה פנימית בקרב המורים. כינוסים המוניים לא צריך לעשות רק כשרנים בבחינות־בגרות. אני הייתי מצפה מהמנכ"ל החדש שיעשה למען מפגשים תכופים שכותרתם „ריון בערכים".

אכסניה לבעלי־ממון

כראי רבותי, ראשי האוניברסיטאות, כדאי לעשות חושבים פעם נוספת. הרי לא נטעה אם נאמר שהסטודנטים הם הם, בסופו של דבר, המטרה עבורם אתם קיימים. לפיכך, במקום להטיל עליהם את הזכות המפוקפקת לממן אתכם, במקום להפוך את מגדל־השן לאכסניה לבעלי ממון בלבד, כדאי לעשות הערכה מחדש.

מה דעתכם, רבותי, דווקא להעלות את הסטודנטים על רכבת המחאה וההתרעה שלכם? פשוט לשבת עמם ולהחליט פה־אחד שכולם — תלמידים ומורים — לא יפתחו את שנת הלימודים אם המקור האמיתי למימון, הממשלה, לא יפתח את בלון החמצן, ומיד.

ייתכן שהחלטתכם להתחיל לנסר את הענף עליו אתם יושבים, נובעת מסיבות מצוקה או מסיבות טקטיות, שטעמן אינו ברור כלל לרבים, אולם בפוליטיקה יש תמיד דרך חזרה. את המלחמות כדאי לכוון נגד מי שסבור שחינוך והשכלה הם בעדיפות ג' ולא כנגד מי שסבור שהשכלה היא עבורו שלב חיוני ביותר בין שלוש שנים שהקדיש לצה"ל לבין היותו אזרח מועיל לעצמו ולחברה סביבו.

● אלי הכהן

אנשי כבוד
„אמרתי לכם"

בפסח 1967 נערך בבית החייל בתל־אביב כנס קצינים של החטיבה שלי. היה נחמה. הוזמנו גם בנות הזוג, היתה שירה בציבור, שלישיית הגשש החיוור שהיתה אז במיטבה הצחיקה, ואלוף הפיקוד עוזי נרקיס, אמר בחגיגות דברים צפויים על שנת עבודה קשה למילואימניקים. בפנייה נרשאלנטית לבנות זוגנו הוא התנצל על ימי המילואים הצפויים. בתמורה, כך הבטיח, צפויות לכולנו שנות שקט ושלווה.

כשהתאספנו, אחר־כך, סביב שולחנות הכיבוד, אמרתי שהוא טועה וכי נאצר חייב לתקוף את ישראל בהקדם. החבר'ה לא התייחסו. הוא, אלוף, הוא יודע. בגיוס הגדול שלפני מלחמת ששת הימים קניתי לי מעריץ שזכר מה אמרתי אך לפני פחות מחודש. לימים הוא שם בפי גם נבואה על מלחמת יום הכיפורים. אינני זוכר ומכל מקום אין זו חכמה. אבל זה נחמד שיש מישהו בעולם שחושב שאתה משהו. נו, ובעניין מלחמת לבנון יש קבלות, אפילו בחותם.

לפני זמן מה פנה אלי מעריצי הפרטי בשאלה ישירה: מתי תהיה המלחמה הבאה ומה יקרה בעקבותיה. הזכרתי לו שאינני מתמחה בנבואה. חוקרי ההיסטוריה בקושי יודעים את העבר, הם ודאי אינם יודעים את העתיד. ובכל זאת, כדי לשמור על המוניטין, כדי להוציא קצת קיטור וכדי שאמשיך בהנאה לזרוק את הסיסמה המתמרמרת של המתוסכלים להורותיהם, „אמרתי לכם", אמרתי לו.

אמרתי לו שהבעיה הקיומית שלנו היא ההתמודדות מול תביעת הפלשתינים למולדת משלהם. שזוהי התמודדות של שלושה וחצי מליון יהודים מול, בערך, פי 2.5 ערבים. אנחנו, נכון לעכשיו, חזקים יותר. תחושת הכוח שלנו, בצירוף התרדה מאיכת הערבים והנטייה האנושית לשמירה על מושגים כמו מולדת אבות וכבוד האומה, גורמים לכך שכל החלטה על פשרה תגרום למלחמת אזרחים יהודית. אין מנהיג שיקח סיכון כזה, או דבר לא יזוז עד המלחמה הבאה.

הצד השני יודע שאנחנו חזקים יותר. אולם הוא גם יודע היטב שכל נצחון צבאי שלנו מחליש אותנו, יש לו זמן. עליו להמתין לקיום הקשיים הפנימיים שלו מהחזית המזרחית. אז ייערך הסיבוב הבא. אנחנו ננצח. המחיר יהיה מספיק כבד כדי שניתן יהיה לוותר על כמה אמות מידה מיסטיות שמדריכות את הגורמות השולטות היום. מחיר השלום יהיה כמובן יקר הרבה יותר מזה שניתן להשיג היום, אלא שוב, שוב, תהיה חכמה שלאחר מעשה. העובדה שאנחנו אומרים אותה קודם למעשה ולמחיר אינה חשובה.

עד כאן תסריט פשטני לשאלה פשטנית. ביקשתי מהמעריץ הפרטי היחיד שיש לי להמשיך ולהתייחס אלי כראוי, אך כדי לתת לתסריט שלי קנה מידה אוניברסלי הצעתי לו לקרוא קצת על תולדות העמים והמלחמות. לא צריך אנציקלופדיות. לאחרונה פורסם ספר שבו יש מבחר מרתק של מלחמות מיותרות, למן טרויה ועד ויטנאם. המחברת, ברברה טוכמן, מביאה בו מאות דוגמאות לאורך ההיסטוריה של עיוורון למה שכל־כך בלט לעין. היו, לפני כל אחת מהמלחמות הנזכרות בספר, אחרים שצפו אותן, התריעו, צעקו — אבל היו חסרי אונים כלפי המיסטיקה ולעוורון המנהיגים. מסקנה (שלי): המלחמה הבאה מיותרת אבל היא מחויבת. אגב, שם הספר של טוכמן הוא שם העניין — „מצעד האיוולת".

● זאב צחור

פסגה בדוחק־זמן

ערב הרוטאציה, פרס ומובארק נפגשים. הפסגה נראית כפרס־תנחומים לפרס. האם יש גם סיכוי לפריצת דרך לשלום?

מאת עודד ליפשיץ

עוד ... יום

רוטציה, תחלופה, התחלף (ראה: "כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן"), החלפה (ראה: "... ויחלף שמלותיו"), חחלפות (ראה: בולים), המרה, מחזור (ראה – מחזור זרעים בשדה), מחזוריות (יום ולילה), יום אסל – יום בסל, צנטר ופוגה, כוח צנטר יפוגלי (ראה – ועידת חרות), יחליפו כות, סחרחורת (לונה־פרק), הראש מסוחרר, הגלגל חוזר אחורנית, ירידה לצורך עליה, רוטציה, חוזר חלילה (ראה: "חלילה לי מעשות זאת..." בראשית מ"ד י"ז).

שמואל בוניס

הלו... חותם

היה הבדל

ב"חותם" האחרון (29.8.86), בכתבה מקפת על אגודת דור הפלמ"ח ופעולותיה, שובשו בטעות דברים שאמרתי.

נכתב כי בזמן פירוק הפלמ"ח כבר לא היה הבדל בין חטיבות הפלמ"ח ליתר חטיבות ההגנה, ולא היא. חטיבות הפלמ"ח היו תמיד יחידות מובחרות שקבעו סטנדרטים גבוהים בלחימה ושימשו דגם לחטיבות האחיות, וזאת למרות שהפלמ"ח קיבל לתוכו במהלך המלחמה מגויסים רבים חדשים שמילאו את השורות.

מיכה פרי
תל־אביב

כבר בן־גוריון ידע

בשם "הוועד הציבורי לקידום שיטת זרחין (והתפלה בהקפאה) אני מבקש להודות למערכת "חותם" על העבודה היסודית שעשה כתבכם, עמירם כהן, בקשר לנושא החיוני של התפלת המים בישראל ובעיית המים במדינת ישראל בכלל.

בהזדמנות זו ברצוני להפנות תשומת לבכם למכתבו של דוד בן־גוריון (משנת 1962) אל מר אלי זרחין, שבו הוא אומר בין היתר: "הדבר החשוב ביותר לישראל אחרי המחסור ביהודים הוא המחסור במים..." דבריו אלה מקבלים משמעות מיוחדת לאור מצוקת המים של היום.

בהזדמנות זו אני מבקש לתקן שיבוש שנפל בכתבתו של עמירם כהן. יו"ר "הוועד הציבורי למען קידום שיטת זרחין" הוא פרופ' יאיר שפרינצק ולא נוח אדיב.

נוח אדיב
רכז הוועד הציבורי למען א. זרחין

למה דווקא פרס?

חצאי אמת יכולים להיות מסוכנים יותר משקרים שלמים וגסים, כי שקר גס צועק למרחוק על שקריותו, אבל חצאי אמת עשויים לעורר רושם של אמת שלמה בעיני הלא־בקיאים בדבר.

אני עוקב אחר מאמריו של עודד ליפשיץ ב"חותם", והם בדרך־כלל מלאים בחצאי־אמת. על המאמר האחרון איני יכול לעבור בשתיקה. רק הריבית הגבוהה אשמה במשבר קופת־חולים וסולל־בונה? ההנהלות אינן אשמות בכלל על שהתעוררו רק כאשר החובות כבר הגיעו לחצי מיליארד דולר והריבית הגבוהה — למה פרס אשם גם בהידרדרות הקיבוצים למשחק בבורסה? למה פרס?

עודד ליפשיץ כותב שיש גם משקים מבוססים. אם משבר המושבים הוא תוצאה של השיטה הכלכלית שבבנייתה הוא מאשים את פרס, אזי איך יכולים להיות מושבים משגשגים? ולמה השגשוג הזה אינו זכותו של פרס ורק החובות של הכושלים הם אשמתו? האם לא שמע ליפשיץ בכלל על המושבניקים שבנו להם וילות מפוארות, קנו מכוניות לוקסוס ומכונות חקלאיות יקרות, שאין בהן כל צורך, ועכשיו הם בוכים ומאיימים בעזיבת משקם? הגם בזה פרס אשם?

על אופן הניהול המשקי של הקיבוצים בתקופת האינפלציה עודד ליפשיץ יודע יותר ממני. הגם בזה פרס אשם?

תגובה מתפכנית לא יכולה להיכנות של דמגוגיה, ומאמריו של ליפשיץ מלאים דמגוגיה. ולהן לפני שהוא מבקר את פרס, שיבקר את ביתו הוא ויתן תמונה שלמה ורחבה. בתוך התיאור האמיתי ההוא יכול ליפשיץ להצביע גם על שגיאות שאחרים עשו. אז יש סיכויים שישמעו בקולו ובעצותיו, אם הן מבוססות.

עמיר יעקב
הרצליה

קראנו, נחנינו, נפיץ

קראנו בהנאה רבה את הכתבה "לא פורץ — פתוח" ("חותם" 18.7.86) מאת רוניה מורגנשטרן. כדברים אחרים, גם התחנה מכה, ד"ר רחל הרץ־לזרוביץ, מביאה מדי שנה את תלמידיה לביקור בביה"ס מאיר כדי שיתרשמו וילמדו מהחוויה התרבותית הברתית שמתרחשת שם.

מאחר שתחום התמחותה ועיסוקה העיקרי של ד"ר הרץ־לזרוביץ הוא הדרכת הלמידה הפעילה לבתי־הספר (ובביה"ס מאיר מתרחשת למידה פעילה במלוא מובן המלה), נשמח להפיץ את הכתבה ולעניין בה אנשי חינוך שונים.

ענת פרקל
ב/ד"ר רחל הרץ־לזרוביץ
[illegible]

תזות על הזהות הלאומית שלנו

ההיסטוריה צעירה תמיד

מיכאל הרסגור

לאחר שבהזדמנויות שונות גילו בני הציבור החילוני בלבול ובורות כאשר היה עליהם לנקוט בפומבי עמדה בעניין זהותם הלאומית, עשוי אולי ניסוח תזות אלו לתרום להבהרת הבעיה.

● אנו ישראלים ממוצא יהודי – וכל הדגשה של יהדותנו על חשבון ישראליותנו חוטאת לאמת.

● בהיותנו קודם־כל ישראלים ממוצא יהודי, חיוני לפתח תודעה ישראלית, הבנויה על תולדות הארץ, הציונות והשפה העברית. ממורשתנו היהודית ניקח רק מה שהולם את החברה הישראלית המודרנית, הדמוקרטית והחילונית.

● אנו ישראלים ממוצא יהודי כפי שהצרפתי הוא צרפתי ממוצא גאלו־רומאי־פראנקי וכו', או האנגלי הוא אנגלי ממוצא אנגלו־סאקסי־נורמאני, או האמריקני (ארצות־בריטניק) הוא אמריקני ממוצא אנגלי־גרמני־הולנדי־אינדיאני־אפריקאי. אנו מקבלים את המורשת הדתית שלנו בצורה חיובית וביקורתית כאחד – כפי שצרפתי חילוני מקבל את האמנות הנוצרית־גותית, או האנגלי החילוני את שירי חג המולד, או האמריקני החילוני את "המנון הקרב של הרפובליקה", בו נזכר ישו בתור דוגמה של גיבור המקביל לגיבורי המאבק נגד העבדות. חיוני ביותר ליטול מן המורשת הדתית כל אופי נורמטיבי – כלומר, כל אופי של חוקים והוראות, של מצוות עשה ולא תעשה.

● מאחר שקיים קונסנסוס ברובו המוחלט של הציבור הישראלי ממוצא יהודי, שמדינתנו חייבת להתפתח כמדינה מן הטיפוס הפרלמנטרי, הדמוקרטי והסובלני, חובה לדחות לחלוטין כל מה שבמורשת היהודית אינו הולם את סוג החברה בו חפץ הרוב המוחלט של הישראלים ממוצא יהודי (וכמובן, גם ממוצא ערבי).

● התפקיד אותו מילאה הדת בשימור היהודים כישות נפרדת, כבודו במקומו מונח; אולם יש לזכור שכל תרבות התחילה כתרבות דתית (היצירות הראשונות של הספרות הצרפתית, האנגלית או הגרמנית היו דתיות); וכי השקפת העולם הדתית הלמה שלב מסוים של התפתחות המין האנושי. אולם, הנסיון להמשיך באופן מלאכותי את שלטון הדת בתקופה שבה אבד כבר הכלח על שלטון זה – מביא לעריצות, לרודנות ולפיגור כללי כמו באיראן או בפאקיסטאן.

● ההלכה האורתודוכסית צמחה וגובשה, ברובה המכריע, בתקופה בה היהודים איבדו את ריבונותם הממלכתית ואף את מולדתם ההיסטורית; היא רובה ככולה פרי אובדן הסוברניות ובת הגלות. מכאן, שהיא אינה הולמת בשום אופן חברה ישראלית המתפתחת במולדתה ובמסגרת של מדינה ריבונית.

● הציונות מילאה תפקיד מתקדם בגבשה חברה דמוקרטית באזור בו המדינה הזאת היא הראשונה מסוגה; הציונות קיבצה יהודים גלותיים ממדינות עריצות – מפולין ועד תימן, ממרוקו ועד איראן, מהונגריה ועד אפגאניסטאן – והפכה אותם לישראלים ריבוניים וחופשיים – מקור גאוותנו. הציונות ממשיכה, גם בתקופה ירודה זאת, להיות [illegible] של צורה גלותי, התלוי בשלטון זר, לאזרח בן־דרור, העשוי לתרום לעיצוב חברתו החופשית. על כן חשוב שהישראלים ממוצא יהודי יתייצבו לימין הציונות (הציונות וההסתדרות הציונית הם דברים שונים ומנוגדים).

● הציונות היתה מהפכה בתולדותיו של עם ישראל – אולי אחת המהפכות העמוקות ביותר אותן ידעה ההיסטוריה, מפני שבניגוד למהפכות אחרות היא שינתה לא רק את הרכבה החברתי של האוכלוסיה אלא גם את מקום הימצאותה; אולם יש לזכור תמיד שהציונות לא היתה רק מהפכה נגד התלות בזרים עוינים, אלא, קודם־כל, מהפכה נגד הקיום היהודי הגלותי המנוון, הנשלט על־ידי הפריצים והרבנים החשוכים. כל נסיון לחדש בישראל את הקיום הגלותי הזה הוא התנקשות בציונות, בדמוקרטיה ובאידיאלים של אבות הציונות.

● התרבות המערבית, מכל התרבויות, השיגה את ההישגים הגדולים ביותר בתחום המדיני, החברתי, התרבותי והמדעי; ישראל חייבת להתפתח למדינה מטיפוס מערבי כדי לחשרד. אולם אין לשכוח שהציונות המדינית נולדה עם תגליתו של הרצל, שגם אחת המתנאורות שבין ארצות המערב – צרפת, מולדת המהפכה הגדולה אשר העניקה שוויון זכויות ליהודים – ספוגת אנטישמיות. אין קיום מכובד ליהודי אלא על־ידי הפיכתו לישראלי ברפובליקה הריבונית והחופשית שלו.

● אם כי הפשרה היא אופיינית לחברות הדמוקרטיות, אי־אפשר להתפשר עם שוללי הדמוקרטיה, בעיקר אין פשרה אפשרית בין אלה החושבים שמקור הסמכות בישראל יהיה העם הריבוני, המיוצג בכנסת על־ידי נבחריו, לבין אלה הרוצים לקבוע שמקור הסמכות הוא ההלכה האורתודוכסית. רק המאבק הדמוקרטי הבלתי־מתפשר יכריע בין תפישות מנוגדות אלה – אם כי יש לשים לב שהמפלגות ההלכתיות מזייפות את רצון העם על־ידי ניצול ציני ופרובוקטיבי של היעדר העקרונות אצל מנהיגי המפלגות הגדולות.

● הבנתה של החברה הישראלית ממוצא יהודי כחברה דמוקרטית מן הדגם המערבי, ורק הבנה זאת, תתרום לקיום יחסי שכנות טובה ואזרחות משותפת עם החברה הישראלית ממוצא ערבי; רק תפישת הציונות כתנועת שחרור דמוקרטית תתרום לחיסול הכיבוש. כלומר, לחיסול המכשול העיקרי, יחד עם פעילות המנהיגים ההלכתיים, לקיומנו הדמוקרטי.

● הסכנה הגדולה ביותר לקיומה הפיסי והמוסרי של החברה הישראלית היא הירידה, נגדה איש אינו נלחם מן הנשיא וראש הממשלה (כל הנשיאים וכל ראשי הממשלה) ועד למורות ולגננות הצנועות ביותר. כך שאם החברה הישראלית לא תוקיע את הירידה, לא תשניא על עצמה את מארגניה, לא תמריד ילדים ונוער נגד הורים המועדים לירידה, לא תלמד את הדור הצעיר את חיילי צה"ל ואת קציניו, את חלוצי העבודה ועמלי הארצות אשר בעם, את הנבלה שבירידה, ואת ההלאות שבנטישת חיים ריבוניים לטובת קיום חסר־כבוד בין זרים ועוינים – תאבד חברה זאת את זהותה הלאומית, עוד לפני שתאבד את קיומה בכלל.

באליפות העולם בשחמט, הנערכת בימים אלה, הפסיד קרפוב, אלוף לשעבר וטוען לאליפות, נקודה יקרה לאלוף הנוכחי קספרוב, משום שנקלע לדוחק־זמן. רבים הופתעו מכך ששחקן ותיק, מנוסה ומבריק כקרפוב, שרק פעם אחת במהלך הקריירה הארוכה שלו נקלע למצב כזה, נכנס למלכוד הזה בפעם השנייה, דווקא בעיתוי כה גורלי לגביו.

פרס בזבז חלק ניכר מהשנתיים בהן כיהן כראש ממשלה על בעיות שוליות כמו טאבה. כשהגיע סוף סוף להזדמנות הגדולה שלו לפסגה עם מובארק – מצא עצמו בדוחק־זמן.

רבים תוהים כיצד פוליטיקאי משופשף ומנוסה כמו פרס נקלע למלכוד הזה בעיתוי גורלי כל כך.

ייתכן שלפרס יש מתכנן סודי לפיצוץ הרוטאציה, שיישלף ברגע האחרון או מיד לאחר ששמיר יקבל את ראשות הממשלה. אם אין לפרס קלף כזה, וכנראה אין לו, לא רק הוא, אלא כולנו, נאבד נקודה יקרה במאבק הארוך והמתיש על השלום. לכן, למרות הביקורת צריך לקוות שהפסגה תצליח.

רשאד א־שאווה:
"קודם החזרת שטחים, אחר־כך פדרציה עם ירדן"

אצלנו, משום מה, מזהים נטייה לירדן עם מתינות. לרשאד א־שאווה, מנהיג מנוסה ותיק מרצועת עזה, קשרים טובים עם ירדן. לאחרונה אפילו הופצו שמועות לפיהן קיבל מחוסיין, בצו מלכותי מיוחד, אזרחות ירדנית: משהו כמו האזרחות שישראל נותנת ליהודי בריה"מ. א־שאווה טוען שזה ברווז עיתונאי, ויש לו אזרחות ירדנית זה כמה שנים.

א־שאווה חולם על שלום, אך ההתנחלות המאסיבית ברצועה בשנים האחרונות הקצינה את ביקורתו על ישראל. תומכי אש"ף בשטחים מתנים כל מו"מ בהשתתפות ערפאת בתהליך השלום. א־שאווה מאמין שהמטרה המיידית והחיונית של העם הפלשתיני היא סיום הכיבוש הישראלי, עם או בלי אש"ף, מפני שעבורו הכיבוש הזה הוא סיום מסובך.

"ישראל היא המכשול העיקרי לשלום, מדברת על שלום ועושה את ההיפך: תופסת אדמות ומרחיבה את תחומי ההתנחלויות בשטחים. לשלטון המעוניין בהבנה עם הפלשתינאים אסור לנהוג כך.

אנחנו מתנגדים לסיפוח השטחים, ומקווים שבפגישת פרס־מובארק ישראל תכיר בזכויות הפלשתינים. יש להחזיר את האדמות שנכבשו ב־1967 לבעליהן: את הרצועה למצרים, את הגדה לירדן ואת רמת הגולן לסוריה. זהו הצעד הראשון, אחר־כך יש לדון בפדרציה בין הרצועה, הגדה וירדן. אין פגישות מיוחדות של מנהיגים פלשתינים לקראת הפסגה באלכסנדריה, מפני שאנחנו איננו יכולים להשפיע הרבה בעניין זה, אם פרס ירצה לדון רק בתיירות ומסחר עם מצרים, ולא בבעיה הפלשתינית — זה מה שיהיה.

"אילו מגעים רבים עם מנהיגים ישראלים, אין לי עניין גדול בעמדות המחייבות של המערך והליכוד, מפני שאין הבדל גדול בין שתי המפלגות; גם המערך רוצה סיפוח.

"עם ירדן יש לי הרבה עמדות משותפות, ואינני יחידי. רק מיעוט מבין האוכלוסיה הפלשתינאית אינו רוצה בשילוב ירדן בפתרון הבעיה הפלשתינית בדרך זו או אחרת".

ראשד א־שאווה פסימי וביקורתי, אבל נמסר שהוא מקובל על פרס כפלשתיני "אותנטי", כזה שיש לו תמיכה פוליטית ממשית ברחוב העזתי, ואינו חבר במוסדות אש"ף.

אם ייפתח מו"מ לשלום, יש לא־שאווה סיכוי להיות בין חברי המשלחת שתייצג את הפלשתינים בשטחים.

שמחה דיניץ:
"כל עיתוי מתאים למהלכי השלום"

במפלגת העבודה מודעים לעיתוי המאוחר של מפגש הפסגה. שמחה דיניץ, דיפלומט מנוסה בעבר וחבר ועדת החוץ והבטחון היום, מגדיר עצמו כאיש הזרם המרכזי במפלגה, ושותף למאמץ ליצור אווירה של "עסקים כרגיל" גם ערב הרוטאציה. דיניץ מניח שאם יתחילו מהלכים מוחשיים במגרש פרס־מובארק, הם יימשכו גם כששמיר יהיה ראש ממשלה.

יש אירוניות לגבי עיתוי הפסגה. "נזהייק" טען שזה פרס תנחומים לפרס...

מבחינת העיתוי היה טוב שהפסגה תתקיים מוקדם יותר, אבל כל שעה כשרה למהלכי שלום. המפגש התעכב משום שהמצרים רצו לסיים קודם את נושא שטר הבוררות על טאבה. לומר שאם המפגש התעכב על כה, יש לראותו חלאה — זה הגיון עקום. גם אחרי הרוטאציה, פרס, כממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ, יהיה מופקד על המשך תהליך השלום. לאמירה שראש הממשלה, ערב הרוטאציה, הוא "ברווז צולע" — כלומר, נטול סמכויות — אין בסיס במציאות. אמרתי בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת שהדרישה של ארנס להמתין עם הפסגה לשמיר, היא צרות־עין וצרות־מוחין.

(המשך בעמוד הבא)

המשך מן העמוד הקודם

ובכל זאת, למרות קווי היסוד המוסכמים של הממשלה, יהיה שינוי על הדגש כששמיר יהיה ראש ממשלה.

יהיה שינוי, אבל לא נסכים שתנופת השלום, לה היינו עדים בשנה וחצי האחרונות, מאז הנסיגה מלבנון, תיפסק. אם היא תיפסק — לא נשב בממשלה. עדיף שהתנופה תימשך בתמיכתו של שמיר, אבל במקרה הרע — היא תימשך למרות התנגדותו.

מדוע כדאי למובארק להיפגש עם פרס ולא לחכות לשמיר, אתו יצטרך לעבוד בשנתיים הבאות?

עסקים עושים עם כל הממשלה, על שני אגפיה, ומובארק יודע שלהחלטות שיתקבלו בפגישה עם פרס יהיה תוקף גם אחרי הרוטאציה.

מה הם היעדים המדיניים בפיסגה?

לתת גושפנקה סופית להסכם בעניין טאבה, יעד לא חשוב — אך הכרחי. היעד השני הוא נורמליזציה של היחסים עם מצרים, החזרת השגריר המצרי ומימוש עשרות הסכמים על סחר, תיירות, חילופי מדע וכו' — הסכמים שנחתמו ולא מומשו. חשוב שהשלום עם מצרים יקבל ביטוי מוחשי בחיי היום-יום של העם המצרי והעם בישראל, כך שאם אי-פעם מישהו ירצה להתעלם מהשלום הזה — יתקשה לעשות זאת. חשוב שהנייר של הסכם השלום יהפוך לדרך חיים.

היעד השלישי הוא לתת תנופה לתהליך השלום. זהו יעד קשה יותר, כי אינו תלוי רק בישראל ומצרים. הוא תלוי בראש ובראשונה בירדן: כל הגורמים, גם ערפאת, מסכימים שפתרון הבעיה הפלשתינאית אפשרי רק דרך מעורבות ירדנית.

היו כאלה שאמרו שמובארק התנה את הפסגה בדיון על פתיחת דיאלוג בין ישראל לבין ירדן והפלשתינים. זה לא תנאי של מובארק — זוהי משאת נפש שלנו, הישראלים, לא פחות משהוא משאת נפש של הערבים ומובארק.

מי ייצג את הפלשתינאים?

אנחנו רוצים בפלשתינים "אותנטיים", שמייצגים את העם הפלשתיני ואינם מייצגים ארגוני טרור, שחרתו על דגלם את השמדת ישראל. לא מוטלת עלינו חובה בינלאומית לנהל מו"מ על השמדתנו.

פרס נתן "הכשר" לאדם כמו חנא סניורה, האומר בגלוי שהוא רואה באש"ף של ערפאת את הנציג הלגיטימי היחיד של העם הפלשתיני.

איננו פוסלים נציגים פלשתינאים על דיעותיהם אלא על הכרות בארגוני טרור, שגם בימים אלה מבצעים מעשי טרור נגד נשים וילדים. אנו לא מחטטים במוחותיהם של המנהיגים הפלשתינאים אלא בכיסיהם. לבדוק אם יש שם סכינים, רימונים, או העתקים של "האמנה הפלשתינאית" הקוראת להשמדת ישראל.

לפעמים, כשיש סיכוי חדש אחרי קיפאון ממושך, חשוב למצוא איזה "גימיק", ניסוח או הצעה חדישה, שיוכלו לקדם את המו"מ. יש לפרס שפן כזה, שאותו יוכל לשלוף מהכובע?

מי שחושב שהשלום תלוי בוויתורים שלנו לפני המו"מ, טועה. הדרישה למו"מ פתוח, בלי תנאים מוקדמים, מחייבת את שני הצדדים. גם אנו איננו דורשים מהערבים להסכים מראש שהשטחים, או חלק מהטריטוריה הזו, יישארו בידי ישראל. עם זאת, אנו משתדלים, בלי לוותר על עמדות יסוד, ליצור תנאים מקילים למו"מ.

רחינו את דרישת הליכוד להתנות את המו"מ במחויבות להסכמי קמפ דיוויד, מפני שידענו שלירדן הסכמים אלה הם "כפי אדום". הסכמנו לשוחח עם כל פלשתיני שאינו עוסק בטרור. הבהרנו שלא נשנה את הריבונות בשטחים בתקופת המו"מ ונסכים להקפיא התנחלויות. הסכמנו לוועידה בינלאומית כמסגרת התחלתית לפתיחת מו"מ ישיר בינינו לבין ירדן והפלשתינים, למרות שוועידה כזו עבורנו היא רק כאב ראש. תרמנו הרבה, הצד השני עוד לא תרם מאום, ואם יתרום — נשקול כל עמדה שלנו מחדש. לפרס יש כושר ניסוח ותחביר, שיאפשר לו להגדיר במו"מ את העמדות הנוחות ביותר לשני הצדדים.

מי יחשב כהצלחה בפסגה?

עצם קיום המפגש הוא הצלחה. אם נגיע לניסוח הדן בכינוס ועידה מכינה של נציגי מצרים, ישראל, ירדן והפלשתינאים, שתכין את המסגרת למו"מ עצמו — זו הצלחה גדולה. הכרזה משותפת של מובארק ופרס, הקוראת לירדן והפלשתינאים להכנס למו"מ על שלום, היא הישג פחות מעשי, אבל גם זו הצלחה.

ירדן התקרבה לאחרונה לסוריה. האם זה מקשה על פגישת הפסגה?

להתקרבות הזו כמה סיבות, בין השאר — מלחמת איראן-עיראק. בנושא המו"מ, ירדן הלכה לסוריה כדי להשיג תמיכה בתהליך ההתרחקות שלה מערפאת, וקיבלה את התמיכה הזו מסוריה. גם שם לא מתלהבים ממנו. היום קל יותר לערפאת להיפגש עם אורי אבנרי ומוחמד מיעארי מאשר להתקבל אצל מנהיג ערבי בכיר.

בתמורה, סוריה מחפשת אצל ירדן תמיכה לוועידה בינלאומית בנוסח הסורי-רוסי: לא מסגרת פתוחה למו"מ ישיר, אלא מו"מ במסגרת בינלאומית, שיכול להביא רק לקיפאון או למצב גרוע מזה, פתרון כפוי על ידי המעצמות.

מהנסיון למדנו שלא היה מקרה בו ישראל ניהלה מו"מ ישיר עם הערבים ולא הגיעו להסכם, ולא היה מקרה שהגיעו להסכם כשאחרים ניהלו את המו"מ עבורנו. מצרים קרובה-יותר לגישה שלנו בעניין זה מאשר לגישה הסורית. סאדאת בא לירושלים בין השאר, כדי למנוע את ועידת ג'נבה.

הפרשנים טוענים שארה"ב בעמדת המתנה: לא מעוניינת שייצא משהו מהפסגה, ולכן לא נעתרה לבקשתנו לשלוח את מזכיר המדינה שולץ לאיזור.

מי שנמצא בהמתנה זה לא ארצות-הברית אלא העיתונאים הישראלים בוושינגטון. לנו אין עניין שיוקרת ארה"ב תשקע במהלכים עקרים. זה לא רק היוקרה: גם היכולת של ארה"ב לפעול ביעילות, כגורם מרכזי בקידום השלום, תיפגע במהלכי סרק. אנחנו תומכים בזהירות האמריקנית.

לפעמים יש תועלת בקפיצה למים קרים. בקמפ דיוויד הושג יותר משציפו אחרי שסגרו את שני הצדדים במחנה וארה"ב לחצה...

יש הבדל מהותי בין שתי הסיטואציות. אז סאדאת בא לקמפ דיוויד כדי לחתום על הסכם, והיה כדאי לקחת סיכון מחושב.

היום — פסגת פרס-מובארק היא מהלך שאולי יניב משהו ואולי יהיה עקר. הפעם, הפלה, כלומר, כשלון אחרי ששולץ ייכנס לתמונה, גרועה יותר מאי-כניסה להריון...

שמחה דיניץ: "אנחנו רוצים פלשתינים אותנטיים"

חנא סניורה:

"לצרף את אש"ף לתהליך השלום"

שאלת הנציגות הפלשתינאית במו"מ עתידי היא אחת הנקודות החשובות שיידונו במפגשת הפסגה בין פרס למובארק. בתחום זה יש לחנא סניורה, עורך "אל פאג'ר", מעמד מיוחד: על תושבי השטחים הוא מקובל כמי שמייצג את דעת אש"ף של ערפאת, ומכיוון שאין לו מעמד פורמאלי בכיר בארגון זה, הוא מקובל גם על שמעון פרס (המצהיר שיימנע ממו"מ עם אש"ף) כנציג פלשתינאי "כשר" להשתתפות במשלחת ירדנית-פלשתינאית למו"מ על השלום.

תומכי ערפאת, שהם רוב תושבי השטחים, ראו בעבר בסאדאת וביורשו מובארק בוגדים בעניין הפלשתיני, משום שחתמו על הסכם שלום נפרד עם ישראל. היום, ערב פגישת הפסגה בין מובארק ופרס, חנא סניורה אינו משמיע ביקורת על הנשיא המצרי. הוא מעדיף להציג את מה שלדעתו צריך לעשות כדי לקדם את השלום, במקום לתת הערכה אם יש סיכוי ששני המנהיגים אמנם יצליחו להגיע להסכמות שיקדמו את השלום.

סניורה טוען שאין לו כרגע שום מינוי מטעם אש"ף למגעים עם ממשלת ישראל. עם זאת, נסיעתו השבוע לאיטליה, דווקא בימים שבהם גם עזר וייצמן ביקר לפתע בארץ זו, מעוררת יותר מכמה סקרנות...

האם יש סיכוי שבפגישת פרס-מובארק תהיה פריצת דרך בתהליך השלום?

אם רוצים פריצת דרך, אסור שאש"ף יהיה מנודה, ועליו להיות שותף למו"מ. היום יש הסכמה בין מובארק, חוסיין, אסאד וערפאת על הצורך בוועידה בינלאומית לשלום, בה ישתתפו בין השאר נציגי ישראל ואש"ף. השלום הנפרד בין מצרים לישראל לא הביא שלום לאזור.

אינך מזכיר את אסאד בנשימה אחת עם מובארק וחוסיין. בישראל, גם המתונים, המאמינים בסיכויי להסכם עם חוסיין ונציגי השטחים, רואים באסאד מנהיג קיצוני שאינו יכול לתרום לתהליך השלום. אתה רואה בו שותף לתהליך כזה?

מחיר השלום אינו רק מדינה פלשתינית בגדה וברצועה, אלא גם נכונות של ישראל לדון עם אסאד בעתיד הגולן. על תכנית השלום הערבית הרשמית, תכנית פס השנייה, חתמו ב-1983 כל מנהיגי ערב: חסן מלך מרוקו, חוסיין מלך ירדן, ערפאת ואסאד נשיא סוריה. כלומר, ישראל צריכה לחתום על הסכם שלום עם סוריה על בסיס החזרת שטחים, בדומה להסכם שתחתום עם ירדן הפלשתינאים והלבנונים. אם ישראל תסכים לכך, יתברר לה שעמדת סוריה אינה שונה מעמדת מצרים או ירדן.

ערב הפסגה, יש הבדל בין עמדות תומכי ירדן ותומכי אש"ף בשטחים?

סקר שנערך ביוזמת "אל-פאג'ר" ובוצע בפיקוחם של גורמים בינלאומיים נייטרליים מארה"ב ומאוסטרליה, הראה שלמעלה מ-90 אחוזים מתושבי השטחים רואים באש"ף של ערפאת את נציגם הלגיטימי, ורק ל-3.5 אחוז מהתושבים יש סנטימנט לירדן. עמדתם של תומכי ירדן, אינה חשובה.

האם עמדותיו של שמעון פרס הן בסיס להתקדמות לשלום?

שמעון פרס הוא ראש הממשלה הישראלי הראשון שהכיר בקיומו של עם פלשתיני שיש לו זכויות. הוא שונה בזה לא רק ממנהיגי הליכוד אלא גם מראשי הממשלה הקודמים של המערך, כמו גולדה מאיר.

מצד שני, פרס נכשל עד עתה בנסיונו לקדם את השלום על-ידי פניה לגופים אחרים ולא לפלשתינים. הוא חייב לפנות ישירות לפלשתינים ולא לצד שלישי כלשהו. אי-אפשר לקדם את השלום על-ידי עקיפת הפלשתינים. פרס ו"העבודה" מוכנים לדון בעתיד ההתנחלויות ונסיגה משטחים, בעוד ש"הליכוד" אינו מוכן לשום נסיגה. לכן, לא ניתן להגיע להסכם עם הליכוד, ויש בסיס למו"מ עם "העבודה". עם זאת, גם על "העבודה" להתאים את עמדותיה למציאות המשתנה.

איזה צעדים ספציפיים של פרס יכולים לתרום גם בשלב מאוחר זה שלפני הרוטאציה, לקידום תהליך השלום?

הצעד הראשון הוא הכרזה המכירה בזכויות הלאומיות היסודיות של העם הפלשתיני. צעד נוסף, שיכול להבליט את כוונותיה הטובות של ישראל, הוא קיום בחירות מוניציפליות לעיריות בגדה. ישראל התעלמה מהדרישה לקיים בחירות כאלו.

האם היום, ערב הפסגה, יש מגעים בין המנהיגים הפלשתינים בגדה וברצועה לגיבוש עמדה משותפת לקראת מו"מ אפשרי בעתיד?

הנציג המוכר שלנו הוא אש"ף וההנהגה שלה, והוא יקבע את העמדה של הפלשתינים. אנחנו, מנהיגי השטחים, שאיננו חברי ההנהגה של אש"ף, יכולים רק להוות חוליית קישור, גשר להתקרבות ונורמליזציה של היחסים בין ישראל לאש"ף. לא קיימנו מפגשים מיוחדים לקראת הפסגה, ובדרך-כלל, אין לנו מפגשים מסוג זה אלא כאשר באה אישיות פוליטית בכירה מחו"ל. ואמנם, המפגש האחרון של מנהיגי השטחים התקיים כשביקר בארץ שר החוץ של לוכסמבורג, ז'ק פוס.

פרס ראה בך נציג אפשרי למו"מ עם ארה"ב וירדן. האם אתה מוסמך לייצג את תושבי השטחים גם במו"מ שיתנהל בעתיד? למשל, באותה ועידה בינלאומית שאתה תומך בקיומה?

אני שמח לכך שפרס מוכן לראות בי נציג, כי ככל שאני משיג יותר הכרה — כן ייטב. עם זאת, מי שמוסמך לייצג את הפלשתינאים זה אש"ף, והוא יקבע מי יהיו נציגיו בכל מו"מ בעתיד. אש"ף רוצה בשלום, ולכן הסמיך אותי לנהל, לפני מספר חודשים, מו"מ עם נציגי הממשל האמריקני. לצערי, המגעים שעליהם דובר לא התקיימו עד היום. המינוי הזה הוגבל רק למגעים עם נציגי הממשל האמריקני. אינני מוסמך לייצג את הפלשתינים במו"מ עם ישראל.

חנא סניורה: "אם רוצים פריצה אסור שאש"ף יהיה מנודה"

מה זה יתן לנו?

מאת אהוד דור **צילומים: בועז לניר**

ערב פגישת הפסגה בין פרס למובארק יצאנו לרחוב, למשש את הדופק. השורה התחתונה היתה אופטימית

לא בעניינים

ערן – חייל: "למען האמת הייתי עד עכשיו במשך חודש בקו, ואני לא כל כך בעניינים. לדעתי הפגישה הזו היא דבר טוב, אבל לא ייצא מזה הרבה.

אילו הייתי בטוח שיהיה הסדר של שלום, הייתי מוכן לוותר על יהודה ושומרון. אבל זה מצב תיאורטי. תכלס בשטח, לא יהיה שלום. הערבים בינם לבין עצמם לא מסוגלים להגיע להסדר כל שהוא, אז איזה סיכוי יש שיגיעו להסדר אתנו.

אין פתרון לשאלה הפלשתינית אלא שהם יצליחו לנצח אותנו במלחמה. ברגע שנהיה קצת יותר חלשים, יהיה לנו רע מאד."

סלט אחד גדול

אלישבע הדר – עקרת בית: "בעיני הפגישה הזו זה משהו גדול. כמעט כמו שהיה עם סאדאת שהיה חג בשבילנו. אני מאד אופטימית ואני מאמינה שיוצא מזה משהו.

אני נגד מסירת השטחים, זאת אומרת יהודה ושומרון וירושלים שיישארו אצלנו. הצעת עזה שתלך לעזאזל.

אבל דע לך שאני כיבדתי כל ראש ממשלה שהיה בשלטון אפילו שאני מהליכוד. זה מסורת אצלנו במשפחה.

השאלה הפלשתינית זה הכל סלט אחד גדול. זה בשביל ראש הממשלה. אללה, תהיו בריאים. אני מקווה שסיפקתי את רצונכם."

אולי אמונה [illegible]

[illegible]

שיעופו מפה

יורם כהן – עובד במשרד פרסום: "אני לא מאמין בכלל בשלום הזה. הוא טוב אולי להסדיר ולהבהיר כמה דברים עם הערבים. שטחים לא צריך לתת בכלל. זה עניין עקרוני. הגיע הזמן שגם אנחנו נעמוד פעם על שלנו. לגבי הפלשתינים, צריך להגביל את הזכויות שלהם בארץ. הבעיה שלהם לא תיפתר לעולם. אני מוכן להגיע אתם להסדרים בתנאי שהם יעופו מפה."

הכל כלאם פאדי

שלמה שקורי – נהג מונית: "קודם כל צריך להזהיר את המצרים: כששמעון פרס ביקר בקאמרון הוא פיצץ לחם חר... מי יודע מה הוא יעשה לפירמידות שלהם. חוץ מזה אתם מ..על המשמר? תאמין לי, אתם חיים בחלומות באופטימיות. הערבים עושים צחוק מאתנו, מה אתה חושב. קח לדוגמה כמה דיברו על החזרת השגריר? מה לא עשו. אמרו יתחשו על זה ועל זה... ואיפה השגריר? זה הכל שטויות זה הכל כלאם פאדי.

[illegible] לנסות זה תמיד טוב, אבל זה [illegible] באוויר. תשמע אותי טוב, [illegible] על מה ידברו הם. יישבו, ידברו וזה הכל. אין אמונה בערבים. [illegible] שלהם אנחנו מכירים ולא הם. [illegible] אצלם משהו אמין אורגינלי רק [illegible] באוויר.

[illegible] לי טוב. הגורם העיקרי זה [illegible] הם. הסרטן. כולם מוחקים [illegible] הגדולה שלהם. רק אם יהיה [illegible] יהיה שלום עם מדינות ערב. [illegible] רוצים את הרמה ואת כל הצפון [illegible] אמונה."

סומך על פרץ

[illegible] מאירוביץ – עובד עירוני: "אני [illegible] לראש הממשלה הצלחה ושיגיע לשלום עם מובארק ושלא יבוא אף עניין לכישלון. בשביל שלום קודם כל [illegible] סומך על ראש הממשלה, שהוא יודע [illegible] מה צריך לעשות.

[illegible] מוכן לוותר על שטחים. [illegible] בשביל שלום. אני [illegible] אני חבר מערך. אני לא יכול להגיד עליו משהו. זה הבטחון של עם ישראל, זה לא עניין אישי.

בעניין הפלשתינים – צריך לבוא אתם בחשבון. כבה זה שתי מדינות בדרך כלל. מה אני יכול להגיד לך. אני סומך על פרץ שהוא ראש הממשלה יודע מה להגיד להם.

אני נכה צה"ל ולחמתי במלחמת השחרור, ואבל הנה שראש הממשלה יעשה הכל שהוא יביא אותנו לשלום. [illegible]"

נחש בכלוב – בטוח

הרצל נגר – עובד מזנון: "דעתי חיובית גם אם זה לא יקרב את השלום, די אם זה ירחיק את הסיכוי למלחמה אפילו בס"מ אחד. אם נפגשים בפגישה אישית – המלחמה מתרחקת. בשביל שלום אמיתי אני מוכן לשלם הרבה. אפילו הרבה מאד – תרשום. ותרשום גם ששום שטח ושום בית מלון לא שווים טיפת דם אחת.

אני בעד זה שיקימו לפלשתינאים מדינה בשכנות למדינה שלנו. שכאן יהיו רק יהודים. לדעתי, נחש שנמצא בתוך כלוב בטוח יותר מאשר הוא מסתובב חופשי, אם הבנת את הרמז. יש כתובת ויודעים איפה לחפש אותו."

העיקר שיהיה טוב

מאיר [illegible] – "ידיעות אחרונות": "לי יש סימפטיה לשמעון פרס, אבל לא אכפת לי שיהיה שמיר בממשלה. העיקר שיהיה במדינה טוב. [illegible]

ראש במדבר

מאת שלי יחימוביץ

צילם בועז לניר

הספירולינה, אצות המעובדות לגלולות, והאלוורה, צמח מדברי המשמש לתעשיית הקוסמטיקה — הם שניים מן הענפים הלא־קונבנציונליים שמושב עין־יהב נכנס אליהם במלוא הקיטור. גם את הספירולינה וגם את האלוורה מלוות אגדות עתיקות. בעין־יהב מקווים שגם הכסף יגיע

[illegible]

לא בין דיל

[illegible]

"עד לפני שלוש ארבע שנים — [illegible] לאלוורה", אומר אורון. [illegible]

[illegible]

נשק מול המדווח

[illegible]

שיחות של אצות

[illegible]

מוצרי תפנוקים

[illegible]

לא שמרנים

[illegible]

צניחות בדבש

[illegible]

1) צמח האלוורה מקל על כוויות, מרגיע באבים, מרכך ומייפה את העור

2) "הם נולדו פה, זה לא [illegible] עובונות באמצע המדבר"

3) אורי עמית, דמו ענף הספירולינה "הן משפרות את איכות התזונה"

מועמדות לרצח

מאות נשים במדינה מוכות מדי יום על־ידי הבעלים. רבות מהן אפילו אינן פונות למשטרה. בעצם, למה להן? ממילא יפטרו אותן ב„לכי הביתה, תעשי שלום־בית'. הילדים, כשיגדלו, יחזרו על מה שראו בבית

מאת עמירם כהן
צילם מאיר פרטוש

זכרו את השמות, את התמונות, את הסיפורים. אל תאמרו לא ידענו. זכרו את השמות: מזל תורג'מן מיבנה, אלגריה גבאי מפתח־תקווה, יפה מרמלה, אילנה משדרות.

כרמלה נקש וגרציה דוק נרצחו על־ידי בעליהן. אחרות התאבדו כתוצאה מאלימות והתעללות. כי מה שמתחיל בסטירת לחי ולא מטופל מיד בטיפול שורש — עלול להסתיים ברצח.

בסך הכל סיפורים מאוד בנאליים. כמו הסבל האנושי והאטימות החברתית.

מזל

„אני ממשפחה נורמלית", אומרת מזל תורג'מן מיבנה. אשה יפה, רזה, בעלת טמפרמנט. השיניים שלה כבר צהובות, עוד מעט שחורות מניקוטין. „אני ממשפחה בסדר. לא עשירה, לא ענייה. לא היה אצלנו אלימות בבית. אני בת 21, אם לשני תינוקות. כשהתחתנתי עם אברהם הייתי 17 וחצי. פיתה אותי, הציע לי בית, הציע אוטו, 'בואי, נלך. בואי, נתחתן.'

„היינו מאוהבים. כבר היה נרקומן אבל לא ידעתי מזה. כשראיתי אותו ככה מסטול היה אומר: 'בירה, גירה, בגלל הבירות'.

„בחודש השביעי עם הילדה גיליתי שהוא נרקומן והולך עם כל הצ'חצ'חים האלה. התחיל גם עם רכוש גנוב, היה מביא לי הביתה. וכל יום זה מכות והתעללויות. מכריח אותי לשתות אקונומיקה, להסתובב עירומה בבית ופותח את התריסים שהשכנים יראו. ואני עובדת כמו חמור במשק־בית ברחובות, ביבנה, בכפר־אביב, וכל מה שאני עובדת הוא לוקח את הכסף.

„אף פעם לא התלוננתי במשטרה. ארבע שנים לא התלוננתי כי אני פוחדת ממנו. אמר לי: 'יאללה, תלכי למשטרה, נראה אותך! תרימי את הרגלים, נראה אותך מתלוננת!' היה נועל אותי עם שני התינוקות והולך. בחודש הרביעי עם הילד נכנס לכלא וישב שש־עשרה חודש. יצא, מצא שני ילדים מוכנים. וכל היום: 'יא זונה, מי הביא את זה? מאיפה יש את זה בבית? יא בוגדת, עם מי את שוכבת? מי סידר לך את הבית?' וכל יום מכות ואונס. עשה לי שבת שחורה כזו, שהחלטתי שאם אני לא בורחת אין מזל יותר. מתאבדת! לא יכולה יותר! קשר אותי באמבטיה כי לא רציתי לשכב איתו. 'אם לא תתני לי עכשיו אני אהרוג אותך'. אמרתי לו: 'אברהם, אני במחזור, לא יכולה לשכב איתך, לא רוצה, אל תגע בי'. חטפתי קריזה. כמה אפשר לסבול? הולך מבית־סוהר לבית־סוהר, שני ילדים קטנים, ואני ילדה בת 20, איך יכולה להיות רגועה? קשר אותי באמבטיה ואנס אותי במחזור והשאיר אותי עירומה עד הבוקר. בבוקר הילדים שלי קמו לראות אותי ככה, התחילו לצרוח שניהם. למחרת, פעם ראשונה בחיים, התלוננתי.

„מה זה, לשכב איתו לעיני הילדים שלי?! מה נשאר מהכבוד של האדם?

„תאר לך, שני תינוקים שלך יושבים מולך והבעל אונס אותך. זה הלם, לא ייצא להם כל החיים. אז החלטתי: מזל, את בורחת!! השארתי את הילדים כי לא היה לי כסף ולא ידעתי איפה זה הרצליה. עכשיו הילדים במעון. לא יכולה לראות אותם.

„פעם אחת בעלי דקר אותי בסכין של טפטים. לא התלוננתי במשטרה. שאלו אותי, אמרתי 'לא ראיתי, לא יודעת מי זה, מה זה, כלום'. הייתי בבית חולים שלושה ימים, עשו לי תפרים. היה אומר לי 'פעם אני ארצח אותך עם רימון, בבית...' הוא פשוט לא מצליח לרצוח כי אני תיכף מרימה את הילדים ומגינה עלי עם התינוקים, והוא מפחד לפגוע בתינוק שלו.

„רק מאסר, רק בית־סוהר יצילו אותי. אחד כזה אסור להשאיר ברחוב. רואה ילד נוגע בכדור של הילד שלו – איזה בעיטות. יכול להרוג גם ילד.

„הייתי במעון בחיפה. התקשרתי למעון איפה הילדים שלי (מעון ילדים ביבנה), ואמרתי אני באה לקחת את הילדים. כבר לא יכולה בלי הילדים שלי. התחננו במעון: מזל, אל תבואי, הוא ירצח, הוא יפוצץ את המעון'. הוא מסוגל.

„אחרי ההריון עם הילד – כל הזמן היה אומר לי 'זה לא ילד שלי' – הוא דקר אותי בסכין יפאנית של הטפטים. קרע לי את הטפטים מהקירות מול העיניים. כל התעללות שרק אפשר. זורק לי את הסירים עם האוכל של הילדים על הקירות. ביום שדקר אותי רצה לשכב איתי באמצע היום. הייתי מבשלת והיה לי את התינוק ביד אחרי הלידה. אמרתי לו: 'אברהם, אני לא יכולה עכשיו'. אמר לי: 'לא מעניין אותי, עכשיו אני רוצה'. אמרתי לו: 'אברהם, אני לא יכולה, אני אחרי לידה, הכל פתוח, כואב, אני מתחננת'. אמר לי: 'את לא רוצה עכשיו? אני אראה לך מי זה בעלך'. לא ראיתי איך שבא עלי עם הסכין כי הייתי מבשלת והילד היה ביד שלי.

„כשילדתי את הילד הראשון (היום בן שנתיים ושמונה חודשים) ביקשתי מחן וגבי (עובדים סוציאליים ביבנה): תוציאו אותי מפה, אחרת אני מתאבדת. לקחו אותי למקלט בחיפה. אברהם שמע, ניסה לדקור את חן, עשה טרור בכל העיר. הכריח אותם להחזיר אותי הביתה. ב־12 בלילה באו חן וגבי והחזירו אותי הביתה. 'את במקלט לנשים מוכות', אמר לי כשחזרתי, 'איפה שכל הזונות? את רוצה להתפרפר, לבלות שם עם גברים? את אשתי, את הזבל שלי, את שפחה כאן... אם אני קם בבוקר והנעלים לא נקיות, את מתה...'"

במעון לנשים מוכות. מימין: רות רוניק, מזל תורגמן, אלגריה גבאי. קיצונות משמאל – יפה.

יפה

„אמרו לי במשטרה 'תשמעי, זה בעלך, אתם בעל ואשה, תסתדרו לבד'", אומרת יפה (27) מרמלה, שהילד הפגוע שלה, צחי, מונח, ראשו שמוט, על זרועותיה. „באתי לפה אחרי שבעלי ניסה לתקוע בי מספריים. מה הסיפור? הסיפור, שהילד נולד לנו פגוע עם שיתוק במוח, והוא מאשים אותי שהילד נולד ככה.

„שלוש שנים נשואה, כל הזמן מכות, השפלות, מאיים עלי עם מברג, בא לחנוק אותי מאחור כשהייתי הולכת למשטרה להתלונן, כמה פעמים נתן לי אגרוף, עשה לי שטף דם בעין, חשבו שיש לי זעזוע מוח, התנפח לי כל הפנים. אני תמיד התלוננתי. כל הפעמים. אמרו לי במשטרה 'תשמעי, זה בעלך, תסתדרו' כשהתחיל לחנוק אותי התלוננתי. אמרו: 'לא נעצור אותו, זה בעלך, זהו זה'.

„עד האיומים ועד המספריים, תמיד הייתי אומרת: לא, הוא לא יכול ברצינות להרוג אותי. לא מסוגל, רק מנסה להפחיד אותי. אבל אחרי המספריים אני יודעת שהוא מסוגל. נעל את חדר השינה, הייתי שם עם הילד בידיים. בא ולקח מספריים גדולות וממש חיפש איפה לתקוע בי. התחלתי לבכות, להתחנן, מה יהיה עם הילד? אמר: 'לא מעניין אותי כי זה ילד לא בסדר. אפילו שתבוא המשטרה, שתבוא העיתונות, אני רוצה אותכם וזהו. מפה חיה את לא יוצאת'. התחלתי לתאר לעצמי מה יהיה עם הילד אם אני אהיה מתה, אם אני אשאר נכה, כי קודם היה מאיים שישאיר אותי נכה. אחר־כך התחיל לדקור אותי במספריים. ממש! כל הזמן אומר: 'את חיה מפה לא תצאי'. כל השישי־שבת הזה הייתי נעולה בבית. בסוף, בשבת בצהריים, הסכים לפתוח את הדלת. ברחתי והגשתי תלונה.

„במשטרה לא רצו לעצור אותו. התחננתי ואמרתי לשוטר: 'רק לעצור, כי עם רק תלונה הוא רוצח אותי'. השוטר אמר: 'חכי רגע', והתקשר אליו ואמר לו לבוא לתחנה. לא רצה לבוא. בסוף הם עצרו אותו לחמישה ימים על תקיפה ואיומים ברצח. אחר־כך שחררו אותו ועכשיו הוא חופשי.

„מה אני אומרת לך, ראיתי את המוות לפני העיניים. […] גרנו קומה שביעית, זרקתי מכתב מלמעלה לשכנים ש[…] משטרה. לא הזמינו משטרה כי גם כל השכנים מפחדים מ[…] אני אומרת: צריך להכניס אותו למסגרת שלא יוכל ל[…] ממנה. לעצור אותו שלא יסתובב חופשי ויאיים. למה אני […] לשבת פה, לא יכולה לצאת מפה, עם ילד פגוע במוח ש[…] טיפולים וכל זה? מה עשיתי רע? אני לא עונה לו, לא […] אליו אף פעם, לא כלום. אז למה אני צריכה להיות במקום ש[…] והוא מוציא כספים, מתלבש, עושה חיים?

„צריך מההתחלה לנהוג ביד תקיפה! אני מאמינה שאם הוא […] ימשיך עם זה. כי אחרת הוא מרגיש בטחון – 'את ילדה לי […] כזה, אז יש לי זכויות לרצוח אותך'."

רותי

„אני מתפלאה עליו, איך שהוא נולד באירופה […] כל־כך אינטליגנט, ויש לו כזה ראש פרימיטיבי, […] אדם כל־כך קנאי", אומרת רותי (29) מאשדוד, […] מטופחת, שקמטים קטנים ראשונים כבר התחוו בצווארה […].

„אני מרוקאית, הבעל שלי צרפתי. יש שלושה ילדים […] עד שמונה וחצי. הייתי קוראת לילדים בספרים. היה קורע להם את הספרים, שאני לא אקריא להם. הייתי אומרת לו: […] לך לצאת מהשתייה. תנסה לעבוד פעם. רק פעם […] אומר: לא, אני הולך לעשות מריקט. ועכשיו יש לו […] שהוא נרקומן כדי לקבל השלמת הכנסה. עכשיו […] נרקומן, מערבב בשתיה שלו אורולן. אני למדתי […] ותפירה, אבל לא עבדתי בזה כי הוא לא נתן לי.

„ברחתי פעמיים, הייתי במקלט בחיפה. ככה […] אחזור. כשחזרתי אמר: 'חזרת כמו כלב' וזרק עלי […] לא חושבת שיכול להשתנות כבר. אפילו את טבעת […] לקח בכוח ומכר. תמיד איים עלי: 'תשמעי, אני כבר […] הרופא אמר לי שיש לי עוד חודשיים לחיות, הכל […] מהשתייה בפנים. אבל לפני זה אני ארצח אותך ואת הילדים […] יש לי להפסיד? גם את תהיי איתי בבית הקברות. […] אתן לך!' אמרתי לו: 'אבל למה, למה את הילדים? […] אותי, אבל תעזוב את הילדים'. היה אומר: 'את החיים שלך […] קובע'.

„ברחתי לכאן, ואת הילדים השארתי בידיים טובות […] חמותי. לבעלים אלימים יש רק תרופה אחת: לכלא, […] מהמשפחה. צו־מעצר, שלא ייכנס לבית לעשות […] שיחשוב עשרים פעם לפני המעשה. אבל עכשיו, שהוא […] רגיל כבר – ככה מאוחר בשבילו.

„תחזרו ביחד, תעשו שלום־בית', הם אומרים לי […] מתלוננת במשטרה. 'תחזרו ביחד למיטה'. אנחנו […] רוצים לחיות מלוכלכים.

„הייתי צריכה לצאת מהמקלט הביתה לקחת […] ביקשתי מהמשטרה שיעצרו אותו. אמרתי: […] לבית? הוא ירצח אותי, הוא מאיים'. אמרו לי: […] מספיקה', אמרתי לשוטר: 'מה אתה רוצה, לראות אותי […] בלב? זה יהיה עדות?' אמר: 'הערות שמסרת לא […] להחזיק אותו 48 שעות, זה מה שיש.' […]

„גברים אלימים הם כמו שפנים פחדנים […]

[…] על הפנים שלי בידיים, אז דווקא יותר השתולל. מהמכות […] אני התחלתי לשכוח דברים, הסבלנות שלי עם הילדים נגמרה.

„יש לי ילדה, היתה כתה א'. אפילו את השם שלה לא יודעת לכתוב. לא הקדשתי לה, לא ישבתי איתה. קניתי להם חוברות אבל לא ישבתי איתם כי אין לי עצבים. הפסקתי לעבוד כי היה שורף לי את הכסף. כשמגיע לי סעיף עצבים אני מתחצפת, ואז, אחרי המכות, היה לוקח לי את הארנק שלי ושורף את כל הכסף שעבדתי במשק־בית. אפילו ידע שלמחרת אין לי מה לאכול. היה מקריב לי סכין לבטן ואומר: 'יום אחד זה ייכנס לך בפנים הבטן ויצא מהגב'.

„צריך לפתוח כלא לגברים, כאלה שמכים את הנשים שלהם. צריך שם לעשות להם חינוך. צריך לתת להם עונש חמור אפילו שהם לא רוצחים את הבחורה. מספיק שהם מאיימים ושמים לה את הסכין על הבטן. אז המשטרה מחכה שיהיה סימן, שיהיה דם. לפני שיורד לה דם לא מתערבים.

„למה שאנחנו לא נהיה בבית עם הילדים שלנו? למה שהם יהיו, למה שהם ישלטו? למה אנחנו, שהחזקנו תשעה חודשים את הילדים שלנו בבטן, עכשיו לא יכולים לראות אותם? למה שהם, הבעלים, לא יתקבלו למקלט לנשים מוכות, ואנחנו נשב בבית עם הילדים?

„אם העונש לא כל כך חמור זה גורם לדור הצעיר גם כן להיות כמו ההורים. הילד חי עם האבא, לוקח את זה מהאבא. יש לי ילדים נורא עצבנים. הם יודעים שהאמא סובלת אבל בשבילם זה מכה. זה חינוך שקיבלו. הם גדלים באלימות ובפחד. למדינת ישראל קם דור חדש יותר גרוע מאביהם... ומה זה אבא לילד? זה מפרנס ואוהב. את זה אין להם וגם האמא עצבנית מהמכות ואין להם חמימות. ילד כזה מתפרע בבית […] לא רוצה ללמוד, והוא יהיה יותר גרוע מאבא שלו. בכל המדינה שתדע, גבר שממשיך להכות – הרבנות דוחה […] האשה אפילו כשהאשה דורשת גט..."

ח"כ שולמית אלוני: להפעיל את החוק

„הענישה הקבועה בחוק, על תקיפה ואלימות, היא קשה ומספקת בהחלט – אילו רק היו מפעילים אותה. העונש המקסימלי על תקיפה הוא שלוש שנות מאסר ועל אלימות קשה עם פציעה – שבע שנות מאסר. משום כך, אינני תומכת ביוזמתה של ח"כ סרטני להכפיל את שעורי הענישה. אין כל צורך למלא את ספר החוקים בענישה דרקונית.

„הבעיה היא שאין מפעילים את הקבוע בחוק, אם כי משהו השתנה לטובה ביחסה של המשטרה. בכל זאת עדיין יתכנו מקרים, שאשה נכנסת לתחנת משטרה עם חצי קרקפת תלושה, ואומרים לה שם: גברת, תלכי הביתה להתפייס עם בעלך. מקרה כזה כמו היה ברחובות. לאשה, שעין אחת שלה כמעט נעקרה במכות של הבעל, אמרו בתחנת המשטרה: לכי להתפייס עם הבעל, כי אם נעמיד אותו לדין הוא יתנקם בך.

„הבעיה היא חברתית. האשה נתפסת בחברה ובבתי הדין הרבניים כקניינו של הבעל. כשהכנסת הכינה נוסח עברי לחוק הפלילי, זרח ורהפטיג מהמפד"ל, שהיה אז יו"ר ועדת החוקה, כתב בהקדמה לפירוט העונשים: העושה באשה שאינה אשתו... כי אם זאת אשתו, אז בסדר!

„גישת הקניין הזו משולבת בעניין של **שלום־בית**. בבתי הדין הרבניים שלום־בית הוא מעל לכל. בתי, את צריכה לקבל באהבה למען קדושת המשפחה... — זה הסגנון. אבל לא רק בתי הדין הרבניים מתנהגים כך. יש שופטים מחוזיים, שגם הם סבורים ששלום בית הוא מעל הגנת גופה ונפשה של האשה. השופט יוסף חריש מי שמכהן היום כיועץ המשפטי לממשלה, היה שופט כזה, ועורכי־הדין, שייצגו נשים מוכות, ידעו שצריך לעשות הכל כדי לא להגיע אליו.

„היום, אשה מוכה ומאוימת שאין לה עורך־דין חזק והרבה כסף – מצבה קשה מאד.

„בעניין עצירה ל־48 שעות על תלונה של אלימות במשפחה – לא הייתי רוצה להיכנס לחכללות. צריך לנצל את התקנה המאפשרת זאת בצורה נבונה. אם מגיעים בעל מחומם על סף רצח, והשוטרים רושמים תלונה ומשחררים אותו במקום – זו הבעיה".

האחריות לחייהן על כולנו

[…] מקלט לנשים מוכות בהרצליה, השם העממי של המרכז לסיוע לנשים ע"ש כרמלה נקש ז"ל, עובדים […] והטייפים נון־סטופ. היום מתמשך כמו מסטיק, אך […] הנשים מעדיפות שלא לצאת מבעד לשער, הנעול תמיד, […] המוגנת בתיל דוקרני.

[…] היום, ערב שבת, התפוסה מלאה: 12 נשים, מגיל 16 עד 60, […] ילדים ושני תינוקות. כולם יחד ב־85 מ"ר, זו צפיפות הדיור […] ביותר במדינה. איכשהו מצליחים לשמור על נקיון […] ולנהל שגרת חיים. הארוחות כמו בקיבוץ: תורנית הבשול […] עבור כולן. המצרכים אינם נקנים מהתקציב המתקבל […] משרד הרווחה (ששה שקל לאשה, שני שקל לילד ליום) אלא […] מתרומות של אורחים טובים וארגונים.

[…] התורנית, אשה כפופה ומלאה בשנות החמישים („אל תכתוב […], הבעל שלי לא יודע שאני כאן") מכינה לשבת ברוב ממולא, […] דגים, מרק צח עם איטריות, פשטידת תפוחי־אדמה […]. „תהיה לנו שבת יותר טובה מהבית", היא אומרת בחיוך.

[…] למרות הצפיפות, העצבנות והחרדות, אין כמעט מתחים בין […] „זה מפני שאין כאן שום גבר", מסבירה אחת הצעירות. […] בכל מטה וגינה, הנקראת כאן „יחידת דיור", לנה אם עם ילד […] שניים ואפילו שלושה ילדים. זה מה שיש.

מימין: מזל, מרינה, אלגריה; מרימות ילדים להגנתן

הנשים קמות ב־7.30 מסדרות את הבית, מחליפות לילדים, אוכלות, מנקות לפי התור — ניקוי הבית הוא העיסוק העיקרי כאן. אחר־כך הן יושבות ומדברות. גם אחרי־הצהריים ובערב הן יושבות על המרפסת, מביטות על הרחוב מבעד לגדר ומשוחחות. מאסרי־בית מרצון.

רות רוניק, זה תשע שנים מנהלת המקלט, היא אשה גדולה וסמכותית. את כל כולה היא מקדישה לבית הזה.

רות מאמינה שהקשחת התחיקה, מעצרים ומאסרים־מונעים של בעלים אלימים, בצד חינוך מילדות לשוויון בין המינים, עשויים להקטין את ממדי האלימות בתוך המשפחה. „ובכל זאת למרות כל המלצות וכל הוועדות שחקרו והמליצו והבטיחו" היא אומרת — „דבר עדיין לא נעשה".

שלוש נשים שוכו בעבר למקלט במעון הזה נרצחו. אחת התאבדה. כרמלה נקש, אחת מאותן נשים, נרצחה כאן, בחצר הזאת.

לאחר הרצח של גרציה דוק — „כולם ידעו שהוא רודף אחריה, מאיים עליה, אורב לה ואיש לא עשה דבר" — יצאה רות רוניק למלחמה; האחריות לחייהן של נשים אלו, היא אומרת, על כולנו.

האומנם הן מועמדות לרצח?

מתוך 12 הנשים השוהות היום במעון — שלוש או ארבע הן מועמדות לרצח — אני לא יכולה, כמובן, להוכיח זאת, אבל במצבים מסוימים הבעל כבר כמעט רצח אותן, והוא בהחלט ינסה זאת שוב בהזדמנות אחרת.

אני טוענת שאין מקריות באלימות בתוך המשפחה. נדיר ביותר שאדם הופך לפסיכופט, משתולל ורוצח את זוגתו בהתקף טירוף. האלימות בתוך המשפחה היא תהליך נלמד. הגבר לומד אותו בבית הוריו, בחברה ובתרבות שהוא גדל בתוכה. והוא ממשיך עם הדפוס הזה בביתו הוא. הוא מכה את אשתו כי כך הוא ראה שאביו נהג וכך הוא סבור שצריך לנהוג גבר באשה. אלימות במשפחה מחריפה תמיד. מה שמתחיל בסטירת לחי מסתיים בסכין מטבח. אבל זה מעולם לא מתחיל עם הסכין. וככל שהאשה מתקפלת יותר, מבוהלת יותר, מפוחדת יותר — כך הוא מורובן ליתר אלימות. נוצרת כאן דינמיקה ידועה של תוקף וקרבן.

מדוע אלגריה גבאי היא, לדבריך, מועמדת לרצח?

הדבר המוחשי ביותר זו החרדה שהיא מצליחה להעביר. אם אשה משדרת לי חרדה כזו — ובמעון הזה כבר חסו כ־850 נשים בתשע שנות קיומו — אנחנו יודעים שיש כאן סכנה אמיתית. גם גרציה דוק וכרמלה נקש, ששהו אצלנו בעבר, שידרו חרדה כזו. גרציה דיברה על זה שהוא רודף אותה לכל מקום וכל הזמן, ולא צריך הכנות גדולות ונשק חם. אפשר לרצוח עם מגב של מטאטא, בחניקה, בסכין. בחצר המעון הזה נרצחה כרמלה נקש לאחר שבעלה רדף אחריה יותר משנה. שנה לפני כן הוא פצע אותה פציעות קשות מאד. ואנחנו ידענו כל הזמן שהוא ינסה לחזור על כך. אני לא יודעת אם ניתן היה למנוע את הרצח הזה. נדמה לי שבמקרה של כרמלה הוא היה מנסה אפילו בתוך כתלי בית־המשפט, אך אילו הזעיקה את המשטרה ברגע שהוא הופיע כאן, ואילו המשטרה היתה עוצרת אותו מיד ומוצאת על גופו

(המשך בעמוד 16)

המכה, המוכה והמשטרה

המטפלים העוסקים בבעיית האלימות במשפחה מעריכים שכ־100 אלף(!) נשים בישראל סובלות מאלימות הבעל. בסקר שערכה רונית לב־ארי, מנהלת המרכז למניעת אלימות במשפחה, בקרב 595 משפחות שבהן מתקיימת אלימות (המדגם אינו מייצג משום שנערך רק בקרב נשים שהעזו לפנות) - נמצאו ממצאים מאלפים ביותר.

המכה

• כ־80 אחוז מהמכים גדלו במשפחה, שבה התקיים דפוס של אלימות בין ההורים ו/או כלפי הילדים.

• כ־80 אחוז מהבעלים הם שולטים יחידים באמצעים ובכספים של שני בני הזוג. האשה תלויה בבעלה תלות כלכלית מוחלטת, וגם אם היא עובדת – הכסף עובר לחשבונו של הבעל.

• כ־50 אחוז מהמכים הם ילידי הארץ, כ־65 אחוז מהם ממוצא מזרחי. עם זאת, האלימות קיימת בכל העדות בשיעורים משמעותיים.

• 52 אחוז מהבעלים סיימו עד 10 שנות לימוד, 16 אחוזים 12 שנות לימוד. אך המכים נמנים עם כל רמות ההשכלה, ומעל 10 אחוז מהם – אקדמאים.

• בעלים מכים מצויים בכל העיסוקים ומשלחי־היד. בכלל נמצא, שהבעל המכה הוא בעל אישיות שאינה משתלבת בעבודת צוות של ממש. רוב המכים עובדים שלא במסגרות מחייבות, ואם מקום העבודה הוא מסגרת בעלת הירארכיה וחוקים, ממלא הבעל המכה תפקידים המקנים לו שררה.

• כ־69 אחוז מהגברים המכים שירתו שירות מלא בצה"ל, כ־18 אחוז שירתו שירות חלקי, וכ־24 אחוז לא שירתו כלל. כלומר, אחוז גבוה מהבעלים המכים הם אנשים „מתפקדים" המסוגלים לתפקד „נורמטיבי" במסגרת כמו צה"ל.

המוכה

• כ־50 אחוז מהנשים המוכות הן ילידות הארץ, כ־62 אחוז מהן ממוצא מזרחי. נשים מוכות יש בכל העדות.

• השכלת הנשים גבוהה באופן משמעותי מהשכלת הבעלים: כ־41 אחוז סיימו עד עשר שנות לימוד, 27 אחוז סיימו 12 שנות לימוד, ול־17.5 אחוז יש השכלה אקדמאית. ככל שפער ההשכלה בין האשה לבעל גבוה יותר – האשה מוכה יותר. ככלל, ככל שהאשה משכילה יותר – רמת האלימות גבוהה יותר.

• 30 אחוז מהמוכות הן עקרות־בית, 20 אחוז פקידות ומזכירות, 22 אחוז בעלות מקצועות חופשיים (סטודנטיות, אמניות, מהנדסות, ארכיטקטיות, עובדות סוציאליות(!), לבורנטיות וכו'). עקרות־הבית סובלות מרמת האלימות הגבוהה ביותר.

• 80 אחוז מהמוכות לא שירתו בצה"ל, רק 17 אחוז סיימו שירות צבאי מלא. ממצא זה ואחרים רומזים על נשים בעלות אישיות תלותית, בנות למשפחות עם חסות־יתר, לא־עצמאיות, שעברו בדרך כלל ממסגרת בית־ההורים למסגרת המשפחה החדשה.

• כ־50 אחוז מהמוכות נשאו בגלל הריון לפני החתונה. ממצא זה מצביע על חוסר בשלות בנשואין בשל גורם חיצוני ולחץ נמשך. [illegible]

משטרה

• 63.5 אחוז מהמוכות שבסקר לא פנו מעולם למשטרה.

• במקרים שמשטרה הוזמנה, ב־28.4 אחוז מהמקרים הרחיקו הבעלים; ב־6.9 אחוז נפתח תיק פלילי כנגד התוקף; ב־4.5 אחוז (בלבד) התבצעו מעצרים; ב־60.2 אחוז לא נקטו כל צעדים. ברוב תחנות המשטרה, על־פי ממצאים אלה, ממשיכים בגישה שעדיף לא להתערב כי התערבות תביא להסלמה בוויכוח.

טיפול רפואי

• כ־52 אחוז מהמוכות נזקקו לטיפול רפואי כתוצאה מהמכות.

• ידוע שאחוז גבוה של מוכות שנזקקו לטיפול כזה – לא פנו לקבלו.

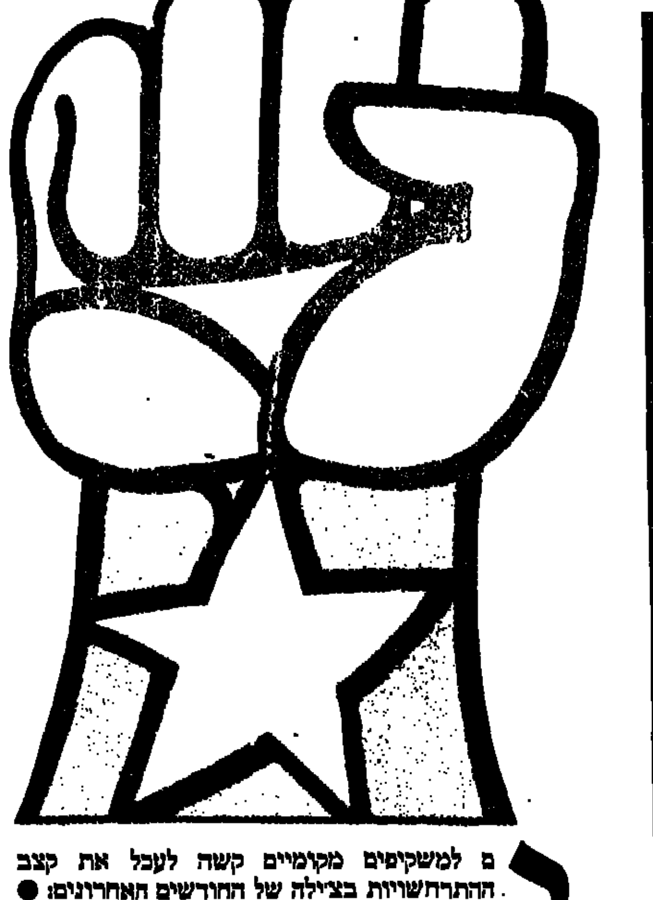

ספטמבר השחור של צ'ילה

מאת שלמה סלוצקי

אלף ימים של חסד היו לה, לצ'ילה הסוציאליסטית של סלוודור איינדה. מאז חלפו בדיוק שלוש־עשרה שנה של חרפה. השביתות, גינוי הכנסייה, התסיסה המדינית – כל אלה מצביעים על תחילת הסוף. הנשיא, אוגוסטו פינושה, מסרב לקלוט את המסר

גם למשקיפים מקומיים קשה לעכל את קצב ההתרחשויות בצ'ילה של החודשים האחרונים: ● שביתה כללית בת יומיים בחודש יולי ● סטודנט מאוניברסיטת סנטיאגו נרצח בנסיבות המחשידות את המשטר ● שני צעירים נשרפו חיים ● רודריגו רוחס דנגרי, צלם עיתונות בן 19 מת, לאחר שנפגע (ראה מסגרת) ● בית המשפט הצבאי החליט לשלול את גרסת הצבא לאירוע ● הוצא צו מאסר נגד שני אורחים ו־38 אנשי כוחות הביטחון — ביניהם גם חברים לשעבר בבת הצבאות — באשמת אחריות לחטיפתם ורציחתם של עשרה פעילי המפלגה הקומוניסטית. ● גינוי חריף של הכנסייה הקתולית למדיניות הטרור של הממשלה (שהיא „המקור הגדול והחשוב לאלימות הסוליטית בצ'ילה", עקב „מדיניות הדיכוי של העם וגישתה החברתית־כלכלית האנטי־עממית", כדברי דוברי הכנסייה) ● מאסר מנהיגי האופוזיציה המאוגדים ב„אסיפת האזרחים הלאומית" ● הכנות של שני הצדדים לאירועי חודש ספטמבר, בו ימלאו 13 שנה לדיקטטורה של פינושה.

כפרק מוכר במחזה אבסורד, גם תגובת המשטר לסדרת האירועים הגדושה פעילות היתה צפויה. כך אירע שב־12 באוגוסט, בשעה שגנרל גלבין מצבא ארה"ב ביקר בצ'ילה במטרה ללחוץ על פינושה להסכים לפשרה פוליטית עם האופוזיציה, הודיעו השלטונות על תפיסת מחסן נשק ותחמושת של האופוזיציה בחופים הצפוניים של המדינה. במחסן נמצאו יותר מ־1000 רובי M16, חומר נפץ ואמצעי לחימה שונים, שהוצגו לעיתונות — ולגנרל גלבין — כראיה לצורך בהמשך הפעולות לדיכוי הטרור הקומוניסטי, בכל העצמה ובכל אלא שהקערה נהפכה על פיה. ימים אחדים לאחר ההודעה על תפיסת מחסן הנשק הודיעו לעיתונות שני [...] הצבאיים שבאופוזיציה — המיר (תנועת השמאל המהפכני) וה־F.P.M.R (החזית העממית של מנואל רודריגו) — כי הנשק אינו שייך להם. העיתונות הצ'יליאנית הגגה [...] על סדרה ארוכה של אי־דיוקים ואי־התאמות בהכרזות [...] והצבא לגבי תפיסת הנשק, ורמזה על אפשרות לניסיון [...] את דעת הקהל מהסערה הציבורית סביב שריפתם של [...] הצעירים והוצאת צווי המאסר נגד 40 המעורבים [...] השמאל. מעל לכל הצביעה העיתונות על תפיסת [...] ניסיון אחרון למנוע את כינוס האופוזיציה ועריכת [...] הכללית שנועדה לתחילת ספטמבר. העיתונות [...] צ'ילה אף העזה לטעון כי האירוע היה „פיברוק" [...] כמשמעו.

גם הגנרל האמריקני גלבין, שלכבודו, כנראה, אורגנה [...] התכלית ש„בתפיסת" מחסן הנשק, לא התרשם [...] המידה. הנציגים אמריקנים נוספים, שביקרו לאחרונה [...] תכופות בסאנטיאגו, הוא פועל על־פי המדיניות האמריקנית החדשה, אשר רואה בהמשך שלטונו של פינושה תמריץ [...] מחודשת של הקומוניזם בצ'ילה.

אין זו הפעם הראשונה שארה"ב מעורבת [...] באמריקה הלטינית. כבר ב־1971 גילה העיתונאי [...] אנדרסון את מעורבותם של הקונצרן הבינלאומי I.T.T [...] החוץ האמריקני בנסיון למנוע את כניסתו [...] הסוציאליסט סלוודור איינדה, שניצח בבחירות [...] שהתקיימו בספטמבר 1970. שנים אחדות לאחר [...] בקונגרס האמריקני מעורבותן הישירה של [...] האמריקנית ה־C.I.A וממשלת ארה"ב במימון [...] של סלוודור איינדה בהפיכה של ספטמבר 1973. [...] המעורבות היתה — ניסיון להשליט משטר חברתי־כלכלי התואם את האינטרס האמריקני.

ישראל־צ'ילה

בעוד שבעולם כולו גוברים הקולות הקוראים לבידודה של הדיקטטורה הצבאית בצ'ילה, [...] משלוחי הנשק היוצאים אליה ולהפסקת הקשרים הכלכליים אתה, במטרה ללחוץ עליה לנהל משא־ומתן עם האופוזיציה ולכבד את זכויות האדם — בישראל העניינים מתנהלים כרגיל.

פרשת ניקרגואה – שבה ישראל היתה [...] האחרונה שהמשיכה לתמוך ברודן סומוזה, [...] על כך בניתוק היחסים, – לא לימדה דבר [...] קברניטי מדיניות החוץ של ישראל, בן קורות [...] ישראלים תומכים בעקיפין במשטרו של פינושה.

מול תמיכת דעת הקהל בעולם במאבקו של העם הצ'יליאני נגד משטרו של פינושה, ולנוכח התדמית השלילית שיש לו בעולם, גוברת גם התמיכה של משרד החוץ הצ'יליאני בארגוני ידידות ו/או תרבות [...] מדינות שונות בעולם, לשם שיפור תדמיתו וכתעמולת־נגד לשלטון הצבאי בצ'ילה.

הלשכה לקשרי תרבות צ'ילה־ישראל, [...] במשרדי שגרירות צ'ילה (דבר שאינו רגיל באשר לאגודות ידידות אחרים), מארגנת בחודש ספטמבר, [...] אירועים לציון חודש צ'ילה. התמיכה בפעולות [...] זוכה בחסותם של הסוכנות היהודית, של עיריות ירושלים, גבעתיים ובת־ים, ואף של התאחדות [...] מקהלותיה תיקחנה חלק באירועים אלו.

גם מספר רב של יוצאי צ'ילה משתתפים בצורה תמימה, עם הלשכה, ובניהם [...] הקיבוץ הארצי.

מפ"ם והוועד הישראלי לסולידריות עם [...] מתכוונים למחות נגד פעולות „תרבות" אלו [...] יקיימו עצרת הזדהות עם צ'ילה באולם [...] 11.9.73.

התעוררות

לאחר שנים ארוכות של דיכוי אכזרי כלפי כל פעולת מחאה מאורגנת של האופוזיציה, ולאחר ששככו היריבויות והאשמות ההדדיות בקרבה, לגבי מקור האשמה בהפלת המשטר הסוציאליסטי, הצליחה להתגבש בחודש אפריל השנה חזית אופוזיציונית המכונה „האסיפה האזרחית הלאומית". אסיפה זו ארגנה את השביתה הכללית ב־2 וב־3 ביולי, את זו של ה־13 באוגוסט, ואת השביתות הבאות שיתקיימו בחודש ספטמבר לציון יום השנה ה־13 להפיכה.

האסיפה האזרחית הלאומית מייצגת יותר מ־600 ארגונים ארציים (ס־70% אחוז מכלל האוכלוסיה. משתתפים בה שלושת זרמי האופוזיציה הגדולים: המרכז הדמוקרטי (ומאגד את הקומוניסטים [illegible]

[illegible]

גישה מדינית חדשה

מי שתמך בפינושה ואנשיו תמך גם בשיטותיו: טרור, רציחות פוליטיות, עינויים והעלמויות. כל אלו היו הכלים שבהם השתמש כדי לבטל את הרפורמות החברתיות של איינדה, וכדי להחזיר לבורגנות הצ'יליאנית ולקונצרנים הבינלאומיים את העצמה הכלכלית החופשית מכל פיקוח, בה החזיקו לפני אלף ימי השלטון של ה„אונידד פופולר", החזית העממית שבראשה עמד סלוודור איינדה עד שנרצח.

לזמן קצר, תחת משטרו של ג'ימי קארטר, שינתה ארה"ב את יחסה לצ'ילה, כאשר הממשל התנה את המשך התמיכה הכלכלית והצבאית בשיפור כלשהו בנושא זכויות האדם. אולם, גם תקופה זו חלפה עם כניסתו של רונלד רייגן לבית הלבן. רק בשנים האחרונות החלה מתפתחת גישה מדינית חדשה במשרד החוץ האמריקני. גישה זו צמחה בעקבות הכישלון בניקרגואה. כיום יש בארה"ב נטייה לקרוא את המציאות באמריקה הלטינית ובעולם השלישי במידה קטנה יותר של אידיאולוגיה אנטי־קומוניסטית. אך זאת — אל נטעה — רק כדי לפעול בצורה יעילה יותר נגד „התפשטות הקומוניזם", שהוא ביטוי כללי רחב, בו כלולות גם תנועות שחרור לא מעטות. כך יש להבין את תמיכתו של הממשל האמריקני בהדחתם של דובליאה בהאיטי ומרקוס בפיליפינים, וכך גם — מאחורי הקלעים — את התערבותו במדינות דרום־אמריקניות שונות, החוזרות לאט לאט לדמוקרטיה. לא מאהבת הדמוקרטיה פועלת ארצות־הברית בצ'ילה ובעולם, אלא משנאתה את האלטרנטיבה, שהיא ניבוש אופוזיציה עממית־רדיקלית במדינות השונות, אופוזיציה שתצליח לגבור על הרודנים ותעשה לאחר מכן חשבון עם תומכיהם לשעבר וביניהם גם האמריקנים. כך, מתוך עמדה זו, אנו עדים לסדרה של התבטאויות מפי גורמים אמריקנים בצ'ילה, היוצאים נגד „הטמטום הפוליטי של מדיניות היד הקשה" של פינושה, ומגנים בחריפות את פעולות הדיכוי האכזריות של הצבא, שכללו בין היתר השתתפות בהלווייתו של צעיר שנרצח על־ידי כוחות צבא בסנטיאגו הבירה.

גורמים אמריקנים שמושבם בצ'ילה, וכאלו שהגיעו במיוחד [...] זו, מקיימים לאחרונה פגישות תכופות עם מנהיגי האופוזיציה. „האמריקנים מציעים פתרונות בדרך של משא־ומתן, שנרכזים — ממשלת־מעבר, שתורכב מאנשי צבא ופוליטיקאים מהמרכז והימין. פינושה, הם מבטיחים, לא יעמוד בראשה".

לאופוזיציה אלה אין בינתיים סיכוי, שכן הצ'יליאנים [...] לתנאים שהציבו להם האמריקנים. הוצאת [...] האמריקנית — לשלול את זכותה של המפלגה הקומוניסטית והשמאל הצ'יליאני להשתתף בתהליך החדש — אינן מקובלות על ראשי האופוזיציה. אלה רוצים דמוקרטיה עכשיו, והם מוכנים לשלם את המחיר הפוליטי, גם אם יעלה בדמים רבים. [...] בשנת הבר־מצווה להפיכה, יש לאביה, פינושה, מקום

לא רפובליקת בננות

כאשר ביצע הגנרל פינושה, רמטכ"ל הצבא הצ'יליאני, את ההפיכה הצבאית, ופקד על רצח **סלוודור איינדה** — הוא קטע היסטוריה ארוכה של דמוקרטיה, שאפיינה את צ'ילה עד אז.

סלוודור איינדה, חבר המפלגה הסוציאליסטית, נבחר בבחירות חופשיות שהתקיימו ב־4.9.1973. באותן בחירות עמד בראש חזית השמאל. בשלוש שנות שלטונו הצליח להנהיג סדרה של רפורמות חברתיות, באופן חוקי ומבלי להשתמש בכוח שהשלטון נתן בידיו. זאת, על־אף פעולות חתרניות של גורמים מקומיים, של שירותי הביון האמריקניים ושל שליחי קונצרנים בינלאומיים כמו ה־I.T.T. וחברות להפקת נחושת ומתכות אחרות.

רצונו של סלוודור איינדה להוכיח כי יש סיכוי לסוציאליזם באמריקה הלטינית, גרם לו לנהוג בדרכי נועם עם יריביו מהימין ועם אלה שחתרו תחתיו בעזרת מימון אמריקני. מדיניות זו גרמה לפלג השמאלי של החזית שעמד בראשה, המיר (תנועת השמאל המהפכנית), להקצין את ביקורתה ולדרוש העמקת רפורמות, דהיינו, חלוקת אדמות על־פי הרפורמה האגררית. כאשר התמהמה התיקון, הנהיג הפלג הקיצוני את העובדים החקלאיים להשתלט על אדמות של בעלי אחוזות גדולות ולפעול בכוח.

כאשר פותח גם המעמד הבינוני על־ידי התעמולה האנטי־ממשלתית והצטרף למחאה כלפי המדיניות החברתית של סלוודור איינדה (גם בנושא זה יש מסמכים המעידים על מעורבותה של ארה"ב בקניית מנהיגי איגודים), עמדה בפני הנשיא האלטרנטיבה בין חלוקת נשק לתומכיו (כדי להרתיע את הצבא מלערוך הפיכה) לבין ניסיון להמשיך בדרכי נועם, תוך צירוף חברי המפלגה הדמו־נוצרים (מרכז) לממשלה. אלא, שמבחינתו כבר היה מאוחר מדי. ראשי הדמו־נוצרים, בהנהגת הנשיא לשעבר פראי, כרתו ברית עם הצבא, ונמנעו מלתת יד לנשיא איינדה בניסיונו למנוע את הסוף הטרגי.

ב־11.9.73, עם הפצצת ארמון הנשיא על־ידי חיל האוויר הצ'יליאני, נרצח איינדה. מותו גרם לרבים בעולם לראות בכך את סופה של הדרך הדמוקרטית להשליט סוציאליזם באמריקה הלטינית.

[illegible]

שחור לבן

יוסי קאנץ

זכריה שדה, חבר קיבוץ משאבי־שדה – אמן העוסק בציור ובצילום; משדר כתבה מהגיהינום, כתב־אשמה. אולי, בעצם, הוא מתחשבן עם עצמו?

„כתבה" – שם של תערוכה חושפנית ומכאיבה. דומה כי האמן פוחד, ופחדיו הם המנוע של התערוכה הנוכחית.

עבודותיו של זכריה שדה הן תעודה צורבת, מחרידה בפשטותה. זהו שידור ישיר מן הטרמינל שבו מוכרים כרטיסים רק לכיוון אחד – תחנה סופית מבעיתה ומפוררת. כאשר הבטתי בעבודותיו, נדמה היה לי כי ערך כאן מעין טקס של הלקאה עצמית.

זהו מסמך אנושי ממדרגה ראשונה, שראוי להתייחסות. ראוי גם כי כל אדם יביט במצעד הבלתי־נסבל הזה. הצילומים האלה הם כמו חרדות מודפסות הרובצות על כל בני האנוש. זכריה שדה מגיש כאן חשבון מבלי שאיש יוכל לפרוע אותו.

אצל זכריה – האדם בדמדומיו הוא כמו קיר מתקלף של בית שעומד לקרוס ואין כבר טעם לתקנו. אולי פה ושם סותמים איזו נזילה בשביל לעבור את החורף. גם גיבוריו של הצלם הזה שקועים בחורף של עצמם.

זכריה שדה – אנטי־כוכב; אין שיבה שמחה.

התערוכה מוצגת בגלריית הקיבוץ

המדורה האחרונה

יש סיפור ידוע על שבט אסקימואים נודדים – כאשר הגיע קשיש במשפחה למצב שלא יכול היה לתפקד יותר פיזית באופן עצמאי – היו משאירים אותו ליד מדורה, עם כמות קטנה של מזון וחומר בערה. כך הוא היה מכין עצמו פיזית ונפשית למותו.

היה זה הכרח חיוני במלחמתם של האסקימואים הנודדים להישרדות בתנאי החיים שם.

בשנת 1980 נפטרה חמותי, ז"ל, במוסד סיעודי. ב־1982 נפטר אבי, ז"ל, במוסד סיעודי. ב־1985 נפטרה אשת אבי, ז"ל, שהיתה לי כאם, במוסד סיעודי.

המעורבות העמוקה שנוצרה בי בתקופת אשפוזם, עד מותם, הביאה לתערוכה זו. הנורא ביותר – האדישות, איבוד טעם החיים והרצון לחיות.

מותם הרוחני והנפשי בא בימים הראשונים לאשפוזם גם כשגופם המשיך לחיות.

הצילומים נעשו לסרוגין בתקופה של שש שנים. אין בתערוכה סדר כרונולוגי של שנים, עונות שנה, סדר יום, או תפקוד.

מהותית, אין לכך כל חשיבות.

זכריה שדה

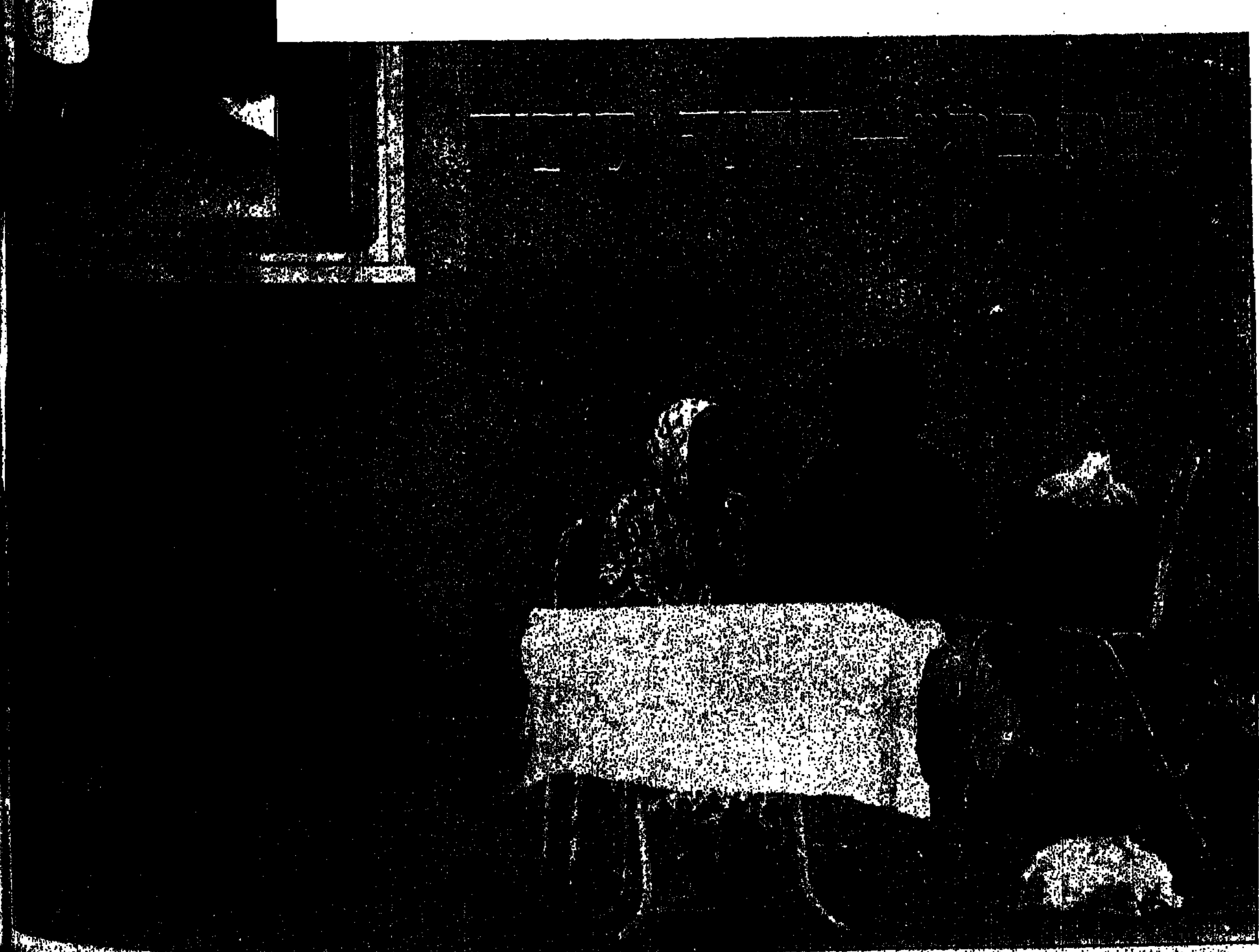

צווארון לבן

המתח באולם בית המשפט הגיע לשיאו. בעוד דקות ספורות ייגזר דינו של מיכאל צור. עוד רגע קט, תיחתם תקופה ארוכה של עינויי דין, של נבירה בלתי פוסקת בעברו רב־הפעלים, ובעולמו הפרטי והמשפחתי.

הפור נפל עם הישמע גזר־הדין. שנות מאסר רבות יפרידו מעתה בין מיכאל צור ובין הקריירה המזהירה שלו. כל אלה שחסו בצלו והתברכו בעצמתו נוטשים אותו בחפזון רב, כמו ספינה טובעת. עולמו חשך עליו.

שערי הכלא נפתחים בפניו. מקומו בין גדולי עולם ייפקד מעתה, ואת מקומם יתפסו גדולי העבריינים. על גופו לא תעלינה החליפות המהודרות, הן תוחלפנה בבגדים חומים, מטולאים ומרופטים. במקום הטרקלינים המפוארים והבוהקים, יקדמו את פניו תאים צרי מידות וספוגי טחב. מטעמי החיים ואנינותם יהיו מעתה לגביו אורגיות של סם הרסני, והוללות של מין מעוות. נורמות וגינוני התנהגות חדשים וחייתיים יהוו את המסגרת, ומושגי זוועה ימלאו אותה תוכן — מחויבות אכזרית לכנופיות כלואות ואלימות, תלות מדכאת באישי צמרת עבריינים, ושייכות כפייתית להתארגנויות פנימיות.
האם יתיישר עם הקו החדש, וישקע במרמנה האין־סופית? האם יעמדו לו כוחו וחכמתו בכל אלה? האם יצלול וייחנק או יצוף ויתמודד?
מיכאל צור קורא היטב ומהר את הכתובת על הקיר. אי־אפשר ללכת נגד הגורל, אך אפשר לשפר אותו קצת. אי־אפשר להחזיר את החירות, אך אפשר להקהות מעט את להבי השעבוד. הוא רשם לעצמו אתגר, ואזר כוחותיו להשיגו.
צור הפך להיות מורה בכלא. ההוראה בכלא ממוסדת, ומי שעוסק בה זוכה ביחס מיוחד הן מצד ההנהלה והן מצד האסירים. זה הרבה, אך לא מספיק. „צמרת" האסירים אינה לומדת. לימוד בצוותא עלול לחשוף את חולשות המנהיגים ולפגוע במיתוס שלהם. צור מחפש דרכו אל „הגדולים", על מנת להעניק להם שיעורים פרטיים בחשבון ובעברית. שיעורים שרק המורה והתלמיד האחד שותפים במהלכם. זהו סיפור הצלחה לשני הצדדים.
צור משופע בכישורים לעבודה סוציאלית, נושא אקוטי בתחומי הכלא. צריך לדעת להקשיב ולשרבב מלה חכמה, צריך להדריך אסיר כיצד לערוך את המכתב לאשתו, ולצייד אותה בהנחיות לגבי המותר והאסור בעת בדידותה. רצוי להכין את האסיר לקראת פגישתו עם ילדיו. לפעמים חשוב לנסח מכתב או בקשה מפי אסיר לאוזני נשיא המדינה, שרים, אישי צבור ומנהל הכלא. ומעל הכל, טוב לדעת במי לבחור כדי להגיש עזרה זו. צור יודע, והוא מיטיב לבחור.
צור הוא אשף פיננסי, בכך גדולתו, וזו גם סיבת נפילתו. אנשים עתירי הון מצויים גם בכלא. הם אינם עובדים, אבל הכסף חופשי לעבוד, והם נושאים על כפיים יועץ מתאים כמו צור, היודע להפוך כסף לזהב. אחד האסירים, הנמנה עם מקבלי השירות הזה, הסביר לי: „יועץ כספי טוב, הוא אדם שיש לו מיומנות ויש בו אמינות. לצור יש מוניטין במיומנות, ובאשר לאמינות — הוא מבין היטב את האחריות שלו." מי שמכיר מקרוב את כללי המשחק בקרב האוכלוסיה בכלא, אינו נזקק לפרשנות להערה האחרונה. צור מכיר את העולם בו הוא חי.

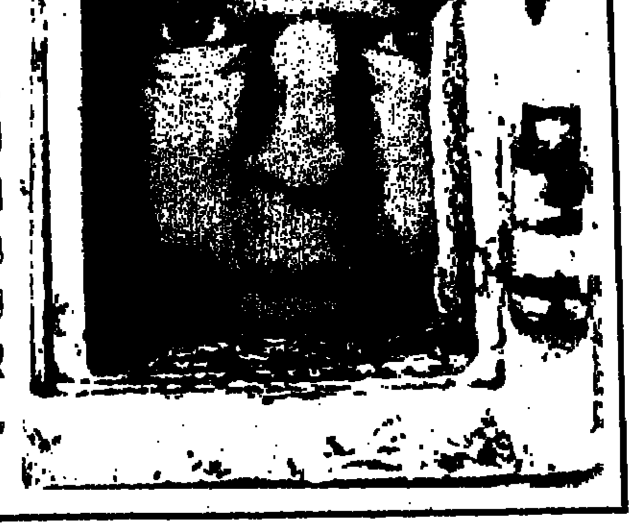

רשימות של מפקד כלא
דוד פרי

סודה של ההישרדות ושמירת הצלם האנושי עמדו לצור במשך שנות המאסר הארוכות. הוא היה פטור מלהיות „שייך" לאדם מסוים או לכנופיה כלשהי. שירותיו הפרושים העניקו לו את „הזכות" להיות מעל ומחוץ לכל מעורבות, בה לא היה לו כל חפץ. עם זאת, קומתו שחה, נפשו ורוחו הוכאו.
לפעמים התבוננתי בו. רציתי לדעת, מאין הוא שואב את שארית כוחותיו? האם לא יטול יום אחד את חייו בידיו, וישים להם קץ?
פעלתי למען המתקת דינו. לא היה לי ויכוח עם עצמי על כך שהוא בר־עונשין. הספקות שלי התמקדו בכמות העונש. נטרדתי וחזרתי ושאלתי את עצמי, האם אין להציב גבול גם לעונש?

ירושתו של הצורר

ב־23 במאי 1960, הודיע דוד בן־גוריון מעל במת הכנסת, על תפיסתו של אדולף אייכמן, והעמדתו לדין בפני בית־משפט ישראלי. לאחר שנתיים ימים, ביום 29 במאי 1962, דחה בית־המשפט העליון את ערעורו של הפושע על דין המוות שהוטל עליו ע"י בית־המשפט המחוזי בירושלים. יומיים בלבד לאחר דחיית הערעור, ביום 31 במאי 1962, הוצא אודלף אייכמן להורג בתלייה בבית־הסוהר רמלה. לאחר שהרופא הממשלתי קבע את שעת המיתה ב־23.58, נשרפה גופתו בתוך הכלא, והאפר פוזר, עוד באותו לילה, מחוץ למי החופים של ישראל.
חדר כליאתו הוסב למגורי אנשי הסגל העושים לינת לילה במקום. סמוך לחדר בו היה כלוא בתקופת משפטו, הוכשר בזמנו תא קטן, בו קיים את פגישותיו עם אשתו ועם עורך־הדין שלו. במשך שנים רבות נעול תא זה, ואין איש עושה בו שימוש.
ביקשתי יום אחד לבדוק אם אפשר לנצל את התא המיוחד למטרה כלשהי. כאשר הוסרו המנעולים והדלת נעה על צירֶיה נדהמתי ממראה עיני. מלבד גופו של הצורר שלא היה שם, נותר שם כל מה שיכול היה להזכיר אותו.
משטח העץ עליו עמד בטרם נפער החלל מתחתיו היה מונח עדיין על הרצפה. חבל התלייה המיוחד שהובא מאנגליה מונח בפינה, השימוש החד־פעמי הותיר אותו חדש ומבריק. חליפות, חולצות, לבנים וגרביים מסודרים כהלכה. זה על גבי זה, כאילו הבעלים עומד לחזור וללבוש אותם. כלי האוכל והסכו"ם מאובקים, אך גם הם מסודרים, ונראים כאילו הם ממתינים למי שעשה בהם שימוש כה רב. ספרים אישיים, המזכירים ספריה ביתית קטנה, עומדים על מדף העץ. מחברות ורשימות בכתב יד מונחות ליד ה„ספריה".
עמדתי דקות אחדות והתבוננתי ב„ירושה" שהותיר לנו נציגו של היטלר. קפאתי על מקומי נוכח כל הפריטים, שהיו חלק בלתי נפרד ממנו בשנות חייו האחרונות, ועד לרגע הוצאתו להורג. השואה האיומה שפקדה את עמנו כאילו גם היא ניצבה לידי, מול השאריות הרוממות האלה.
איש לא הצליח להסביר לי תכליתו של „אוסף" זה במקום זה. הגורמים אליהם פניתי לא סיפקו לי פתרון. לרגע חשבתי להשמיד ולחסל כל זכר מן הצורר. ברגע אחר היססתי והתחבטתי בשאלה, אם טוב אעשה כשאתן הוראת חיסול ומחיקה של דברים אלה, בעוד שעשויים הם — אולי — לשמש תזכורת אילמת לקצו של משמיד עם.
פניתי לגורמי הנצחה שונים, וביקשתי את עצתם. קיימתי מספר מגעים עם יהודים טובים המופקדים על אתרי הזכרון לשואה. איש מהם לא גילה עניין בפריטים העומדים שם כאבן שאין לה הופכין. הצעתי להקים בשולי אתר הנצחה מבנה קטן, מעוצב במיוחד, שייתן בטוי הולם לחשבון שנפרע מנציגו של השטן. בתוך אותו מבנה ולאורך הנתיב המוביל אליו, ניתן, כך סברתי, להרגיש את „הפתרון הסופי", למי שחיפש אותו עבור אחרים.
הדיונים לא נשאו פרי. הבנתי את הקשיים הרגשיים ואת מעצורי הנפש העומדים בפני מקבלי החלטה כזו. נטשתי את הרעיון, ופסקתי לטפל בעניין. התא ננעל לעוד שנים רבות. יורשי העתידים בתפקיד ימשיכו — ואולי יסיימו — את האפיזודה שלא השכלתי להביא לידי גמר.

מועמדות לרצח

(המשך מעמוד 11)

את הסכין — הרצח היה נמנע, לפחות לכמה שנים. כרמלה העדיפה לנסות לשכנע אותו ולבסוף הוא פרץ פנימה ודקר אותה. עם הבעל של אלגריה נפגשתי במשטרה. הוא אדם אלים מאוד ומסוגל לרצח, והוא גם אמר את זה.
הם לא עושים את החשבון? להיכנס למאסר עולם?
במדינת ישראל מאסר עולם, במקרה הטוב, זה 20 שנה, ויש הנחות והגינות, ורוצחים כבר השתחררו אחרי 12 שנה. אם יש עורך־דין ממולח הוא עשוי להצליח להוציא את הקליינט שלו על הריגה, ואז זה מקסימום 12 שנות מאסר, שעליהן יש שליש, וכך יוצא הרוצח אחרי 8 שנים. לא אחת שמעתי מפי נשים את דברי הבעלים: „טוב", הם אומרים, „אני אשב שמונה או עשר שנים, אבל את תירקבי באדמה. שום גבר לא יוכל להתעסק אתך, לא תשכבי יותר עם שום גבר... את תשכבי באדמה..."
מה ניתן לעשות כדי שאלגריה ואחרות לא יהיו בסכנת חיים?
לפני חודש היה לאלגריה ולבעלה דיון ברבנות, וכשהיא יצאה מהבניין (בפתח־תקווה) הוא ארב לה בחוץ, תפס אותה, היכה אותה וגרר אותה בפראות על הכביש. איכשהו היא הצליחה להשתחרר וברחה למשטרה, שם הגישה תלונה נגדו. הם רשמו את תלונתה וזה הכל. בדרכה לתחנת האוטובוס להיצליח שוב תפס אותה והיכה אותה. זו היתה הפעם השנייה באותו היום, והיא שוב חזרה למשטרה והתלוננה. הפעם סוף־סוף עצרו אותו... ושחררו אותו בערבות עצמית של 50 שקל! אילו הכניסו אותו מיד ל־48 שעות, ואחר־כך לשיפוט מהיר, ואילו השופט היה דן אותו לשנתיים ללא שליש וללא תנאי — זה היה מרתיע אותו וגם בעלים אחרים, כי רוב הבעלים המכים הם אנשים רגילים כמוני וכמוך. הם אינם נרקומנים, ואינם עבריינים, או פסיכופטים, והנסיון הוכיח שהתרעה מועילה גם לגברים שכבר נחשבים לאלימים.
בשתי ערים בארה"ב, במיניאפוליס ובסיאטל, נערך נסיון מעניין: גברים הידועים כמכים חולקו לשתי קבוצות. בקבוצה הראשונה הוכנסו הגברים המכים למעצר מידי של 24 שעות. בקבוצה השניה — לא נעצרו הבעלים ורק נרשמה תלונה. והתוצאה כך נתגלה — שבקבוצה הראשונה פחת שיעור האלימות בצורה מאוד משמעותית ביחס לקבוצה השניה.
ח"כ אמירה סרטני ממפ"ם הגישה בימים אלה הצעת חוק חדשה המכפילה את שיעורי העונש לבעלים אלימים. היא מציעה שילוש של העונש אם יחזרו על הפשע תוך שלוש שנים. אני חושבת שזה צעד חיוני. מצד שני, צריך להתחיל בחינוך הילדים, כבר בגיל הרך, לשוויון בין המינים ולאי־לגיטימציה מוסרית ותרבותית של האלימות.
ב־1980 עמדה ח"כ תמר אשל בראש ועדה פרלמנטרית שבדקה את בעיית הנשים המוכות. הוועדה הכינה המלצות מפורטות לששה משרדי ממשלה, כולל משרד החינוך. בהמלצה למשרד החינוך דובר על החדרת תכנית לימודים שתחנך לשוויון בין המינים, להורות, למיניות, לחיים בצוותא ולהכנה לנשואין. דבר לא קרה, כל ההמלצות נשארו על הנייר. מאז שאני מנהלת את המרכז פגשתי בשלוש נשים שכבר נרצחו, אחת שהתאבדה כי לא יכלה לשאת יותר את האלימות וההתעללות וכ־400 (!) נשים שעשו נסיונות התאבדות. יש כאן אשה בשם יפה מרמלה, אם לילד בן שנה ורבע, שהבעל כבר ניסה לדקור אותה ולהשליך את ילדה מהקומה החמישית. הבעל הזה עדיין לא הועמד לדין הוא מסתובב חופשי, ממשיך לאיים על האשה ומסרב לגט.
אדם שניסה לרצוח את אשתו ולזרוק את בנו מהחלון אינו עצור?
זו עובדה. ואת השאלה הזו צריך להפנות למשטרת ישראל. אבל יש עוד נשים כאלה. הסיפורים כאן מאוד דומים.
רוב הנשים סיפרו שבעצם לא תתלוננו במשטרה.
יש כאן אשה בשם מזל מיבנה. בעלה כבר דקר אותה פעם והוא ממשיך לאיים. ארבע שנים היא לא התלוננה ושני הילדים שלה נמצאים במעון ביבנה. כאשר ניסתה להוציא אותם מהמעון, מנהלת המעון התחננה בפניה שלא תעשה זאת כי הבעל הכריז שאם יקחו אותם משם הוא יפוצץ את כל המעון. או האם החליטה לוותר, ועד כמה שידוע לי, מנהלת המעון לא העזה להתלונן במשטרה. ככה זה הולך כל הזמן, אלה נשים חלשות, אין להן גיבוי חברתי ומשטרתי — והן מפחדות להתלונן.
עליך מאיימים?
האחרון שאיים עלי ברצח היה רס"ר במשטרה, שהושעה מתפקידו בגלל תקיפה קשה של אשתו, שאחר־כך מצאה אצלנו מחסה למשך חצי שנה.
עצרו אותו?
בקרוב יהיה משפט נגדו. אבל מה שאני תובעת, זה שאדם המאיים ברצח ייעצר עד סוף ההליכים. יתכן שלתקופה קצרה בתי המעצר יתמלאו בגברים אלימים, אחר־כך תרד עקומת האלימות במשפחה בצורה מפתיעה. יש בעניין זה תקדימים, בעיקר בארה"ב.
מה קורה לאותו אחוז קטן של נשים שכן מעזות להתלונן?
זה משתנה מתחנה לתחנה. יש נהלים כלליים, שלא מקיימים אותם בחלק גדול מהתחנות, וזה מתחיל במפקד התחנה ונגמר ביומנאי־התורן. בתחנות רבות מקבלים את התלונות בזלזול ובהערות פוגעות, כפי שהיה נהוג פעם לגבי המתלוננות על אונס. במקרים רבים השוטר, בגלל חינוכו ועולמו התרבותי מזדהה עם הבעל, לעתים הבעל הוא גם חבר של השוטרים או מודיע משטרתי או אדם מיוחס בקהילה. כשאשה באה להתלונן, בדרך־כלל היא עצבנית והיסטרית, פרועה ולא מסודרת. לעומתה מופיע הבעל רגוע, נחמד וחביב והוא מספר לשוטר שאשתו היסטרית והיא בטיפול פסיכיאטרי, והיא באמת בטיפול, כי המשפחה מעורערת והיא סובלת מאלימות!
במקרה כזה ההתייחסות היא ש„המשוגעת הזו" מעלילה על הדוקטור, על המהנדס, על הקצין בקבע. אגב בעיירות שיש בהן „מרכז לנשים מוכות" כמו בהרצליה, היחס של מפקדי המשטרה והשוטרים הוא רציני ואחראי.
ככלל אין ספק שגברים ההולכים לעבודת משטרה וסוהרות — ובארצות אחרות, גם לצבא הקבע — הם אנשים עם רמת תוקפנות מעל הממוצע. על הקשר בין הבלש לפושע כבר נכתב רבות, ויש, לצערי, הרבה הוכחות של אותה שכבה שממנה יוצאים מרבית השוטרים והסוהרים: בעלים אלימים. חלק לא מבוטל של הנשים המוכות הן נשות שוטרים, סוהרים ואנשי צבא קבע.

שלום בית
חיה יוסף

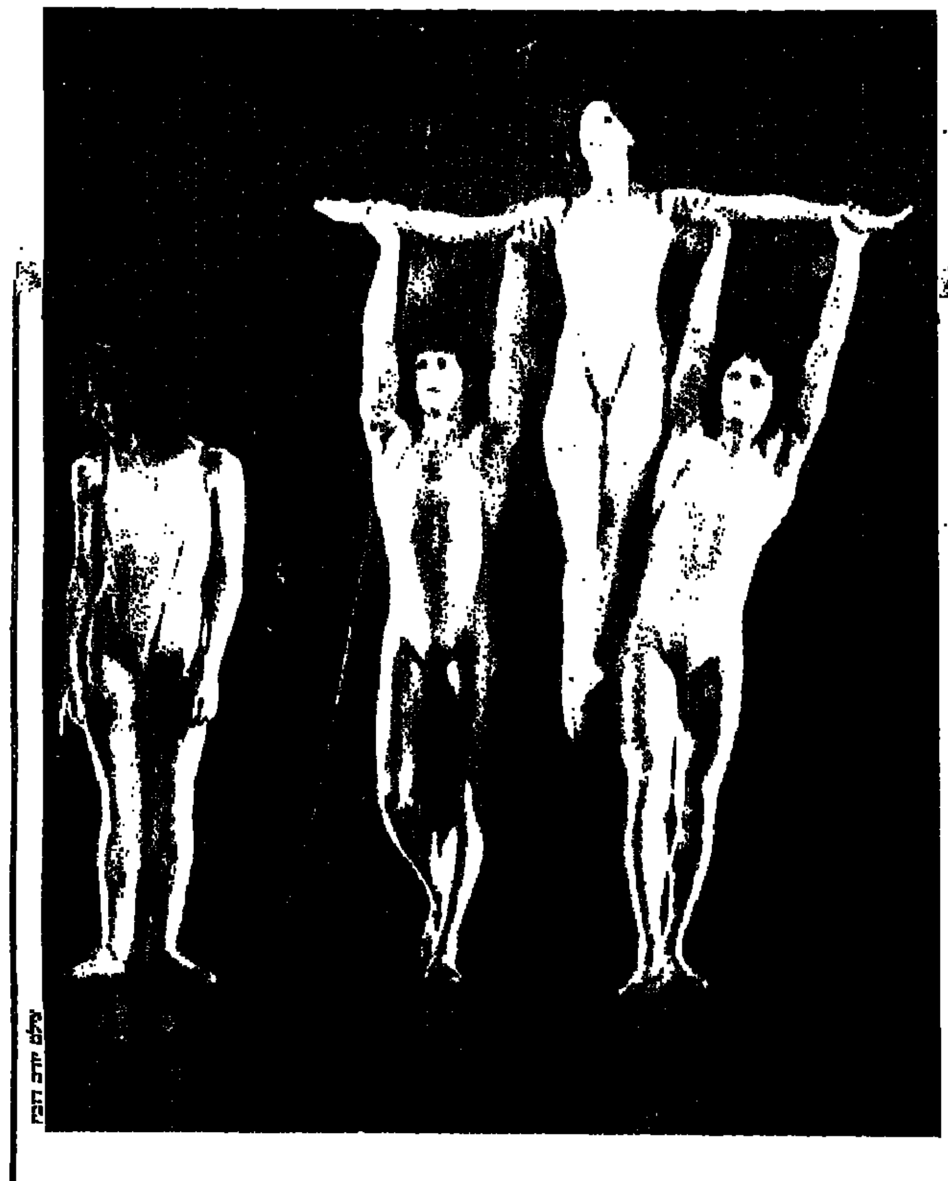

שחור ולבן בצבעים

למה לא

אפשר לחשוב לפעמים שהממונים על איכות החיים בתל־אביב נולדו בחלם. הכוונות שלהם אמנם היו טובות, אבל התוצאות – שלא יידעו אויבינו...
קחו למשל את האזור בו מתגוררים ותיקי תל־אביב: כיכר צינה דיזנגוף והרחובות סביב לה – ריינס, אסתר המלכה, בן־עמי, בילינסון, וחלק גדול מסביב לדיזנגוף־פרישמן. תושבי רחובות אלה אינם בני עשרים, ואפילו את גיל ה־40 כבר שכחו מזמן. פעם היתה הסביבה הזאת מקסימה ונוחה לדיירים. היו להם חנויות מכל סוג ומין, בתי קולנוע ותיאטרונים. וכדי להגיע לים היו צריכים ללכת ברגל. מכיוון שהיו שם אוטובוסים די הצורך, עשתה העירייה חסד עם דיירי המקום, וכדי להוריד את הלחץ והרעש הפכה את הרחובות בין יהודה ודיזנגוף לרחובות חד־סיטריים.
הפנינה של הסביבה היתה כיכר דיזנגוף. מקום שקט, כמה ספסלים נוחים ומזרקה שקטה באמצע. ילדים זרקו לתוכה ניירות של ממתקים ומסטיקים. ותיירים הוסיפו איזו אגורה לשם המזל. באו מתכנני הסביבה ואמרו: זה לא מספיק, צריך לשמח את תושבי עירנו ומבקריה. אמרו ועשו. חיש מהר הפכו את הכיכר לעוגת יום־הולדת ענקית. סביב העוגה המנגנת מסתובבת מקלחת מיוחדת במינה, ובעלי הרעיונות הקימו כאן שוק ענק ורועש הפועל מן השעות המוקדמות של הבוקר עד לשעות המאוחרות של הלילה. מה אין כאן? סטייקיות, פלאפליות, גלידריות, בתי קולנוע לרוב, שסביב קופותיהם מזדנבים תורים ארוכים, מוכרי בלונים וצעצועי פלסטיק, דוכני ביגוד, ואפילו מגידי עתידות וציירי דיוקנים היושבים ומקבצים סביבם קהל גדול. הריחות – ללא נשוא (ואפילו ריחות שתן וצואת כלבים), והרעש – כמו בתחנות רכבת בערים גדולות. אין בתי שימוש, אין מספיק פחי אשפה, אין ברזי מים קרים ואין יותר שלווה ואיכות חיים לוותיקי העיר, אשר לפני 30 שנה רכשו לעצמם דירונת באזור השקט והיפה של תל־אביב. עכשיו עוד רוצים לצבוע את הבתים בצבעי־אגם, ומי יצילנו מכל זה?

להפוך דממה לקול

לא להחמיץ

איך אפשר להפוך „דממה" ל„קול"? אפשר! האיש שעשה זאת הוא הרקדן־כוריאוגרף, מנהל להקת „קול ודממה", משה אפרתי.
להקתו של אפרתי יוצאת בהופעת בכורה ב־2 בספטמבר. התוכנית החדשה תיקרא „טיוטות", והיא תורכב מ־12 חלקים, שהנושא המשותף שלהם הוא „הקשר שבין הזמן לאנוש". בתוכנית נוטלים חלק 18 רקדנים, חלקם חירשים־אילמים.
שמו של משה אפרתי ופעילותו בלהקה כבר חרגו מזמן מעבר לגבולות ארצנו. לפעמים נראה שהפתגם „אין נביא בעירו" באמת נכון. בכל מקום שנמצאים אוהדי מחול ואומנות טהורה, ידוע מה רב ערכו של כוריאוגרף זה. משה אפרתי הקים להקה ושילב בתוכה חירשים־אילמים, והצופה אינו יכול להבדיל בינם לבין האחרים. הוא דורש שלימות מכולם, והחירשות, לדעתו, אינה סיבה שלא לשלוט באברי הגוף בקצב הנדרש.
משה אפרתי החל את לימודי המחול באקדמיה ע"ש רובין אצל חסיה לוי בירושלים והמשיך בהם בארה"ב. היה מרקדניה הראשונים של להקת „בת־שבע", בה הופיע כסולן ובה אף החל ליצור. בשנת 1965 החל לפעול עם קבוצה של רקדנים חירשים, ותוך כדי עבודתו מצא דרכים חדשות להפעילה, כאשר שיטת הוויבראציה שפיתח עומדת לעזרתו ומביאה אותו לייסד את להקת ה„דממה", לאחר פרישתו מלהקת „בת־שבע" הקים את להקת „אפרתי", וב־1978 איחד את שתי הלהקות לכדי להקה אינטגראטיבית מגובשת — „קול ודממה".
שילוב זה בין רקדנים חירשים ושומעים ביצירת מחול איננו מתקבל לכאורה על הדעת. אך הוא הפך לעובדה מכוח תהליך מיוחד במינו — תוך נסיון קשוב ועבודה מאומצת של שנים. אפרתי הפך את הדממה ל„קול", למשהו מורכב הקוצב, ומן כמרויק ומשמש כאמצעי ביטוי. הרקדנים השומעים נעזרים במוסיקה ובצבע הצליל והקצב באמצעות גירויים העוברים על חושיו של הרקדן השומע, אשר נהפך פה למתווך ומכוון.
אפרתי לוחם על חיית של להקתו, ואי־אפשר להאמין שדווקא להקה זו, אינה יודעת מאין יבוא הכסף להוצאות הבסיסיות כמו משכורות לרקדנים, אולם וציוד מתאים. מספרו אשר יצא בהוצאת „מסדה", „קול, דממה ומחול" אפשר ללמוד על עבודתו, רעיונותיו והאני־מאמין שלו.
כדאי לראות כל הופעה של להקת „קול ודממה" וכדאי בהחלט לקרא את סיפרו.

ההרין של המדינה

אופנה

שבוע האופנה אחרינו, עוד לא הספקתי, אפילו לסכם את מה שהיה, וכבר שולחים לנו צילומים ופרטים חדשים.
צילום אחד, זה שאתם רואים כאן סיקרן אותי במיוחד. ולא רק בגלל השמלה המיוחדת (שמלת טריקו בחום־חאקי עם עיטורי עור ומטבעות בעיצובה של מעצבת בית „גיבה", רחל אלקלעי). מה שמיוחד בתמונה היא הדוגמנית. הבטתי פעמים, אפילו שלוש פעמים, כי לא הייתי בטוחה כל־כך שזאת באמת סמדר דיין־קולצ'ינסקי.
על סמדר, תמירה ורזה, לא רואים מה עבר לפני שצולמה בשימלת „גיבה", ולא רואים גם מה עבר אחרי צילום האופנה. הרי כולם יודעים שסמדר, בעלת העינים המלוכסנות, הפה החושני והטמפרמנט שעדיין לא יודעים לאיזה פאזות הוא יכול להגיע — היא אשתו הטריה של אסי דיין אשר נשאה ברחמה דיין קטן חדש. על הבשורה הזאת כבר הודיעו ברבים, אבל כשרק התחלנו להבין שמשפחת דיין מתרחבת, וכבר נודע לנו שהזוג היפה נפרד, סמדר רצתה להפסיק את ההריון, אסי הופיע במרפאה, סמדר בכתה ושניהם פלוס העובר־שנולד הלכו הביתה. אחר־כך, עוד לא נספג הדיו בנייר, וכבר הגיעו החדשות האחרונות: וסמדר ואסי כבר לא בהריון. הכל, הפעם הם עשו את ההפלה בבית חולים ולא אצל רופא פרטי, כמו שסמדר תכננה, רק שהפעם, סמדר ואסי רצו בילד הטבע רצה אחרת. וכך הלאה וכך הלאה...
באמת, בדרך־כלל אינני רכלנית, אבל השנה זה כבר עבר את גבול המותר — כל הרכילויות על זוגות צעירים ולא כל־כך צעירים. ולאו דווקא מומחי הרכילויות סיפרו. לנו הכל, אלא הם, המעורבים בדראמות המשפחתיות עשו את הכל כדי שכולם ידעו „את כל האמת".

האם יש זוג אוהבים שלא רב פעם או כמה פעמים? האם עוד לא קרה שהיא ברחה ואחר־כך שבה אליו? איפה הכל ורוד, יפה ומדיף ריח שושנים? האם עוד לא קראנו ולא שמענו על דיון ציבורי שבו מכבסים את כל הכבסים כלומר, מספרים איך צילמו את הפגישות עם המאהב ואיך הקליטו את אנחות האהבים שלו ושלה כדי לקבל גט מן הרבנות יפת־הנפש? האם לא שמענו די על ויכוחים שהתנהלו בחדר המדרגות על־יד כניסה למרפאת הגניקולוג, שכבר הכין את זריקת ההרדמה.
והקוראים, בולעים כל מילה ובסוף אומרים פויו!
אבל השמלה של „גיבה" יפה, וגם סמדר דיין יפה.

עוגת מנגו

יד לכה

הוי, המנגו הויחני, העסיסי, הטעים והבריא. מה עוד אפשר לומר עליו? אפילו סיפרו ששושיק השחקנית, קיבלה שמעת ורק טעמה מן הפרי — וכבר הבריאה. אז למה לא לנסות להכין עוגת מנגו, שכולם מדברים עליה רק בסופרלטיבים? גם אני ניסיתי כוחי בהכנתה ובכוקר. כשניגשתי למקרר כדי לקחת פרוסה ממנה... היא כבר לא היתה.
נורית דייגור נתנה לי את המתכון ואני מוסרת לכם.
והחומרים: „פריגת" מנגו, שקית שמנת מתוקה, שפופרת חלב ממותק (175 גרם).
אופן ההכנה: מערבבים את ה„פריגת" עם כל שפופרת החלב הממותק. בקערה נפרדת מקציפים את השמנת המתוקה. מקפלים את תערובת ה„פריגת" והחלב לתוך הקצפת. מכניסים לתבנית קפיצית מס' 26. מכניסים לתא הקפאה. אחרי כמה שעות העוגה מוכנה.
לפני ההגשה צריך להפשיר את העוגה כ־10 דקות. בינתיים מקלפים מנגו בשל בזהירות רבה, פן יישפך המיץ הנפלא על שמלתכם או על חולצת הגבר. פורסים לפרוסות דקות ומניחים אותן מעל פרוסות העוגה, מגישים בצלחת ואוכלים בכפית.
אגב, אי־אפשר לרזות עם העוגה הזאת. אבל פעם אחת בשבוע, לעזאזל עם כל הדיאטה. בתיאבון!

חותם אישי

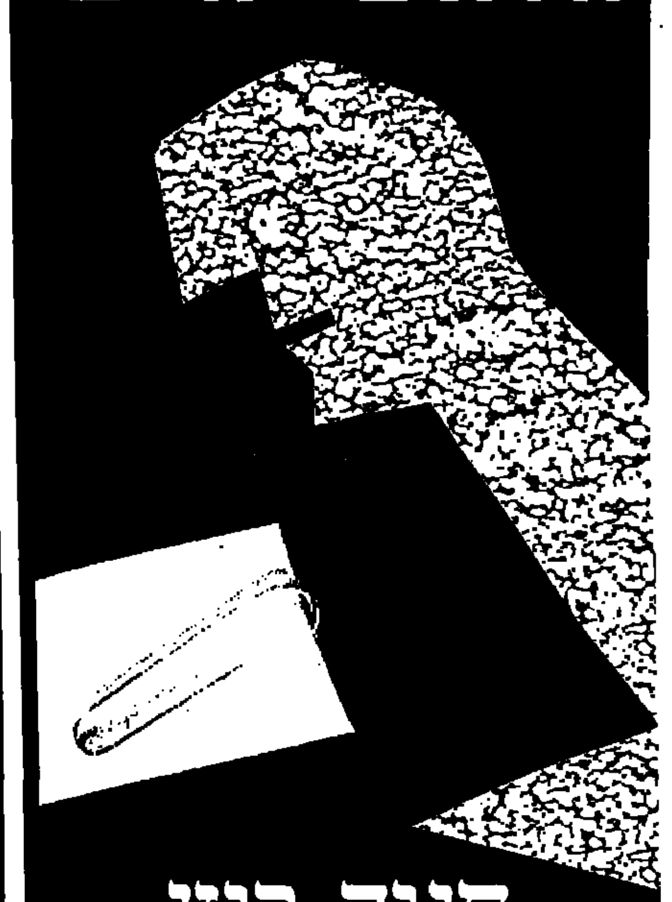

חנוך רוזן

ללא-מִלים

צילם בועז לניר

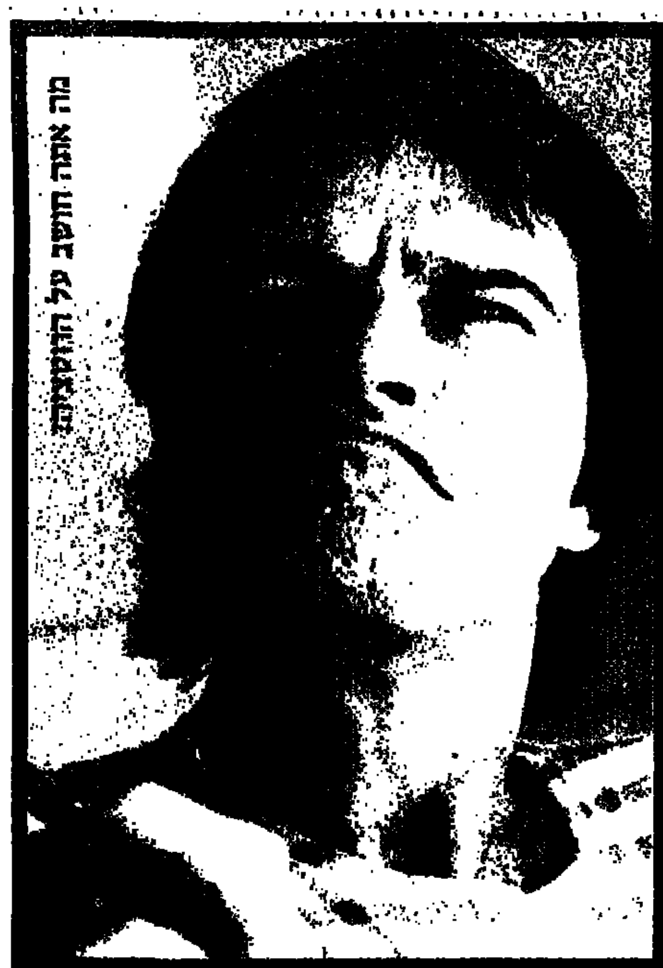

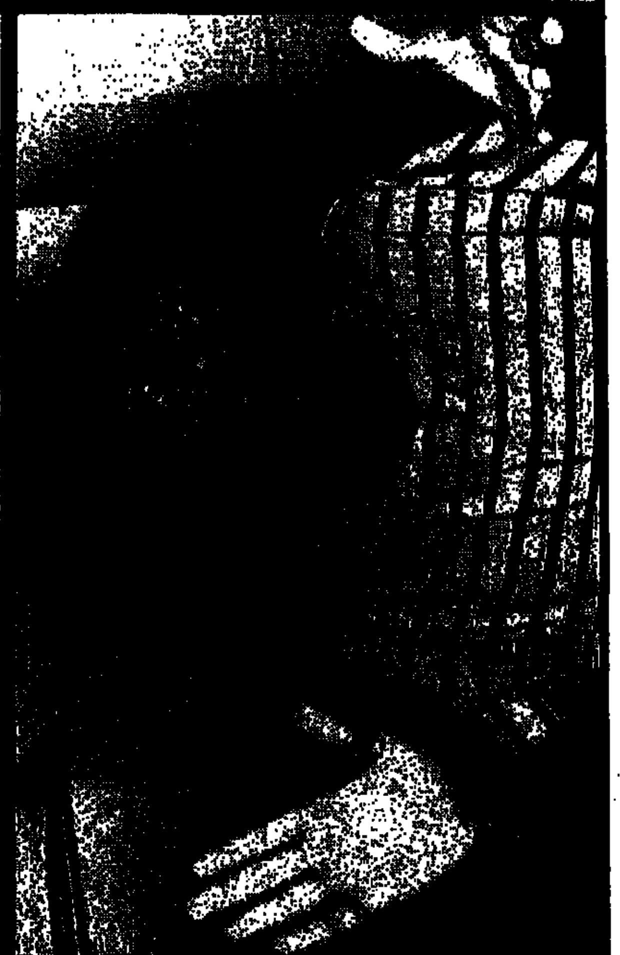

הצנזור

תשע שנים עומד תא"ל יצחק שני בראש יחידת הצנזורה הצבאית. תשע שנים הוא גוזר, מוחק, משתיק, ניצב בין העיתונות לשלטון, בין הכתב הצבאי לצבא, בין התקשורת למערכת הביטחון. הפעם הוא נוטל לעצמו את זכות הדיבור

הצנזורה בכותרות: חברי כנסת מוועדת החוץ והבטחון טוענים כי הצנזורה הצבאית „סתמה פיות" בעניין סבב המינויים האחרון בצה"ל. הרמטכ"ל, רא"ל משה לוי, אמר בכמה הזדמנויות כי לא התכוון לפרסם ברבים את סבב המינויים, אולם השיקול היה של הצנזור, שאינו כפוף לו. שר החוץ יצחק שמיר טען בשבוע שעבר, בשיחה עם חיילים בלבנון, כי לא כולם מרוצים ממדיניות הצנזורה, הפוסלת ידיעות רק במקרים קיצוניים. הצנזורה, למען האמת, פוסלת גם ידיעות המגיעות לכלי התקשורת בנושא חקירת המשטרה בפרשת השב"כ.

בראש יחידת הצנזורה עומד זה תשע שנים תת-אלוף יצחק שני – הצנזור הראשי. לרשותו עומדים עדיין חוקי הצנזורה המנדטוריים משנת 1945, אולם עבודתו עם העיתונים היומיים נשענת על הסכם שנחתם עם קום המדינה בין ממשלת בן-גוריון לבין ועדת העורכים היומיים. את החוק מפעיל הצנזור רק במקרים מיוחדים – נגד עיתונים, שבועונים וירחונים שאינם חברים בוועדת העורכים.

תשע שנים ניצב תא"ל יצחק שני בין העיתונות לשלטון, בין הכתב הצבאי לצבא, בין התקשורת למערכת הבטחון, ולמעשה בין מה שנקרא „זכות הציבור לדעת" לבין יכולת איסוף המודיעין של האויב.

בראיון מיוחד ל„על-המשמר" מספר תא"ל שני עבודת הצנזורה, על דליפת סודות, על כתבים זרים בישראל ועל עצמאותו של הצנזור. הצנזור הראשי עצמו אומר: „יש לי גם כוח וגם רצון להמשיך בתפקידי בצנזורה..."

בעצם, כיצד הולכים יחד צנזורה ומדינה דמוקרטית?

לכאורה, צנזורה ודמוקרטיה לא הולכות יחד. עם זאת, בישראל יש דמוקרטיה אמיתית. קיימת זכות הציבור לדעת ויש חופש הבעת דיעה. צריך לזכור כי יש לנו בעיה: אנחנו מדינה במלחמה ובמצור, וקורים כאן יותר מדי דברים. לכן צריך את הצנזורה. אני אומר שצנזורה ודמוקרטיה קשה לעשות מתוך כפייה, אפשר רק מתוך הבנה, הסכם ושיתוף פעולה. הצנזורה בישראל קיימת בשל העובדה שכלי התקשורת – עורכי העיתונים והכתבים – מכירים בעובדה שאנו מדינה במצור ואנו זקוקים להבטיח את עצמנו גם באמצעות הצנזורה. כולנו מצפים ליום שלא נצטרך צנזורה במדינת ישראל.

חוקי צנזורה קיימים עוד מימי המנדט הבריטי, אבל העבודה, ברובה, נשענת על הסכם עם ועדת העורכים מ-1949. מה אומר ההסכם הזה?

ההסכם נערך בין עורכי העיתונים (ועדת העורכים) לבין הממשלה, שלצורך העניין הזה מייצג אותה המטה הכללי של צה"ל. בישראל קיימות עדיין תקנות ההגנה לשעת חירום מ-1945. תקנות אלה עסקו בימי המנדט גם בצנזורה, והן נותנות סמכות רחבה לצנזור. כשקמה מדינת ישראל פנתה ועדת התגובה נגד הצנזור הבריטי לראש הממשלה ושר הבטחון דאז, דוד בן-גוריון, ואמרה לו: „עד היום עבדנו עם התקנות נגד הצנזור הבריטי. בואו נגיע עכשיו לדרך ולחוק שבהם נעבוד במדינת ישראל שלנו, לא נגד הצנזור הבריטי, אלא מתוך הבנת המצב ונכונות לקבל על עצמנו צנזורה. בסופו של דבר הגיעו ועדת העורכים והמטכ"ל להסכם, שנקבע ב-1949. ההסכם הזה עודכן פעמיים, ב-1951 וב-1966, ועל-פיו אנחנו עובדים כיום. ההסכם בא לקבוע את דרכי השיטה וסמכות העבודה בין העיתונים, העיתונות וכלי התקשורת לבין הצנזורה. הצנזורה, אני מדגיש, אינה צד בהסכם, היא עובדת לפי ההסכם. ההסכם אינו מבטל את החוק, אבל בפועל הוא בא במקומו.

בהסכם שותפים עיתונים יומיים בלבד. להוציא עיתון „חדשות". לא כלולים בו „העולם הזה", „כותרת ראשית", „מוניטין". איך אתה עובד אתם?

אמות המידה של הצנזורה כלפי אלה שאינם שותפים להסכם וכלפי אלה שכן שותפים לו – זהות. אני לא אפסול משהו ל„כותרת ראשית", ואאשר אותו ל„על-המשמר". שניהם שווים בעיני, ומה שאפסול לאחד אפסול גם לשני. הסיבה פשוטה: אני לא עובד נגד איש או מוסד, אני עובד נגד מודיעין האויב, ואם הוא ילמד מ„כותרת ראשית", מ„על-המשמר" או מ„הארץ" – בשבילי זה לא משנה. עם זאת, דרכי הפעולה והסנקציה של הצנזור נגד עיתון מסוים, או בעניין אפשרות לערעור של כתב או עיתונו – שונה במקרים כאלה.

עד כמה הצנזור עצמאי?

לפי החוק, החלטות הצנזור צריכות להתקבל לפי שיקול דעתו. הצנזור הוא קצין בצבא. הרמטכ"ל ממנה אותי לפקוד על יחידת הצנזורה הצבאית, ושר הבטחון ממנה צנזור על-פי חוק. אם יתנו לצנזור פקודה „את זה אשר ואת זה אל תאשר", וזה נוגד את דעתו, הפקודה לכאורה אינה חוקית. אבל זה לא קורה, כי כולם יודעים את החוק.

לא כל-יודע – כל-בודק

אין נסיונות להפעיל עליך לחצים צבאיים או מדיניים?

הנסיונות שאתה מתכוון אליהם הם בעיני נסיונות לגיטימיים מאוד. צנזורה לא פועלת בחלל ריק. אנחנו פועלים בהוויה החברתית, הפוליטית, הבטחונית והצבאית של ישראל. הצנזור לא גוזר את החלטתו משרירות לבו או בשל רצונו לכפות דבר זה או אחר. הצנזור גוזר את החלטותיו ממדיניות הבטחון של מדינת ישראל באותה תקופה. הצנזור הוא בהחלט לא כל-יודע, הוא בהחלט כל-בודק. כשהצנזור מקבל חומר הוא יודע אם צריך להתייעץ עם גורם אחד או יותר ואם לאסוף נתונים, ורק לאחר מכן מופעלים שיקול-הדעת וההחלטה. אני אחראי להחלטותי. עלי לומר שלא תמיד ההחלטות מקובלות על-ידי העיתונות או על-ידי גורמים אחרים, אבל יש בידם לערער על החלטת הצנזור, בהתאם להסכם, והדברים אכן נעשים. בעיני זה לגמרי לגיטימי שגורמים המופקדים על נושאים בעלי חשיבות ירצו שהחלטותיו של הצנזור תתיישבנה עם מדיניותם. יש גם מדיניות שמתנגשת, כי האינטרסים של עיתונות ושלטון מנוגדים לפעמים, והצנזור מבחינה זו נמצא בין העיתונות לשלטון, בין הכתב לצבא לבין התקשורת למערכת הבטחון. לכן, שיקול הדעת והבדיקה המעמיקה מתחייבים בכל מקרה שהצנזורה מוצאת לנכון.

אתה שלם עם כל ההחלטות שקיבלת בתקופת עבודתך כצנזור ראשי?

הייתי שוטה אם הייתי עונה לך שלא. אני עומד מאחורי ולפני כל ההחלטות שקיבלה הצנזורה בתקופתי. לא אומר שכל ההחלטות היו כליל השלמות, ולא אומר שאין טעויות. הצנזורה פועלת במציאות של מדינת ישראל.

אתה איש צבא הלובש מדים. יש הטוענים כי הצנזור צריך להיות אזרח. מה דעתך?

קשה לתת על כך תשובה ברורה. נסיון השנים האחרונות מלמד שהצנזור צריך להיות איש צבא. כשהחליטו למנות איש צבא חשבו על שני דברים: א. היות שמדובר בצנזורה צבאית ובטחונית בלבד, יצאו מנקודת הנחה שאיש צבא יהיה מומחה בנושאים צבאיים יותר מאזרח. ב. מאחר שלפי ההסכם אין צנזורה בעניינים פוליטיים (החוק: „אין הצנזורה חלה על עניינים פוליטיים, על דעות, פרשנות, הערכות או כל עניין שהוא, אלא אם כן יש בהם או ניתן להסיק מהם מידע בטחוני"), הניחו שאישיות צבאית תהיה הוגנת ומנותקת מפוליטיקה. הצנזור הזה מינוי פוליטי, היו בכך משום ניגוד.

ובכל זאת, האם תמליץ למנות אזרח?

מאחר ששר הבטחון ממנה צנזור, הוא יחליט מיהו הטוב ביותר לתפקיד זה.

מדי פעם עוברים העיתונים על חוקי הצנזורה. מה אמצעי הענישה שבידיך ומה האפקט שלהם?

על-פי החוק מוסמך הצנזור לסגור בית-דפוס, לתפוס בתי-דפוס, להחרים מכונות. על-פי ההסכם עם ועדת העורכים כל אלה מופקעים מידי הצנזור. כל מה שאני יכול לעשות זה לפנות בתלונה ל„ועדת השלושה" (נציג הציבור, נציג הצבא ונציג העיתונות) ולהתלונן על העבירה שביצע העיתון. את העונש קובעת הוועדה. העונשים שנותנת הוועדה הם בהתאם לחומרת העבירה: הדבר החמור ביותר – סגירת העיתון לתקופה מסוימת, והקל ביותר – אזהרה, התראה, קריאה לסדר. בין החמור לקל יש קנסות כספיים בהתאם למהות ולחומרת העבירה. זה, בדרך-כלל, העונש המצוי. בהסכם אין כוונה להעניש באופן דרסטי, העונש, בדרך כלל, הוא סמלי בלבד. אם תדבר עם עורכי העיתונים הם יעידו שעצם המעמד של אותו משפט והתדיינות הוא לא נוח ולא נעים. אני שואף שיהיו כמה שפחות משפטים, כשיש משפט זהו כישלון של הצנזורה בכל מקרה. אם עיתון עובר עבירה, זאת אומרת שלא שיכנעתי את עורך העיתון בהחלטתי, ואם אני מגיש משפט נגד עיתון, זאת אומרת שהצנזורה נכשלה בעצם העבירה שעשה העיתון. אנו שואפים לאפס משפטים, ואכן, אין הרבה. הדבר מורה על הבנה שקיימת בין העורכים לבין המטכ"ל והצנזורה.

הביקורת לגיטימית

האם קורה שאתה מאשר או פוסל ידיעה על פי שיקולך ואחר-כך גורמים בכירים בשלטון או בצבא, שאינם מרוצים מההחלטה, מעבירים לך מסר בעניין זה?

דברים כאלה קורים, זה טבעי. ברוב המקרים, גם אם יש ביקורת על החלטת הצנזור, זה לגיטימי ואני יכול לחיות עם זה. זה לא אומר שגם אחרי קבלת ההערה אני חושב שהייתי צריך לנהוג אחרת. קרו גם מקרים שההערה היתה נכונה, ואז הצנזורה תיקנה את דרכיה.

לפעמים ראש ממשלה או שר בכיר מבקש לפרסם משהו שיתרום לתדמיתו בציבור ואתה פוסל את הידיעה. אחר-כך הוא טוען שאתה לא בסדר.

אני לא יותר מאשר בן-אדם, שיש לו מוח אחד הפועל 19 שעות ביממה. ב-19 שעות אלה אני לא יכול שלא לטעות או לשגות. אם אני נדרש לעשות שיקול נוסף במקרה מסוים, אני עושה זאת, אבל ההחלטה לא משתנה בהכרח. בדרך-כלל, החלטות צנזורה שיש עליהן ביקורת או ערעור נשארות בתוקפן, כי ממילא הופעל שיקול דעת מעמיק קודם לכן.

לעתים אני אישית נתקל במקרים בהם הצנזורה פוסלת ידיעה, ואחר-כך, בוויכוח בין הכתב לבין הצנזור, מוותר האחרון על חלק מהפסילות. אם שיקול הדעת הוא מעמיק – מדוע הוויתור?

אני לא רואה בכך כל פסול, ואני חושב שגם אתה צריך לראות זאת כך. בסופו של דבר, אתה מצליח לשכנע את הצנזור, אתו היו לך דין ודברים, ואתה יכול להיות מרוצה מכך. צנזורה זה לא מדע מדויק, זה לא מתמטיקה, לא מדעי הטבע. לצנזורה אני קורא „מדעי ההגיון". אני רוצה שהצנזורה תהיה הגיונית בהתאם לנתונים ולנסיבות, שתצליח בכך שבפרסום לא תהיה פגיעה בבטחון המדינה, ושזכותך להביע את דעתך ולמסור את המידע לציבור – לא תיפגע. הקונץ זה לעשות את הדברים יחד, ואת זאת אנו מנסים לעשות.

ואם אין הצנזורה חורגת מדי פעם מפסילות משיקולי בטחון אל עניינים פוליטיים או אפילו מפלגתיים?

לפי מיטב הבנתי והערכתי, התשובה היא שלילית. יש רק ועדת שרים לענייני בטחון, שזה דבר חריג, אבל הצנזורה עובדת לפי החוק, וכל עוד נושאים חסויים יידונו בוועדת השרים לבטחון, הצנזורה לא תאשר אותם גם אם ייראו לעיתונות כנושאים מדיניים. בעניין זה כבר היו מגעים לא מעטים בין ועדת העורכים לבין ראשי ממשלה בעבר, ונדמה לי שבתקופה האחרונה הגענו להבנה.

יש 69 סעיפי משנה העוסקים בנושאים החייבים בדיקה של הצנזורה. הצנזורה פוסלת מדי פעם ידיעות שעשויות לפגוע במורל הצבא או בתדמיתו. מהו הגבול בעיניך? לשם דוגמא כדאי לציין את פרשת היחידה שחייליה נטשו משימה עקב בעיית מזון. במקרה זה היה נסיון של הצנזורה לפסול את הידיעה, אבל אחר-כך היא אושרה לפרסום.

הגבול בעיני היה הידיעה שאם המידע הזה לא מתפרסם, זה נעשה למען בריאות הנפש של הצבא. לאחר שיקול נוסף שוכנעתי על-ידי העורכים שפנו אלי, שלא לפסול את כל הידיעה אלא רק חלקים ממנה. אתה בוודאי יודע שחלקים מהידיעה המקורית לא פורסמו עד לרגע זה. כלומר, מה שבעיני הצנזור נראה כפגיעה בבטחון המדינה ולא בתדמית, נשאר פסול. הגבול הוא בכך שכל מה שנכנס להגדרה של תדמית לא נפסל על-ידי הצנזורה. בטחון המדינה – כן נפסל.

החוק והפשרה

* סעיף 86 קובע: „הצנזור הוא כל אדם שמינה אותו שר הבטחון לכך בכתב".

* תקנה 97 לחוק הצנזורה קובעת: „הצנזור רשאי לדרוש בצו מבעליו, מעורכו, ממדפיסו או ממוציאו לאור של כל פרסום, או מבעליו מנהלו של בית-דפוס או ממחברו של כל חומר שהוא, שיגיש לצנזור בטרם הדפסה או פרסום כל חומר שנועד להדפסה או להוצאה לאור".

* תקנה 87 לחוק קובעת: „רשאי הצנזור לאסור בצו, בדרך-כלל או במיוחד, מלפרסם חומר שפרסומו עלול לפגוע לדעתו בהגנת ישראל, בשלום הציבור או בסדר הציבורי". חוק זה הוא מ-1945 ומעוגן מתוקף תקנות לשעת חירום, הקיימות עדיין בישראל. בעבודה עם העיתונות היומית בישראל (להוציא „חדשות") פועלים הצנזור והעיתונים על-פי ההסכם שנחתם ביניהם.

במסגרת ההסכם פועלת „ועדת השלושה", בה יושבים נציג הציבור (ד"ר יהושע רוטנשטרייך), נציג הרמטכ"ל (תא"ל נחמיה דגן) ונציג העיתונות (משתנה). כל אחד מהצדדים, הצנזור והעיתונות, יכול לפנות לוועדה ולערער על החלטות ומעשיו של הצד השני. החלטות „ועדת השלושה" תקפות רק [illegible] [illegible] במקרה שלא נתקבלה [illegible] האחרון הוא הרמטכ"ל.

מאז קום המדינה הובאו בפני „ועדת השלושה" [illegible] משפטים, מתוכם [illegible] משפטים של הצנזור נגד עיתונים שביצעו עבירות צנזורה. [illegible] זכה הצנזור ב-56 מקרים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

מורל הצבא – עילה לפסילה

מה שקרוי „מורל הצבא" משמש לעתים כעילה לפסילת ידיעה.

הטענה שבגלל זה פוסלים ידיעה היא הגזמה והכללה. רק בתקופות מלחמה הצנזורה פוסלת ידיעות, שעל-פי שיקוליה יש בהן פגיעה מורלית. זה נעשה למען בטחון המדינה באותו זמן. במלחמת יום הכיפורים הצנזורה פסלה את הידיעה שמוצב החרמון נפל, מתוך רצון למנוע פגיעה במורל.

> **„צנזורה לא פועלת בחלל ריק. אנחנו פועלים בהוויה החברתית, הפוליטית, הבטחונית והצבאית של ישראל. הצנזור לא גוזר את החלטותיו משרירות לבו או בשל רצונו לכפות דבר זה או אחר"**

אתה יכול להצביע על ידיעות שכן פורסמו ושהסבו נזק גדול לבטחון המדינה?

פרסום שמו של ראש שירותי הבטחון יש בו נזק, אבל זה לא דבר שגרתי. אין הרבה ידיעות שמתפרסמות ומסבות נזק אמיתי לבטחון.

ישראל, כארץ המייצרת חדשות, מוצפת בכתבים זרים המדווחים מכאן לעולם. אלה, ללא ספק, מציבים בעיה מיוחדת בפני הצנזורה. מה מערכת הקשרים ביניכם? מהן הבעיות המיוחדות?

בעיני הם לא כתבים זרים, אלא כתבים המייצגים עיתונות-חוץ. כל כתב-חוץ המגיע לישראל מתייצב בלשכת העיתונות הממשלתית כדי לקבל את כתב האמנתו. הוא מקבל דף המסביר כי בישראל נהוגה צנזורה ופירוט חובותיו על-פי החוק. אני חייב לומר שבדרך-כלל כתבי-החוץ אינם מעוניינים לגרום נזק למדינה והם מגישים חומר לצנזור כמו כולם. אני לא יכול לומר שהם בדיוק כמו עיתונאים ישראלים, וכתוצאה מזה יש לפעמים תקלות הזוכות לטיפול. ישראל לא אוכלת כל בוקר עיתונאי-חוץ ולא מגרשת כל יום עיתונאי, אבל כשהוא עובר עבירה חמורה, יש דרכים חוקיות לטפל בו. מאז קום המדינה רק ארבעה כתבי-חוץ התבקשו שלא לשוב לישראל בגלל עבירות שעשו.

תוכל לתת דוגמא?

במלחמת לבנון העבירה סוכנות אי.בי.סי, דרך הלוויין, ראיון מוקלט עם יאסר ערפאת מביירות. זה קרה לאחר שכבר פסלנו את הראיון. פניתי לשר התקשורת, ועל אי.בי.סי נאסר להשתמש בלוויין. אתה יכול לתאר לך מה זאת אומרת שסי.בי.אס ובי.בי.סי משדרים במלחמה והם לא. רק כשהגיע מברק מסגן נשיא הסוכנות עם הבטחה לקיים את חוק המדינה, הוסרה הסנקציה. כשיש פגיעה אמיתית ואנו יודעים מי העבריין, אנחנו מטפלים.

האם קיימת צנזורה צבאית במדינות אחרות? כיצד היא פועלת?

אני לא כל-כך מכיר את הנושא. אני יודע שבמדינות המערב אין צנזורה בימי שלום. בבריטניה, בזמן מלחמת פוקלנד, הפעילו צנזורה. לאחר מלחמת פוקלנד שלח משרד ההגנה הבריטי משלחת לישראל כדי שתלמד איך אנחנו עושים צנזורה על-פי החוק הבריטי. קראתי את חוברת המסקנות שלהם, ואם הם יישמו את המסקנות הללו במלחמה הבאה תהיה להם פחות ביקורת של העיתונות הבריטית מזו שהיתה לאחר מלחמת פוקלנד.

התקדמות הטכנולוגית בתוך שדה הקרב העתידי עשויה להקשות במידה רבה על הצנזורה. מדובר במערכות להזרמת מידע בזמן אמיתי ושידור בלוויינים מהחזית. האם גם הצנזורה מתקדמת, כך שתוכל לתת מענה לבעיה זו?

זו בהחלט מציב בעיה. במוקדם או במאוחר הטכנולוגיה תנצח אותנו. לפי הערכתי, התקציב שמדינה זו תצטרך להשקיע, כדי להתגבר על כל האפשרויות של הטכנולוגיה המודרנית, הוא גבוה מאד, ואני לא חושב שצריך לעשות זאת. אני חושב שנצטרך להטיל איסור על שימוש במקשירים מסוימים. זו תהיה הדרך היחידה למנוע את דליפת המידע בזמן אמיתי. אני אמליץ על כך: ההחלטה תהיה של ממשלת ישראל.

„לידיעה בלבד"

גם ועדת העורכים וגם כתבים צבאיים ומדיניים מקבלים לפעמים אינפורמציה המוגדרת „לידיעה בלבד ולא לפרסום". אם היית מקבל את החומר, היית פוסל אותו?

חומר מסוים שנמסר בפגישות האלה הוא בהחלט חומר שהצנזורה יכולה לפסול אותו. חומר אחר הוא לפעמים כזה שהצנזורה תתקשה לפסול אותו. לכן באה הבקשה המיוחדת שלא לפרסם אותו, כדי למנוע את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה מפרסום.

אמר לי השבוע מישהו שלישראל יש 5000 סודות קטנים במקום 500 סודות גדולים. מה דעתך? האם אנחנו לא מגזימים קצת?

העובדה שישראל קיימת 38 שנים, מוכיחה שנזקים גדולים וסודות אמיתיים – לא דלפו ולא גרמו נזק. זה קרה, בין היתר, מפני שקיימת צנזורה שפסלה אותם. נוסף לכך יש חומר שכלל לא נכתב ואינו מוגש לצנזורה, כי העורכים והכתבים יודעים מראש שהצנזורה לא תתיר לפרסמו.

לפני זמן קצר התפרסמה כתבה באחד העיתונים שניתן היה ללמוד ממנה על יחסים לא משופרים בינך לבין הרמטכ"ל, רא"ל משה לוי. מה גורם למערכת יחסים שכזו?

היחסים ביני לבין הרמטכ"ל משופרים מאוד. יש בינינו לפעמים חילוקי דיעות לגיטימיים באשר להחלטות שמתקבלות בצנזורה.

> **„בישראל יש דמוקרטיה אמיתית. קיימת זכות הציבור לדעת ויש חופש הבעת דיעה. צריך לזכור כי יש לנו בעיה. אנחנו מדינה במלחמה ובמצור, וקורים כאן כל מיני דברים. לכן צריך את הצנזורה"**

בוועדת חוץ ובטחון אמר הרמטכ"ל כי לא התכוון לפרסם את סבב המינויים האחרון, וכי הצנזור, משיקוליו, החליט להתירם לפרסום. אין כאן ביקורת עליך?

קראתי בעיתון את אשר נכתב בנושא זה.

תשע שנים אתה יושב בתפקיד הצנזור הראשי. זו עבודה רבה ושוחקת. איך זה מסתדר לך – שעות העבודה ביום, השיחות בטלפון בלילה, המשפחה?

אני לא כל-כך יודע איך חיים בלי צנזורה. אני נהנה מאוד מהתפקיד, ובגלל עובדה זו אני מחזיק מעמד תקופה כה ארוכה. נושא הצנזורה חי וקיים 24 שעות ביממה, כל השנה, היות שגם התקשורת עובדת כך. אני ישן כל לילה חמש שעות, וזה מספיק לי. כשיש הזדמנות בימי ו', שבת וחג, אני לא מתבייש לתפוס עוד כמה שעות שינה. כל בוקר אני בבריכה. שוחה קילומטר, ולא יעזור דבר. אני רואה סרטים, הצגות, ואשתי לא אומרת שאין לה בעל. הבת באוניברסיטה שנה שלישית, הבן חייל קרבי בצה"ל. התפקיד שלי מעניין ומרתק כאחד.

32 שנות שירות

תא"ל יצחק שני, בן 50, מונה לתפקיד הצנזור הראשי לפני תשע שנים, על-ידי שר הבטחון דאז, עזר וייצמן.

שני, יליד הארץ ותושב תל-אביב, עשה את תחילת דרכו בצה"ל בחטיבת „גולני". עבר קורס קציני חי"ר, היה מפקד מחלקה ונפצע במבצע קדש. הפציעה הביאה אותו לתחום השלישות, שם שילב לימודים בתחום מדעי המדינה וגאוגרפיה. אחר-כך השלים תואר שני במדע המדינה ויחסים בינלאומיים.

שני הגיע לצנזורה בדרגת רב-סרן, כעוזר לצנזור הראשי. תקופה מסוימת עשה בתפקידי מחקר באגף המודיעין, וגמר שנת לימודים בפו"מ. ארבע וחצי שנים שימש כמפקד בסיס הצנזורה בתל-אביב. ואחר-כך, עם פרישתו של הצנזור הקודם ולטר בר-און, התמנה יצחק שני לצנזור הראשי. באוקטובר 1980 הועלה לדרגת תת-אלוף.

תפקידו כמאשר או פוסל כותרות ראשיות, מחייב אותו למידה רבה של מיומנות, חופשיות, והבנה של כלי התקשורת. כתבים ותיקים ועורכי עיתונים העובדים בשנים האחרונות עם תת-אלוף שני מעידים על אווירה נינוחה, הבנה הדדית ורצון לפתור כל בעיה בדרך של פשרה.

השמועה בצה"ל, כי „סומן" כבר קצין בדרגת אלוף-משנה כדי להחליף את תא"ל שני, מרגיזה את העורכים והעיתונאים. „ועדת העורכים תתייצב כגוף אחד נגד כל נסיון של הרמטכ"ל להדיח את שני", אמר לי השבוע חבר ותיק בוועדה.

כל יום

11.9—5.9.86 מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

5.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 קשת וענן — גלגל הזמן
09.00 מוסיקה ד'־ו' — פטר והזאב
09.20 לשון ותקשורת ג'־ה' — כבד את אביך ואמך
10.05 חשבון ו' — השבר העשרוני
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק — בגדי פיסטוק החדשים
11.00 מדעי הטבע (יסודי) — העולם שלנו מקרוב
11.15 חברה ותרבות (יסודי) — סופרים מספרים — אליהו אגסי
12.45 מוסיקה על־יסודי העשרה — המוסיקה ואדם — ראשית החיים א'
13.30 עד כאן — חדשות קול ישראל
13.35 זהו זה — בשידור חוזר
14.30 מירוצי אופניים — סרט דוקומנטרי על מירוצי אופניים
14.55 מוסיקה בכל הזמנים — פרק 15: מלחמה ושלום — בפרק זה מוסבר כיצד השפיעו שתי מלחמות העולם

ברט ריינולדס, בסרט הקולנוע „גברים במלכודת" (21.15)

על המוסיקה. הפרק מוקדש לסטראווינסקי, אלגאר, סאטי, סקוט ג'ופלין, הינדמית, פרוקופייב, גרשווין, ראוול, בארטוק, שוסטקוביץ' ובריטן
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת — מנחה: דן מרגלית
16.30 קיצור החדשות (ערבית)
16.32 ספינת האהבה — סדרה משעשעת
17.20 לקט שירים (ערבית)
17.30 סרט ערבי
19.20 על המרקע (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 שיר לשבת
20.05 ערב שבת — סדרת שיחות של הרב שמואל אבידור הכהן על נושאים מתוך פרשת השבוע. הערב פרשת שופטים
20.15 מבט ליל שבת
21.15 בידור: ערב ראיונות עם מני פאר — פסיפס של ראיונות וקטעי בידור
22.15 סרט קולנוע — גברים במלכודת (ראה הפנייה)
24.00 פסוקים לשבת. חדשות.

סרט קולנוע — „גברים במלכודת". סיפורם של ארבעה גברים עירוניים היוצאים בסירה לשייט במורד נהר גועש בג'ורג'יה. המסע הופך באורח סימלי וגם ממשי למפגש עם היצרים האפלים שבתוכם ועם עוצמת הטבע סביבם. מלאכת צילום עוצרת־נשימה של הצלם ההונגרי וילמוש זיגמונד. בתפקידים הראשיים: ברט ריינולדס, ג'ון וויט, נד ביטי, רוני קוקס. שנת הפקה: 1972. שעה — 22.15.

שבת טלוויזיה

6.9.86

16.30 באק רוג'רס — סדרת מדע בדיוני. שם הפרק: באק פותר חידה
16.50 קיצור החדשות (ערבית)
17.00 המגרה הסודית — סדרת מתח משפחתית (ראה הפניה)
18.00 הפסיפס האנושי — פרק חמישי: התהוות
18.30 קסמים עם כוכבים — אורסון וולס
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 מי הבוס? סדרה קומית. שם הפרק: הפריחה של טוני. טוני זוכה להצלחה עקב הכנסת שכלול למוצר שמקדם לקוח של אנג'לה בעבודה. אך עתה עולה השאלה קולו של מי חזק יותר: קולם של הרווחים הצפויים או קולו של המצפון?
20.30 בית הרב סרט תעודה על הרב אברהם יצחק הכהן קוק ז"ל, רבה הראשי של ארץ ישראל ועל ביתו במרכז ירושלים. תלמידים, קרובי משפחה ואנשים שונים שהכירוהו מספרים עליו, על ביתו ועל ישיבתו. הסרט משודר בליל ג' באלול, שהוא יום הזיכרון למותו
21.00 מבט לחדשות
21.30 ספורט — משחק השבת
22.30 כריסטופר קולומבוס — דרמה תיעודית ב־6 פרקים (ראה הפניה)

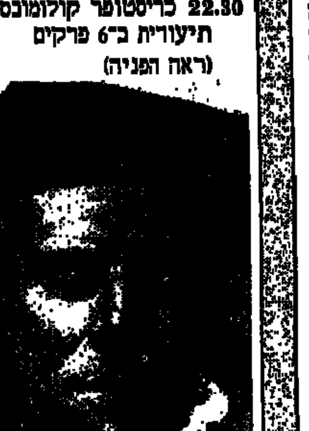

„כריסטופר קולומבוס", סידרת דרמה חדשה (22.30)

23.30 תכנית בידור עם הקוסם פול דניאלס ואורחיו
00.10 פסוקו של יום. חדשות.

„המגרה הסודית" — סידרת מתח משפחתית. פרק ראשון: „העיקול". אנדריה, בעלה של קולט, נהרג בתאונת מטוס. עקב גילוי של מגרה סודית קולט חושדת שהוא עדיין בחיים. בתפקיד קולט — השחקנית מישל מורגאן. שעה — 17.00

„כריסטופר קולומבוס" — דרמה תיעודית ב־6 פרקים. שמו של קולומבוס ידוע לכל אולם למרות שמסעותיו הם מן המתועדים ביותר ממסעות התקופה הקדומה, יש בהם סתירות. הסידרה מטפלת גם בסתירות, וכן בתיאור חייו המרשימים של קולומבוס. הפרק הראשון: כריסטופר קולומבוס, מלח באניית סוחר, ניצל מתקיפת שודדים ומגיע אל חוף סמוך לפורטוגל. בליסבון הוא פוגש את אחיו, שרטט מפות ידוע, וכן את פליפה — אשתו לעתיד. בתוך כך הוא הוגה את תכנית חציית האוקיאנוס מערבה, כדי להגיע אל אוצרות המזרח. בתפקידים הראשיים: פיי דאנאווי, אוליבר ריד, מקס פון סידוב, רוסאנו בראצי, וירנה ליזי, אלי וואלאך ועוד. בדמותו של קולומבוס — גבריאל ביירן. (הסידרה נתרמה לטלוויזיה על־ידי י.ב.מ. ישראל בע"מ.) שעה — 22.30

ראשון טלוויזיה

7.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 תלמוד — שניים אוחזין — היכי דמי, חלק 1
08.40 מסך לספרות (יסודי) — יש לי חלום
09.00 אנגלית ו
09.20 השעה שלנו — כובע הקסמים
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד
11.00 חשבון ה' — מבוא לשברים
11.15 צרפתית
11.30 גיאוגרפיה ה'־ו' — יפן הארץ והעם
12.00 ספרות (חטה"ב) — אגדות חוני המעגל
12.25 אנגלית ט'
13.00 אנגלית י'
13.30 מוסיקה — הרכבת הקטנה מקיפירה
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 בלי סודות — ש —אלפי מציג את הצליל ש.
14.45 Hello Israel - Democracy in Israel
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: חוליות תניים — ניתוח צפרדע מאנה מגדלנה ועד האינוונציות — המקלדות של באך
16.00 רחוב סומסום — המקהלה — התרגשות גדולה ברחוב סומסום.
16.30 החבורה של מרפי — פרק 16 ואחרון — רספוטין ג'ונס מחליט להמיר את מק בג'וק פרגוסון עד שמתגלה טעותו... ג'וק פגע באדם בתאונת פגע וברח

גבי שושן, בצעירותו — מתארח ב„עד סוף" (20.02)

17.00 ערב חדש — מנחה דן מרגלית
17.30 קאובוי באפריקה — סדרת דרמה. הפרק השלישי: ניסיון הישרדות
18.20 סרט הנפשה
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 רוצה פתרון הנושא לדיון: הצעירה המבולבלת (ערבית)
18.45 חידושים והמצאות מדע פורח. חלק א'. (ערבית)
19.00 יומן השבוע (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 עד סוף מגזין לפופ ולבידור — (ראה הפניה)
21.00 מבט לחדשות ומוסף שער ראשון
21.45 שושלת — סדרה אמריקנית. הפרק התשיעי: וולטר לנקרשים ומתיו בלודיל יוצאים אל באר הנפט הפורצת. קלאודיה מבקשת להצטרף אליהם, אבל מתיו מסרב לה. ויכוח קשה פורץ ביניהם, ואחריו קלאודיה מנסה לפרוק את צערה במועדון לפנויים, ומשם — גם בזרועותיו של סטיבן
22.35 סוף ציטוט — תכנית שבועית בענייני ספרות מנחה: ירון לונדון
23.15 סיפורים מן הצד האפל — סדרת סרטי מסתורין, הסרט השלישי: תנאי ההימור. סוכן הימורים מתמודד עם מהמר מן העולם הבא
23.40 פסוקו של יום. חדשות.

„עד סוף" — מגזין לפופ ולבידור. במרכז התכנית ראיון עם הזמר רוד סטיוארט, וכן גם להיטים מתוך תקליטו האחרון. כמו־כן יתארח באולפן הזמר גבי שושן, בראיון ובשירים. עוד בתכנית: להיטים בביצוע להקת „שפנדאו בלט", סנדרה ועוד. מנחים: ענת דולב ומנחם הרניק. שעה — 20.02

שני טלוויזיה

8.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.40 בלי סודות — ש
09.00 אנגלית ה'
09.20 חשבון פשוט ד' — כפולות והתחלקות
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — רגע עם דודלי
11.00 ערבית מדוברת (ו'־ה') — מרחבא
11.15 אנגלית ו'
11.30 ארץ מולדת — בין הזמנים
12.00 אנגלית ח'
12.25 תלמוד — שניים אוחזין — היכי דמי 1
13.00 מדעי הטבע ז'־י"ב — הברכיה
13.30 צרפתית העשרה
13.45 פה ושם — לנוח ולהרגע מבלי להפגע
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 מאה ציורים מפורסמים
14.25 קסים קסם — בניה
14.50 רכבת ההפתעות — אנימציה
15.10 שעת משפחה — הבית ברח' רוז 12 — הסרט מתאר את מורכבות הבעיה של האפליה הגזעית.
15.55 בו ג'סט — פרק 6 — האחים ג'סט נשלחים למצב מרוחק בסודאן כדי לדכא מרד של השבטים שם
16.25 גוליבר בליליפוט — פרק ב' — גוליבר מתיידד עם ליידי פלימנפ, רעיית שר האוצר.
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 עליזה בארץ הפלאות — שם הפרק: יום כביסה. יום כביסה בארץ הפלאות, אך הכביסה יוצאת

אורי טננבאום, מלהקתו של יורם בוקר ב„החתול שמיל" (18.00)

מלוכלכלת, משום שמכבסים שם במים קרים
18.00 מועדון החתול שמיל — הפעם מתארחים במועדון פנטומימאים: חנוך רוזן, יורם בוקר ולהקתו
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 סיפורו של ג'סי אוונס — סדרת דרמה בת 4 פרקים — (ראה הפניה)
20.45 נקודת חן — סדרת טיולים עם אורי דביר
21.00 מבט לחדשות
21.30 כן, אדוני ראש הממשלה — סדרה קומית אנגלית. הפרק הרביעי: המפתח. מאבק טריטוריאלי במשרדי רה"מ האמפרי מתנהל שוב במשרדו של היועץ הפוליטי, והיועץ מתלונן באוזני רה"מ, על שהוא מניח להאמפרי לנהוג שררה
22.00 זה הזמן — מנחה: רם עברון
22.50 ברודאק — סדרת סרטי מתח. הפרק השני: השאר אותם צוחקים
23.45 פסוקו של יום. חדשות.

„סיפורו של ג'סי אוונס" — סידרת דרמה בת 4 פרקים. הפרק השני: באוניברסיטה של אוהיו הסטודנט ג'סי אוונס מתפרסם בהשגיו באתלטיקה. בחוגי הספורט באמריקה מתווכחים האם להשתתף ב„אולימפיאדה הנאצית". ההצעה להטיל עליה חרם — נכשלת, וג'סי יוצא לברלין בנבחרת האתלטים. הוא התנסה רבות באריזנה בעלבון האפליה הגזעית, אך מה שמצא בברלין מזעזע אותו. למרות זאת, שמו מתפרסם בגרמניה כולה והוא מוקף מעריצים. שעה — 20.02

שלישי טלוויזיה

9.9.86

08.00 עד כאן —חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 חשבון פשוט ד' — כפולות והתחלקות
08.40 בלי סודות — ש
09.00 אנגלית ח'
09.20 חשבון ד' (בתרגום לערבית) — כפולות והתחלקות
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 צרפתית על־יסודי
11.15 חשבון ה' — מבוא לשברים
11.30 ארץ מולדת — בפתח תקופה
12.00 גיאוגרפיה ז'־ט' — המדבר
12.25 ספרות (על יסודי) — אדיפוס המלך — תקופת סופוקלס
13.00 מוסיקה על־יסודי (העשרה) — רביעיית המיתרים מהיו
13.30 לשון ותקשורת — הילדים משכונת חיים — עיקר וטפל 2
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 סרט קולנוע באורך מלא, שירלי טמפל — הקולונליות הקטנה.
15.30 סילפידות — הסילפידות עפ"י מוסיקה של שופן בביצוע להקת הבלט של נידרוילנד
16.00 שביל באמצע שביל בצד — סדרת תוכניות חדשה, בהנחיית ספי בן יוסף המציע מסלולי טיולים ברחבי הארץ לכל המשפחה.
16.15 קרובים קרובים — אחוזה שותפות — פעילות רבה בויטק 9
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר
17.30 זנב לחדשות — עם האריה רמז, משי והקוף פיפס
18.00 ההגרה לבית בג ת'ורפ — סדרה

נייג'ל הוורס, בסידרה המשעשעת „אל תחכה לי" (20.30)

אנגלית משעשעת הפרק השני: דייזי, האחיינית הקטנה, גם היא רוצה למשוך תשומת לב: היא משגעת את כולם בהצגות. בינתיים הוריו המודאגים של ג'ק מזמינים את הרופא, כדי שיבדוק את התנהגותו המוזרה של בנם. ואז מופיע הדוד פיקר, ועמו בשורה...
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 נקודת מוצא — סדרה חודשית המפגישה ערבים ויהודים לדיון באולפן. התכנית הראשונה עוסקת בזמרי קסטות, במוסיקה המזרחית וזיקתה למוסיקה הערבית המקורית ובהשפעות החברתיות־תרבותיות (ערבית) עורך ומנחה: זוהיר בהלול
19.30 חדשות
20.00 כותרות מבט
20.02 חפש ת'פיפס — שעשועון בהנחיית דודו טופז בהשתתפות שני מתחרים ושישה אנשי צוות. אלה אנשי הצוות בתכנית השנייה: מנחם זילברמן, קרולין לנגפורד, מאיר סוויסה, שולה חן, רוני לנץ ויגאל בשן
20.30 אל תחכה לי — סדרה אנגלית משעשעת. סדרה זו, בהפקת הבי־בי־סי, נסבה על היחסים שבין אב לבנו. שניהם גרים יחדיו בדירת הבן. הבן הוא רופא, שהתנסה לא מכבר בתהליך סבוך של גירושים ועבר לגור בדירה שכורה, בעוד גרושתו ממשיכה להתגורר בביתם. אביו — גם הוא רופא.
21.00 מבט לחדשות
21.40 מבט שני
22.20 על סף התהום — סדרת מתח אנגלית
23.15 מוסיקה — מנואלה רודריקז מנגנת סונטה לפסנתר מאת סקארלטי
23.45 פסוקו של יום חדשות

רביעי טלוויזיה

10.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.30 שעת כושר
08.15 ארץ מולדת — בין הזמנים
08.40 אנגלית ז'
09.00 מדעי הטבע (יסודי) — אלה הלוטרה של אבא
09.20 אנגלית ו'
10.10 מדעי הטבע ה'־ו' — האדם והחום
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד — בעלי חיים
11.00 חשבון ו' — השבר העשרוני
11.15 אנגלית י"א־י"ב Hello Israel - Democracy in Israel
11.30 קשת וענן — חסידים מספרים
12.00 אנגלית ח'
12.25 אנגלית י'
13.00 מדעי הטבע (על יסודי — היער הבלתי אפשרי: מציאת חיים על פני כוכבים אחרים
13.30 גאוגרפיה — יפו: הארץ והעם
13.45 משפחה ביפן
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 מנהרת הזמן — החוטפים — גיבורינו מועברים לשנת 8433, למערכת הכוכב קאנופוס. הם נשלחים ע"י מנהרת הזמן כדי להציל את אן שנחטפה ע"י אנשים מכוכב זה
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: החזיון השקספירי — שיחה עם פיטר ברוק, אמנות בעידן הטכנולוגי — פאבלו פיקאסו — הלהטוטנים
16.00 פרפר נחמד — נייר — תוך, כדי חיפוש מעטפת נייר, שעליה כתובה כתובת חשובה מאד, מכירים נולי וכץ סוגי נייר שונים ואת השימוש בהם

רומי שניידר, בקומדיית המתח „אוטלי" (22.05)

16.25 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה נושא פרסים מגישה שוש עטרי
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר
17.30 תאטרון האגדות — בביצוע תאטרון הילדים של השחקנית שלי דובל. הפעם: שלגיה ושבעת הגמדים
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 על ספרות ותרבות 1. נויה ה'יר — פגישה עם המשורר, 2. שיחה עם נעים עריידה על המשורר דן פגיס, 3. על מקסים גורקי — שיחה עם פרופ' ד' סגל מן האוניברסיטה העברית. מנחים: פרופ' ש. מורה, פרופ' מ. מילסון, ענן ספדי (ערבית)
19.00 בקו הבריאות — (ראה הפניה)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 משהו מהסרטים — תכנית דו־שבועית בענייני קולנוע מגישה שירה גרא
20.30 זהות יהודית בבתי־ספר ממלכתיים מנהלי בתי ספר תיכוניים ואנשי חינוך נפגשים לשיחה על זהות יהודית בחינוך שאינו דתי
21.00 מבט לחדשות
21.30 מוקד
22.05 קומדיית מתח — אוטלי, אוטלי, בחור לונדוני תמים ונוח, מוצא את עצמו בזירת רצח, בזמן שידידו נרצח בידי חבורת מרגלים.
23.30 פסוקו של יום חדשות.

„בקו הבריאות" — אלכוהול. כיצד משפיע האלכוהול על תפקודים של האיברים בגוף? שיחה על בעיית האלכוהוליזם, מניעתו והטיפול בו וכן על התפשטות התופעה בקרב בני נוער. (ערבית — תרגום לעברית). שעה — 19.00

חמישי טלוויזיה

11.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 מושגים ביהדות — וזאת התורה
08.40 בלי סודות — ר
09.00 ארץ מולדת — בפתח תקופה
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב)
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ה'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 אנגלית ו'
11.15 ערבית מדוברת (ו'־ה') — קדיש (אל) שעה?
11.30 אנגלית ח'
12.00 מדעי הטבע (על יסודי)
12.25 אנגלית ט'
13.00 הסטוריה על־יסודי
13.30 ספרות — השוטר והמזמור
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 יציאת אתיופיה — סרט
14.40 לורל והרדי
15.00 טאו טאו — נישואי הפיה צ'י צ'י
15.25 רחוב סומסום — איך מריחים
16.00 זהו זה
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית
17.30 דמוקרטיה במבחן — משפט ציבורי. (ש.ח.)
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 שבועון טלוויזיה — תכנית שבועית העוסקת במגוון אירועים מן העולם (ערבית)
19.00 מפגש — תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 מבט ספורט
20.45 לקראת שידור

יגאל מוסנזון, בעד התביעה ב„דמוקרטיה במבחן" (17.30)

21.00 מבט לחדשות
21.30 המסע הארוך — סרט תעודה. הסרט הולך בעקבות מצעדם של 100,000 חיילי הצבא־האדום־הסיני, בהנהגת מאו טסה־טונג, שיצא מדרום סין כדי להימלט מצבאותיו המכתרים של צ'אן קאי־צ'ק.
22.25 כתוב עיתון — תכנית שבועית שעניינה ביקורת העיתונים בישראל. מגיש: מאיר שלו
22.40 חלל — סדרת דרמה הפרק השישי
23.25 פסוקו של יום חדשות.

תכניות טלוויזיה ביום שישי 12.9.86

בשעה 21.15 — „הלילה מחזמר". להיטים מתוך מחזות־זמר מוגשים על־ידי זמרים ושחקנים ישראלים. בהשתתפות: שושנה דמארי, אילי גורליצקי, יונה עטרי, חנה מרון, שמואל רודנסקי, ליאור ייני, עוזי חביבי ועוד. מנחה: אהוד מנור.

בשעה 22.15 — סרט קולנוע — „מקרי", בלש משטרה (תוק וקשוח (ג'ון ויין) יוצא לחקור פרשה מתועבת שבה נרצח אחד מחבריו הקרובים. הוא מקרב לאמון לחשודה שידידה היה מעורב בשיתוף פעולה עם העולם התחתון והוא יוצא לחשוף את האמת בלא משורה. שנת הפקה: 1974.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 5.9.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרוומן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 וובסטר. 18.30 קשרי משפחה. 19.00 חדשות. 20.00 פולגאי. 21.00 סרט (ערבית). 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

שבת 6.9.86
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 14.30 דשי פוסידון. 15.30 ימי העמק האבודים. 16.00 כדורסל נ.בי.אי. 1985. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 ספורט. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט.

יום ראשון 7.9.86
13.00 וודי וודפקר 13.30 בית־חולים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית) 15.00 סרט. 16.30 „אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 פאנקי. 18.30 כפיות של כסף (קומי). 19.00 תכנית מוסיקלית. 21.00 סרט. 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שני 8.9.86
13.30 וודי וודפקר. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (סדרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 סרט. 23.00 מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 9.9.86
13.30 וודי וודפקר. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 היתקליף. 17.00 החבובות. 18.00 מלחמת הכוכבים. 19.00 חדשות. 20.00 רפטייד. 21.00 סימון וסימון. 22.00 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 10.9.86
13.30 וודי וודפקר. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולייסי. חדשות.

יום חמישי 11.9.86
13.30 וודי וודפקר (מצוייר). 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 היתקליף. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 לוסי. 18.30 „תחנת רדיו", סדרה קומית. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל ומקורמיק. 21.00 שישים דקות. 22.00 לאור הירח. 23.00 מועדון 700.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 5.9.86
13.30 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 3). 15.30 אביר דרכים (רק בערוץ 3). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 ההיסטוריה של הרפואה. 20.30 הקופה של הסופרמרקט. 21.10 מוצא האהבות האבודות. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 המחזה השבועי (מחזות מפורסמים).

שבת 6.9.86
17.10 סרטים מצויירים. 18.00 בית ספר לילדים בצרפתית. 18.15 ילדי רחוב די.בי.סי. 18.30 חייו של אומברטו לורינציו (סידרה בצרפתית) 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 פטור ממכס (קומדיה אנגלית). 21.10 פרשת לאנקסטר ומילר. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 7.9.86
17.20 סרטים מצויירים. 17.30 סידרה מצויירת (בצרפתית). 17.45 הישרדות (רק בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 18.40 המצלמה הנודדת (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 צ'ארלי וחבורתו (קומדיה). 21.10 העולם כאתגר (סידרה דוקומנטרית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 דאלאס (המשך הסידרה).

יום שני 8.9.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 16.50 מיקי מאוס (גם בערוץ 3). 18.00 רופאים בתפקיד (סידרה בצרפתית). 18.10 ילדת הפלא (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 התבגרות. 21.10 אילתורים (סידרה אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 משפטי הכתר (סידרה אנגלית על משפטים).

יום שלישי 9.9.86
16.20 בראבו (רק בערוץ 3) 16.30 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.40 אל תאלץ בי (לילדים) 18.00 חייו של אומברטו רה להרניציו (צרפתית). 18.40 המיקרו מחשב (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 תיבת המוסיקה (מיטב הלהקות הבריטיות). 21.10 אלפרד היצ'קוק (סרטים קצרים). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 האקווילייזר (סדרת מתח אמריקאית).

יום רביעי 10.9.86
17.20 תיאטרון האגדות. 18.00 תכנית בצרפתית. 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון הבולוור צרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה. 21.10 המזור המשונה והבלתי מובן. 22.00 חדשות באנגלית. 22.00 האבקות חופשית (רק בערוץ 3). 22.10 האדורלוחם הציגנ'ת.

יום חמישי 11.9.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.30 ביחד לעכברים (לילדים). 17.50 פלאש גורדון (רק בערוץ 3). 18.00 שאנז אליזה (תכנית בידור בצרפתית). 18.20 מופע קסמים 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אצל אמנדה (קומדיה אמריקנית). 21.10 רחוב ליים 65 (סידרת מתח, אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

5.9.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב
07.30 שחרית מוסיקלית
09.30 קונצרט בוקר
11.57 מגישים שיר
12.05 במחיצת אמנים — נגן הקלרנית — בני גורמן
13.00 מוסיקה קלסית קלה — פניני אופרה
14.00 צועני או קדוש — חייו של פרנץ ליסט — סדרת תכניות לציון שנת המאה למותו של המלחין — תוכנית שביעית (ש.ח.)
15.00 מאולמי הקונצרטים שלנו
17.00 דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות הסטורית — יאשה חפץ: תוכנית שניה; ויטלי: שקון; ברהמס: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור
18.00 לבקשתכם — באך: שאקונה מתוך הפרטיטה ברה מינור, לכנור יחיד; שופן: קונצ'רטו מס.1 במי מינור, לפסנתר ותזמורת; דביסי: א. „הקתדרלה השוקעת" — בעיבוד סטוקובסקי, ב. 3 שירי בילטיס; ברהמס: סימפוניה מס.2 ברה מג'ור
19.57 מגישים שיר
20.05 מוסיקה קאמרית — היידן: רביעיית כלי קשת במה מינור; שוסון: שלישיה בסול מינור לפסנתר, כנור וצ'לו
21.00 קונצרט ליל השבת — ברנסטיין: הפתיחה „קנדיד"; בלוך: קונצ'רטו גרוסו מס.1; מנדלסון: קונצ'רטו לפסנתר מס.1 בסול מינור; מאהלר: סימפוניה מס.5 בדו דיאז מינור
23.00 קולות — ווהן — וויליאמס:

מיכה ברעם, דיוקנו של צלם עיתונות (גל"צ 17.05)

10 שירי־עם אנגלים; מוצארט: 3 אריות קונצרטיות: ק. 416, ק. 418, ק. 538; גריג: הכרת הארץ, קנטטה

רשת א'

07.30 „מעמי המזרח" — מצעד פזמונים בסגנון מזרחי
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס: „לקראת שבת" — לכתות הביניים והגבוהות
11.30 השכלה ודעת לכל — „היי, בואו נדבר אנגלית"
12.05 „האר עיניי" — שירים וניגונים
14.05 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים א) „תלת"ם סופר" — תכנית ב) „שלכם בברכה" — שירים וברכות.
16.00 „קבלת שבת" — פרשת „שופטים"
16.05 „עם אנשים" — הפעם: עם יצחק ארדאל
17.10 „ליל שבת" — שירים עבריים
18.05 „מוסף רדיו לספרות"
19.05 „שבוי השלושה" — קטעי תור ושירה לשבת
19.30 שידורים לעולים
22.05 „בין הנהרות"
23.05 „במחשבה שניה" — נושאים נבחרים בהכרעת במערב

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „כל צבעי הקשת" — מגזין יומי — עם יוסי גרבר
12.10 „גל מחוז" — חדשות ופזמונים
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.05 „זו חוקה" — מערכונים וקטעי הומור
15.05 „עד כאן" — מוקד ראיונות שבועי של קול־ישראל"
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעיתונות
18.06 „תמונות בשחור לבן" — (ראה הפניה)
19.05 „הטור השבועי"
20.05 „ואני תפילתי"
21.05 „השושנה פורחת" — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים
22.05 „בימה ומסך" — לקט קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים
23.05 „בין שישי לשבת" — שיחה בשניים — בין יצחק לבני לבין עורך המשנה של עיתון „הארץ" — מתי גולן.

גלי צה"ל

06.30 „מוקדים עין" — החדשות הראשונות של היום.
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 בילוי נעים
11.05 „קולה של אמא — עם אלכס אנסקי.
12.05 „סגולים" — שעתיים נעולות עם דורי בדואב
14.05 „עוד לא שבת" — עם שלמה ארצי
15.05 „הדרך" — עם וילברט בקו בהופעה פומבית בהיכל התרבות בת"א.
16.05 שיר בשקט בשקט. עם מירה אופיר
17.05 רגעים דוקומנטריים: מאו צה־טונג — מותו של המנהיג הסיני במלאת עשור למותו. מיכה ברעם — דיוקנו של צלם עיתונות. הברות עם יוסף — דיוקנו של פקיד עירה.
18.05 שירים עבריים
19.05 חזרה לשנות ה־60 עם שרון מולדאבי
20.05 „לא על הלוף לבנור" — שעתיים של מוסיקה ומשחקי רדיו נושאי פרסים
22.05 עשן בעינייך — שעתיים של שירים עם גרי לבנה
00.05 מופע הרדיו והטרנזיסטור של יואב קוטנר.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06.05 „יום שישי חור" — שירים עבריים
08.05 „להיות שם" — שעה אחת, שפה אחת
09.05 „אגן הים התיכון"
11.05 „משהו משהו"
13.05 „צפיחית בדבש" עם דן כנר.
15.05 „לפנות ערב" — שירים עבריים
17.05 „כאן, שם ובכל מקום"
19.05 זמר שלוה — שירים עבריים
20.05 „מסתובב ושר"
22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים
23.05 „איזה לילה" — מסיבת ריקודים.

„תמונות בשחור לבן" — „מחיר הי שליחות", עם הפרופ' נעת הדרי. לצידו מופיעים קנים וצבעים רעייתו רחל, בנו יובל והשקף דהיסטוריה — הד"ר זאב צחור. עורכת: אתי סלק, (רשת ב' 18.06).

„בין שישי לשבת" — שיחה בשניים בין יצחק לבני לבין מתי גולן עורך המשנה של עיתון „הארץ": איך רצה לחדש את מפלגת הליברלים העצמאיים, ואיך הוכשל, איך הוא רואה את תופעת ה„בפאוד" בעיתונות, במה עוסקים בישיבות המערכת, ועוד. (רשת ב' 23.05).

שבת רדיו

6.9.1986

שימו לב: בחצות מסתיימת תקופת שעון — הקיץ, כלומר, זזים אחורה בשעה. השעה 24.00 הופכת להיות 23.00.

קול המוסיקה

07.09 „שחרית לשבת" — מתיו לוק: „מוסיקה ללהקת הוד מלכותו" לחמישית כלי נשיפה ממתכת מוצרט: דיברטימנטו בסי מג'ור, ק. 137 דוניצטי: קונצ'רטינו לקרן אנגלית ותזמורת קופלנד: שלישית „ויטבסקי" דבוז'ק: רומנסה בפה מינור לכנור ותזמורת, דביסי: 2 קטעים מתוך „איבריה".
08.30 „דומינוער" — לילדים.
09.00 „למי סי דו רה לה פה סול" חידון מוסיקלי — בשידור חי.
09.55 „מגישים שיר".
10.00 „קונצרט השבת" — מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש סולן: כריסטיאן צימרמן שוברט: סימפוניה מס. 9 (הגדולה) ראבל: „הואלס" ברהמס: קונצ'רטו מס. 1 ברה מינור לפסנתר ותזמורת.
12.00 רדיו דרמה — בית מאת דיוויד סטורי; תרגום: עדה בן נחום; בימוי: רוני ניניו; משתתפים: יוסי ידין, יהודה אפרוני, דליה פרידלנד, עדה טל ודוד סמדר
13.15 אמנים שהקלטנו — אל סטרנפילד — פסנתר — באך: סונטה; בטהובן: סונטה בלה במול מג'ור
14.05 קונצרט ועיר — ברליוז: רוחו של הורד - מתוך לילות קיץ; שוברט: שלישית מיתרים בסי מג'ור, דיליוס: „ליל קיץ על הנהר" 581 (גרומיה); שוסטקוביץ': רביעייה מס. 1 בדו מג'ור, אופ. 49

מיקיס תאודורקיס, „משירי המולדת המרה" (גל"צ 12.05)

לכלייקשת; צ'ייקובסקי: לישון — שיר
15.00 קונצרט לצהרי השבת — מנדלסון: ששיה לפסנתר ולכלי־קשת; מרקדנטה: קונצ'רטו במי־מינור לחליל וכלייקשת; שוברט: התאומים — אופרה במערכה אחת; רספיגי: ארני ורומא מיטות
17.00 צועני או קדוש — חייו של פרנץ ליסט (ש.ח.)
18.00 „קונצרט ועיר".
19.00 „קונצרט הערבית של מוצאי השבת" שופן: נוקטורן בדו־דיאז מינור, יחזקאל בר און — סרנדה בטהובן: שביעייה במי־במול מג'ור.
20.05 „אופרה" — פוצ'יני: טוסקה.
23.00 „מוסיקה קאמרית".

רשת א'

09.05 „עולם המרע".
09.30 „סיפורדיו" — „משיח בקברים" — מאת יצחק שנהר מגיש: עודד בארי.
10.05 „מגישים שיר".
10.09 „מוסיקה לבוקר שבת".
11.05 „פרופיל" — דיוקן ישראלי.
12.05 „מישדר תעודה" — „החוזרים בתשובה" (ש.ח.).
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין".
15.05 „רדכי ארים" — עם רחל וולפי.
16.05 „מילים שמנסות לגעת".
17.10 „בימות ובדים".
18.00 „רדיודרמה" — „מלכודת" משתתפים: פנחס קורן, אלברט כהן, ורדה פרנק ואילן דר (ש.ח.)
19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „מוסף רדיו לספרות".

רשת ב'

08.05 „מי ישן" — בעריכת דליה סינן.
09.05 „שאלה של טעם" — עם חיים קינן.
09.55 עוזית אלון מספר על נופי הארץ
10.05 יומן השבוע.
11.05 „המישה בעקבות אחד".
12.05 „אותות ומופתים" — סדרה תעודית במלאת 50 שנה לרדיו העברי והעם: „קול־ציון מירושלים.
14.11 „התרגעות" — לקט שירים עבריים.
15.05 „דף ועוד דף" — שבת בשלוש.
16.05 „בחמש אחרי המלחמה" — שירי מלחמת העולם השניה פרק שני: „בחזית ובעורף".
17.05 „ארץ חמדת".
18.06 „הבו זמר" — שירים עבריים.
18.30 ממגרש הספורט.
19.05 „משירי המסך הגדול".
20.05 „פרח בני" — תכנית כבקשתך לשירים מזרחיים.
21.05 יומן השבוע
22.05 פרקי היום בתנ"ך.
23.10 „מלווה מלכה".
23.05 „ציונות 86".
23.05 „לילה טוב" — עם אלכס טלמור.

גלי צה"ל

07.05 יופי של שירים — שירים עבריים.
08.05 מעל ומתחת לשמיכה
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה רוזון.
10.05 טוב לשמוע.
11.05 במצב הנוכחי — עם יוסי עבארי ורני וסלי.
12.05 מיקיס תאודורקיס — משירי המולדת המרה — סיפור פעילותו המחתרתית והשירים שהלחין גדול מלחיני י"ן מיקיס תאודורקיס. תוכנית מיוחדת לרגל בואו ארצה לסיבוב הופעות.
13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם המשוררת שלי אלקים.
14.05 הכל זורם — עם דובי לנץ.
16.05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע.
17.05 שרשרת בלדות — עורך: פנחס עידן.
18.05 משלנו — מצעד הפזמונים העבריים.
19.05 מצעד הפזמונים הלועזיים.
20.05 שעה עם אלן סטיבן, בשירי רוק פולק קלטים וולשים ברטונים.
21.05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה.
22.05 קול הג'ז הזה — עם דני קרפל.
00.05 ציפורי לילה מארח — קובי מידן מארח את ראש עיריית ת"א מר שלמה להט שיגיש את השירים האהובים עליו.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

רשת ג'

07.05 „צלילים למוכרת" — שירים
08.05 „גוונים" — „שירים עבריים"
10.05 „על בטוח" — להיטים
12.05 „להיטים לוהטים".
14.05 „אתם זוכרים את השירים"?
15.05 „כוכבים"
17.05 „שיר בין־ערביים".
19.05 „זמר שכוח" — שירים עבריים.
20.05 „פזמונחמון".
22.05 „טיול לילי".
23.05 „רדיוטק" — פזמונים בשצף קצף.

„רדיו דרמה" — „בית". *תמונת מצב: ג'ק והארי, שני גברים בגיל העמידה יושבים בגן ומשוחחים על החיים. אט אט מתברר שהם נמצאים במוסד לחולי־נפש. יחד עם שתי נשים הם מנסים לקשור קשר כלשהו, אפילו סתמי. אנשים בודדים בעולם המחפשים קשר חם. תמונה עצובה. (קול המוסיקה 12.00).*

„רדיו דרמה" — „מלכודת". *טרנר פוגש את סאמרניקוב לאחר שנים רבות של נתוק. ב־1938 נאסר סאמרניקוב על־ידי הק.ג.ב. בעקבות הלשנה, ועכשיו, משהם נפגשים במוסקבה, הם מנסים להשלים את העלילות החוזרות בתולדותיהם, הם מנסים לברר את נסיבות הלשנה, וכמובן, של הלשנות החדדית מבריטמות בילדיות הישנה. (רשת א' 18.00).*

ראשון רדיו

7.9.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב" — מוצארט: סונטה במי מינור לפסנתר ולכנור ק. 304 שוברט: אימפרומפטו בלה במול מג'ור
07.30 „שחרית מוסיקלית" בטהובן: סונטה בסול מינור לצ'לו ולפסנתר שומאן: „סיפורי אגדה" לפסנתר, קלרנית וויולה ברהמס: ואלסים על שירי אהבה ללהקה קולית ולפסנתר ב־4 ידיים אלגר: סרנדה במי מינור לכלי קשת מנדלסון: סימפוניה מס' 4 בלה מג'ור „האיטלקית"
09.30 „קונצרט בוקר" ולנקה: פתיחה בפה מג'ור מוצארט: קונצ'רטו מס' 23 בלה מג'ור לפסנתר ולתזמורת ק. 488 ק. קרויצר: שלישייה לפסנתר, קלרנית ובסון שטוהר: ששה שירים לסופראן, קלרנית ופסנתר א.פ. סרנה: „זכרונות מספה" לצ'לו ולפסנתר צ'ייקובס־קי: סויטה מתוך „אגם הברבורים".
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „אמנים באולפן" יהודה גולני — קלרנית/רות חפץ — פסנתר הנדל־זולדהיים: סונטה, ג. גסנר: 2 קטעים פיסטון: סויטה סיון רותם — סופראן/יונתן זק — פסנתר מבחר שירים מאת שומאן, [illegible]
13.00 „קונצרט צהרים".
15.05 „למי סי דו רה לה פה סול" — חידון מוסיקלי
16.00 „קונצרט מנחה" — ליסט: מופה שומאן: סונטה בלה מינור, לכנור ופסנתר, רימסקי־קורסקוב: „שחרורה" שוסטקוביץ': קונצ'רטו מס' 1 בלה, לכנור ותזמורת

כוכבת להקת ה„פלטרס", „כוכב הבוקר" (רשת ב' 08.05)

שוסטקוביץ': סימפוניה מס' 1 בפה
18.28 „מוסיקה ליום ראשון" (מתוך פסטיבל ירושלים ישראל 1986) קלאודיו מונטוורדי: תפילות ערבית של הבתולה
20.05 „ערב טוב" — וידור: קנטילנה לעוגב באך: קונצ'רטו בסול מינור, לצ'מבלו ולתזמורת
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „הקונצרט הקאמרי השבועי" — שלישיית אמדאוס עם מנינה ולצמן — פסנתר הקלטה מקונ־צרט במסגרת פסטיבל ישראל — ירושלים 84 תכנית מיצירות מוצארט פרק לשלישית כלי קשת, ק. 66 רביעייה לפסנתר ולכלי קשת בסול מינור, ק. 478 דיברטימנטו לכלי קשת במי במול מג'ור ק. 563.
22.30 „מסורות מוסיקליות בארץ" — תפילת הערב ביום עריפת ראשו של יוחנן בכנסיה היוונית האורתודוכסית
23.00 „קונצרט ועיר" — פאכלבל: אריה וואריאציות בלה מג'ור לכלי מיתר וקונטינואו באך: פרטיטה בדו מינור, 826 בו"ב י.כ. באך: „מי יתן ראשי מים" — קנטטה בוקסטהודה: כורל קולוד באך: „לא בעצב לא בבדי" — כורל באך: סונטה לחליל וקונטינואו מס' 1 בדו מג'ור 1033 בו"ב באך: „מדוע תעציב אותי לבי" מילואים באך: כורל

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 „חוגה" עם בני הגדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס ספור וגליל — תכנית לגיל הרך: „אני הולך לגן חובה"
11.30 „השכלה ודעת לכל" — „צרפתית למתקדמים".
12.05 „בערוגות הבושם"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין".
14.45 לילדים הגדולים „חתול בשק" — ילקוט כליבו
15.30 „עולם המרע"
15.55 „ספר חדש" — סקירה
16.05 „שאלה של טעם" (ש.ח.)
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה המשודרת" „פסיכולוגיה בחינוך" — משדר מבוא — בהדרכת ד"ר יוסי גוטמן
18.06 „מינחת ערב"
19.05 „מחשבת ישראל"
19.30 שידורים לעולים
22.05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „כוכב הבוקר", עם ה„פלטרס"
09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי
10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין
12.10 „א"א־ב"ב" — עם אהוד מנור
13.00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14.06 „בת צחוק" — הווי והומור
15.05 „רגעי קסם"
15.51 לוח מודעפון
16.05 „שירים ושעורים"
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „מסיבת עתונאים" — עורך ומנחה: יצחק גולן
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם
20.05 „שלום לבדרודי" — פיוט וברכה בשידור חי
22.05 „תזמורת כליינשיפה".
23.05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי

גלי צה"ל

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום.
07.07 שבע אפס שבע - אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 „אילה בוקר", עם אלי ישראלי
10.05 „הפסקת 10" עם מיכל ניב
11.05 „נכון לעכשיו", עם רפי רשף
13.05 להיט לתאבון — פזמונים ישראליים ברצף
14.05 „דו רה מי" — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב
16.05 „רדיו ספורט" — מגאזין ספורט
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון ויעל דן
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן
18.45 „משולש": — עימות יומי בענייני השעה, יצחק לבני — יוסף לפיד מנחה יוסי עוורד
18.57 הודעות לחיילים.
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 „מוסיקת נשר" — שעה של נעימות
21.00 מבט לחדשות
21.30 „לילה לא שקט" — פזמונים עבריים
22.05 על הדבש ועל הכפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 „שיחת חצות" — עם עודד פלדמן, מנכ"ל התאטרון הקאמרי
00.05 ציפורי לילה משותתות — עם דודו טופז
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06.05 „בחורה לאושר" — להיטים ותיקים
07.05 „שיר בבוקר בבוקר"
09.05 „מה כבר תשע?" עם אבי אתגר
10.05 „דברים טובים" — עם שמירה אימבר
11.05 „שעה תמימה" — עם מלאכי חזקיה.
12.05 „שבעים מי יודע"
13.05 „רק בימי חול" — עם מנחם פרי
14.05 „פזמון חוזר"
15.05 „חדש, חדיש ומחודש" עם שוש עטרי
16.05 „הצגה יומית"
18.05 „מצעד הפזמונים הלועזיים"
21.05 „ארוז עתיק" עם קובי ברקאי
23.05 „הלילה הוא שירים"

שני רדיו

8.9.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב" — הנדל: קונצ'רטו גרוסו בסול־מג'ור, פ. מנציני: סונטה במי מינור לחליל, כלי קשת וקונטינואו
07.30 „שחרית מוסיקלית". בוקריני: סימפוניה בדו מינור, היידן: קונ־צ'רטו במי במול מג'ור לחצוצרה ולתזמורת. ברהמס: רביעייה מס' 1 בסול מינור לפסנתר ולכלייקשת. שומאן: סימפוניה מס' 2 בדו מג'ור
09.30 „קונצרט בוקר". רימסקי־קורסקוב: קפריצ'ו ספרדי. רודריגו: קונצ'רטו־סרנדה לנבל ולתזמורת. נ. גאורה: רביעיית כלי־קשת ברה מג'ור. דבוז'ק: קונ־צ'רטו מס' 1 בלה־מג'ור לצ'לו ולתזמורת. שוברט: דיברטימנטו בסגנון הונגרי בסול מינור. קודאי: „הארי יאנוש", סויטה
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מאוצר הסרטיה" — מיטסוקו שיראי — סופראן. הלמוט הל — פסנתר. וולף: 5 שירים. מאהלר: 3 שירים. ברג: 7 שירים מוקדמים.
13.00 „קונצרט צהרים" — מוצארט: „קונצ'רטו ברה־מג'ור לפסנתר ולתזמורת „ההכתרה" — ק. 537. מנדלסון: שלישייה מ' 2 לפסנתר, כנור וצ'לו, בדו־מינור. סרסטה: סרנטה מס' 2 במי־במול מג'ור לכנור ולפסנתר. פלוראן שמיט: „טרגדיה של סלומה", לתזמורת ומקהלה
15.05 „מוסיקה ויוה" — הרברט פורש־טנגה — דרך כלי הנקישה, מוסיקה לזובה, חלל, זמן, יצירות לכלי נקישה בתכנון עצמי ול־אלקטרוניקה בביצוע המלחין מתוך הפסטיבל השביעי למוסיקה אלקטרונית של שטוקהולם

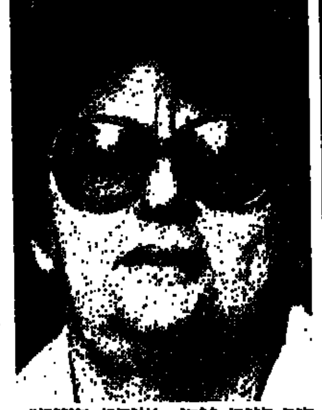

ד"ר דינה גורן, „שיחת חצות" (גלי צה"ל 23.55)

16.00 „קונצרט מנחה" — ברהמס: סרנדה מס' 1 ברה־מג'ור. שוברט: „אופרטוריום" לטנור, מקהלה ותזמורת. תאודור פון שאכט: קונצ'רטו בסי במול מג'ור. היידן: סימפוניה מס' 45 בפה דיאז מינור „הפרידה". הנדל: סויטה בפה־מג'ור מתוך „מוסיקה על פני המים"
18.30 „קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש". קראל שלמון: מחולות מתושלח. אלכסנדר טנסמן: 4 קטעים לתזמורת. ברליוז: „קלאופטרה", תמונה לירית. ברהמס־ינתום אמירו וריאציות על נושא הנדל
20.05 „ערב טוב" — קורלי: וריאציות על הנושא „גרינסליבס" מנגינה עממית אנגלית, הנדל: טריו־סונטה בסול מינור לחליל, כנור וקונטינואו
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם". התזמורת הסימפונית של רדיו פרנקפורט — ענבל. סרסטה: קונצ'רטו מס' 3 בסי מינור לכנור ותזמורת. מסיאן: סמפוניה טורנגלילה.
22.30 „מן המקורות" — „בן אדם, מה לך כי נרדם" סליחות לקראת ראש־השנה
23.00 „קונצרט ועיר" — ברליוז „רוחו של הורד" — מתוך „לילות קיץ". שוברט: שלישיית מיתרים בסי מג'ור, ד. 582. דיליוס: „ליל קיץ על הנהר". שוסטקוביץ': רביעייה מס' 1 בדו מג'ור. צ'ייקובסקי: „לישון" — שיר

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס — „סטור אני שומע" — לכתות ג', ג': „בחורה ללימודים", „השכלה ודעת לכל" — „הגישה ההוליסטית להכרת האדם" — ד"ר אילנה צור והפעם: „הגישה ההוליסטית"
12.05 „שיר ופזמון"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים
15.00 לילדים הגדולים „המשך יבוא" — שעשועון בשידור חי
15.25 שירים עבריים
15.53 „מאוצר הספרים" — סקירה על ספר חדש
16.05 „רדיו דרמה" — „בנס הכהן" — מאת יהודה עמיחי, בימוי: ניסים קמחי, משתתפים: אילן דר, אלברט כהן, יעל גבאי, שמעון לב ארי, גילה אלמגור ומישא נתן, (ש.ח.)
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה המשודרת" — „התמוטטות משטרים דמוקרטיים" והפעם: „סיבוכים וסיכונים הסברים חלופיים" — חלק ראשון — ד"ר ברוך זיסר
18.06 „מינחת ערב"
19.05 „עיונים בפרשת השבוע"
22.05 „אותות ומופתים" — סדרה תעודית במלאת 50 שנה לרדיו העברי

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „כוכב הבוקר" עם [illegible]
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי
10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 „א א ב"ב" — עם אהוד מנור
13.00 „בחצי היום" חדשות ופזמונים
14.06 „בת צחוק" הווי והומור
15.05 „רגעי קסם"
15.51 לוח מודעפון
16.05 „שירים ושעורים"
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" מגזין המשק והחברה
18.06 „שעת השעית" מגזין שבועי לענייני חנוך
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „דין ודברים" מגזין לענייני חוק ומשפט
20.05 „סולם הזמירות"
22.05 „פינת הג'אז"
23.05 „מחפשים את המטמון" מנחה משה טימור

גלי צה"ל

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי
10.05 „הפסקת 10" — עם מיכל ניב
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף
13.05 להיט לתאבון פזמונים ישראלים ברצף
14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון ויעל דן
18.05 „זה לא כל כך פשוט להיות שירזונר" — [illegible]
18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה, בני קצובר — אנט דולצ'ין, מנחה יוסי עוורד
18.57 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 „מוסיקה נטו" — שעה של [illegible] רני קרפל
21.00 מבט לחדשות
21.30 „לילה לא שקט" — פזמונים עבריים
22.05 על הדבש ועל הכפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 „לילה לילה" — עם יואב קוטנר
23.55 „שיחת חצות" — עם ד"ר דינה גורן
00.05 ציפורי לילה — עם [illegible]
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

שלישי רדיו

9.9.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב — באך: אינוונציות ב־2 ו־3 קולות
07.30 שחרית מוסיקלית — מוצארט: סרנדה בדו מינור לכלי נשיפה; בטהובן: סונטה לפסנתר אופוס 106, פסנתר הפטישים; סטרווינסקי: סימפוניה בדו
09.30 קונצרט בוקר — ברליוז: הסמפוניה הפנטסטית; גונו: פאוסט, מבחר; ביזה: סמפוניה בדו; ברליוז: לליו או השיבה לחיים.
12.05 מוסיקה קאמרית — מוצארט: סונטה לכנור ופסנתר במי מינור, ק. 60; בטהובן: חמישיה בדו מג'ור; רות שננטאל: מוסיקה לקרן ותזמורת קאמרית
13.00 קונצרט צהרים: צ'ייקובסקי: הסימפוניה הראשונה, בסול מינור; פרוקופייב: הקונצ'רטו השלישי בדו; בטהובן: רביעיית כלי־קשת רביעייה רזומובסקי הראשונה
16.00 קונצרט מנחה — צ'ייקובסקי: סימפונית מאנפרד; חצ'טוריאן: קונצ'רטו לפסנתר; שוסטקוביץ': הסימפוניה החמישית
18.30 אתנחתא — בשידור חוזר: י.ס. באך: פרטיטה מס' 5 בסול מג'ור; א. רכטמן: פנטסיה (1984); פרוקופייב: סונטה מס' 7 בסי במול מג'ור
20.05 ערב טוב — צ'ייקובסקי: וריאציות רוקוקו
20.27 מגישים שיר
20.30 מאולמי הקונצרטים שלנו — הפילהרמונית הישראלית / זובין מהטה/ אורי פיאנקה הקלטה מ־23.3.86 בהיכל התרבות — מוצארט: סימפוניה מס' 36 בדו

פרופ' עוזי אורנן, „לאום חדש עלה" (רשת א' 17.20)

מג'ור, ק. 425 לינץ; בולה פולהן; צ'ייקובסקי: קונצ'רטו ברה מג'ור לכנור ותזמורת
22.30 פעם ועוד — ג'והן רשברי סמית: זיווג
23.00 ברק הברוק עם רסיסי רנסנס

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 חוגה — עם בני הגדל
09.05 השיר לא תם — שירים עבריים
09.30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס שידורים לחינוך המיוחד — ליד שולחן השבת
11.30 השכלה ודעת לכל — בהדרכת ד"ר יוסף טובי והפעם: מכסיקו
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים — א) סטר הכחול — פרק שמיני ואחרון ב) המתכננים: ג) מספורי המושב — מעשה במורה הוועם
14.45 לילדים הגדולים — חתול בשק — ילקוט כליבו
15.25 השכלה ודעת לכל — היי, בואו נדבר אנגלית
15.55 ספר חדש — סקירה
16.05 עם אנשים — עם פרופ' ישראל הוד (ש.ח.)
17.12 מגישים שיר
17.20 האוניברסיטה הפתוחה הכנענים — לאום חדש עלה — פרופ' עוזי אורנן
18.06 מינחת ערב
19.05 שעור בתלמוד
19.30 שידורים לעולים
22.05 שנינו ביחד וכל אחד לחוד — עורך ומנחה יובב כץ קו פתוח — עם ד"ר נירה קפיר ואברהם טל

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 כוכב הבוקר עם פגי לי
09.05 ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי
12.10 א"א' — ב"ב' — עם אהוד מנור
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 בת צחוק — הווי והומור
15.05 רגעי קסם
15.51 לוח מודעפון
16.05 שירים ושעורים
17.10 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 אצבע על הדופק — שבועון בענייני בריאות ורפואה
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 עולם חדש — מגזין חדשותי לענייני האדם וסביבתו
20.05 מרקי חוגות כבקשתך — מזמור שיר
22.05 עוד פעם אחת — תכניות בשידור חוזר — והפעם: עד הנה — חויה ישכר משוחחת עם שבתאי (שבו) לוי — על פולקלור בדואי
23.05 קפד ראשו — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן

גלי צה"ל

06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום.
07.07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 אילה בוקר — עם אלי ישראלי
10.05 הפסקת 10 — עם מיכל ניב
11.05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף
13.05 להיט לתאבון — פזמונים ישראליים ברצף.
14.05 דו רה יומי — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 פגישה יומית — עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 ערב טוב ישראל — עם דן שילון ויעל דן
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן
18.45 משולש — עימות יומי בענייני השעה, חה"כ דן מרידור־חה"כ יאיר צבן, מנחה: יוסי עוורד
18.57 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 מוסיקה נטו — רוק ישראלי
21.00 מבט לחדשות
21.30 לילה לא שקט — פזמונים עבריים
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 לילה לילה — עם יואב קוטנר
23.55 שיחת חצות עם המלחין והמחזאי ניסים טהר
00.05 ציפורי לילה — עם דורי בן זאב. תוכנית מוסיקלית בנימה אישית
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

רשת ג'

06.05 בחורה לאושר — להיטים ותיקים
07.05 שיר בבוקר בבוקר
09.05 מה כבר תשע? עם אבי אתגר
10.05 דברים טובים עם שמירה אימבר
11.05 שעה תמימה עם מלאכי חזקיה
12.05 שבעים מי יודע
13.05 רק בימי חול עם מנחם פרי
14.05 פזמון חוזר
15.05 חדש, חדיש ומחודש עם שוש עטרי
16.05 הצגה יומית
18.05 מקום בצמרת — המצעד הישראלי
21.05 ארוזים עתיק עם מרום אלון
23.05 סגיני ג'אז

רביעי רדיו

10.9.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב — היידן: דיברטימנטו מס' 1 בסי־במול מג'ור ק.פ.ע. באך: 12 וריאציות על לה פוליה.
07.30 שחרית מוסיקלית מוצארט: סרנדה רביעית ק. 203, ברה מג'ור, ק.פ.ע. באך: קונצ'רטו ברה מינור לצ'מבלו ולתזמורת כלייקשת, שוסטקוביץ': הסימפוניה התשיעית פאייה: האהבה הקוסמת
09.30 קונצרט בוקר: ק.פ.ע. באך: מאגניפיקט, בטהובן: הקונצ'רטו הרביעי בסול מג'ור, צ'ייקובסקי: פתיחת פנטסיה רומיאו ויוליה, ברהמס: הסימפוניה השניה, אופוס 73, ברה מג'ור
11.57 מגישים שיר
12.05 דפי פסנתר, ולדימיר הורוביץ ביצירות בטהובן ושופן
13.00 לבקשתכם — היידן: שלישייה ברה־מינור, לפסנתר, כנור וצ'לו ה. 23, דליב: קופליה, מוסיקה לבאלט
15.05 בין חברים
16.00 אמנים באולפן — רביעיית החליל הישראלית — הופמייסטר: רביעייה בדו־מינור, א. אמולג: איסתכבר בית (1980), צ'רפנין: שלישייה לחליל, כנור וצ'לו, רייכה: רביעיית
17.00 מוסיקה כאן ועכשיו קונצרט קבוצת אקוסטיקה 711 בשיתוף מכון תרבות איטליה 16.6.86 — סולני האנסמבל החדש של טורינו, יוסף דורפמן: סונטה לפסנתר מס' 1, ניקולס בקרי: בגטלות לקלרנית ולפסנתר, גבריאל אירני: מטפורה לחליל סולו, ג'אסינטו שלסי: הנפש

ראובן ריבלין, עימות יומי בענייני השעה (גל"צ 18.45)

פורשת כנפים — הנפש פתוחה לכינור סולו, אלדו קלמנטי: דואט בתוך לחליל, קלרינית, כנור ואורגן, ברונו מדרנה: סרנדה לחלילית, אלדו בריצי: מירטנלידה לחליל, לקלרנית, לכינור ולפסנתר (פרק שני)
18.00 מאולמי הקונצרטים בעולם — א. קונצרטי טירת לודוויגסבורג — רסיטל ג'סי נורמן עם ג'פרי פרסונס — פסנתר (8.9.85) הנדל: שירים ואריות, ברהמס: 4 שירים, ראבל: 5 נעימות יווניות, 2 נעימות עבריות, ב. התזמורת הסימפונית של רדיו קלן — גארי ברתיני — בא. צימרמן: ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש — פסוקי קוהלת לשני קריינים, בס ותזמורת
19.30 רומינוער לנוער המתבגר
20.05 מאגדות יוון — ה. הגברת בשינוי אדרת (ש.ח.)
20.57 מגישים שיר
21.00 אופרה של יום רביעי ביזה: דייגי הפנינים
23.00 צלילי ליל — מוצארט: סרנדה בסי במול מג'ור, פרטיטה גדולה ל־13 כלי נשיפה, ק. 361

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 חוגה — עם בני הגדל
09.05 השיר לא תם — שירים עבריים
09.30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל — תכנית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס אלה תולדות — סדרת תכניות בנושאים יהודיים — עליית הנוער
11.30 השכלה ודעת לכל — מבית לאומי [illegible] — 1917־1939 — מדיניות העליה בתקופת הרברט סמואל חלק ראשון — ד"ר משה מוסק
12.05 מהרוי המזרח — מבחר שירים מזרחיים
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים „מי ישן" א) הבית ברחוב פיציקטו — מאת בני נגרי, ציפי שביט בתפקיד הראשי פרק ראשון ב) מכרות המלך שלמה — פרק ראשון, ג) ארבעה ימים על הסניו — פרק ראשון
15.00 חתולופון — מומחים באולפן משיבים לשאלות המאזינים
15.55 מאוצר הספרים — סקירה על ספר חדש
16.05 מועדון שעון הזהב — מעולמו של האדם המבוגר
17.12 מגישים שיר
17.20 האוניברסיטה הפתוחה — תרבות וחברה בתקופת היישוב והמדינה — חיפוש החוטם בסיפורת הא"י בראשיתה פרופ' נורית גוברין
18.06 מינחת ערב
19.05 שואל כעניין
19.30 שידורים לעולים
22.05 חבר מאותו כוכב — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי — עורכת ומנחה: מילכה למרן

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 כוכב הבוקר — עם איב מונטאן
09.05 ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי
12.10 א"ב' — ב"ב — עם אהוד מנור
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 בת צחוק — הווי והומור
15.05 רגעי קסם
15.51 לוח מודעפון
16.05 שירים ושעורים
17.10 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 עיקור — עורך ומנחה: יצחק גולן
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 מוסף לעניני צבא ובטחון
20.05 מבט לפולקלור יום בעיירת פיתוח
21.05 שיר לדרך
22.05 עוד לא רקדתי די — ריקודי־עם
23.05 משחקי לילה.

גלי צה"ל

06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 אילת בוקר — עם אלי ישראלי
10.05 הפסקת 10 עם מיכל ניב
11.05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף
13.05 להיט לתאבון — פזמונים ישראליים ברצף
14.05 דו רה יומי — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 פגישה יומית — עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 ערב טוב ישראל — עם דן שילון ויעל דן
18.05 יעד משודר — מגאזין לענייני צבא והבטחון
18.45 משולש — עימות יומי בענייני השעה, ראובן ריבלין — דוד שמעון שטרית, מנחה יוסי עוורד
18.57 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 מוסיקה נטו — גל חדש
21.00 מבט לחדשות
21.30 לילה לא שקט — פזמונים עבריים
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 לילה לילה — עם יואב קוטנר
23.55 שיחת חצות — עם ניצב דר' ברוך לוי, מפקד המשמר האזרחי
00.05 צפורי לילה קלאסיות — עם ארי [illegible]
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

חמישי רדיו

11.9.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב
07.30 שחרית מוסיקלית
09.30 קונצרט בוקר
11.57 מגישים שיר
12.05 מאוצר הסרטיה — קונרד יונגהנל — לאוטה תכנית באך סויטה בדו מג'ור, 1007 בו"ב פרלוד ופוגה בסול מינור 1000 + 1001 בו"ב סויטה בסול מינור 995 בו"ב
13.00 קונצרט צהרים — אנסקו: רפסודיה רומנית מס' 1 בלה מג'ור; מוצארט: קונצ'רטו ברה מג'ור לכנור ולתזמורת (ארלאידר) ק. 294; בטהובן: סונטה מס' 17 ברה־מינור לפסנתר מס' 2; צ'ייקובסקי: המוסיקה לבלט היפהפיה הנמה
15.05 „מפגשים"
16.00 אתנחתא בשידור חוזר דניאל ערני — פסנתר (3.4.86) דביסי: שתי ערבסקות; פרוקופייב: סונטה מס' 3 בלה מינור; שוברט: 4 אמפרומפטו; ליסט: רפסודיה הונגרית מס' 12
17.30 קונצרט מנחה — רספיגי, ארני רומאן מנואל דה־פייה, לילות בגני ספרד לפסנתר ותזמורת; דביסי: סונטה מס' 2, לחליל ויולה ונבל; דבוז'ק: סרנדה במי מג'ור לכלי־קשת; גלזונוב: קונצ'רטו במי במול מג'ור לסקסופון ותזמורת; צ'יק קוריאה: השיבה הביתה; סטרווינסקי: סימפוניה בדו
20.05 ערב טוב — טלמן: פתיחה בדו מג'ור
20.30 מהקלטות התזמורת הסימפונית

עוזי ויזל — נגן צ'לו (קול המוסיקה 20.30)

ירושלים — רשה"ש מנצח: יונש פירסט/סולן: עוזי ויזל — צ'לו. בטהובן: סימפוניה מס' 1 פ. בן חיים: קונצ'רטו לצ'לו
21.30 אנתולוגיה קטנה לשירה (20 ד"ר) שוסטקוביץ': סימפוניה מס' 8
23.00 דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות יאשה חפץ — תכנית שניה: דיסלי: שקשן; ברהמס: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור (ש.ח.)

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 חוגה — עם בני הגדל
09.05 השיר לא תם — שירים עבריים
09.30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס — ידעתי ספר: בצל עץ הערמון — מאת בנימין טנא
11.30 השכלה ודעת לכל — אני והמוסיקה — בהדרכת נעם שריף — מהי מנגינה
12.05 ליבי במזרח — מבחר שירים מזרחיים
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים א) כליברקט — מגזין לצעירים ובו: סמטות כהכות ושעשועונים: ב) [illegible] — קריאה בהמשכים
14.45 לילדים הגדולים חתול בשק ילקוט כליבו
15.25 עוזית אלון מספר על נופי הארץ (ש.ח.)
15.30 קתדרה — כנס רדיו ד"ר איתן גלבוע — הדמוקרטיה לאור הסכסוך המתמשך
15.55 ספר חדש — סקירה
17.05 [illegible]
17.12 מגישים שיר
17.20 האוניברסיטה הפתוחה — צרפתית למתקדמים
18.06 מינחת ערב
19.05 שיעור בתניא
22.05 יש לי חלום — עורך ומנחה: יובב כץ

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 „כוכב הבוקר" עם אדי קלברט ותזמורתו
09.05 ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי
12.10 א"א' " ב"ב' — עם אהוד מנור
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 בת צחוק — הווי והומור
15.05 רגעי קסם
15.51 לוח מודעפון
16.05 שירים ושעורים
17.10 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 שירים עבריים
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 שירים עבריים
20.05 שורשים — מגזין לעניני עדות ופולקלור
22.05 צמוקים ושקדים — מבחר שירים ביידיש — שירים על נושא החזון בימי אלול
23.05 כינינו לבין עצמנו — שיחות עם מאזינים בשידור חי מנחה: רעיה גניאל

גלי צה"ל

06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 אילה בוקר — עם אלי ישראלי
10.05 הפסקת 10 — עם מיכל ניב
11.05 נכון לעכשיו
13.05 להיט לתאבון — פזמונים ישראליים ברצף
14.05 דו רה יומי — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 פגישה יומית — עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחר הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 „ערב טוב ישראל" — עם דן שילון ויעל דן
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן
18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה, אמנון אברמוביץ' — נתן ברון, מנחה יוסי עוורד.
18.57 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 „מוסיקה נטו" — רוק [illegible] קלאסי
21.00 מבט לחשות
21.30 „לילה לא שקט" — פזמונים עבריים
22.05 על הדבש ועל הכייפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 „לילה לילה" — עם יואב קוטנר
23.55 „שיחת חצות" — עם ד"ר דבורה שריבום, פסיכולוגית קלינית
00.05 ציפורי לילה — עם אלי ישראלי
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

רשת ג'

06.05 „בחורה לאושר" — להיטים ותיקים
07.05 „שיר בבוקר בבוקר"
09.05 „מה כבר תשע?" עם אבי אתגר
10.05 „דברים טובים" עם שמירה אימבר
11.05 „שעה תמימה" עם מלאכי חזקיה
12.05 „שבעים מי יודע"
13.05 „רק בימי חול" עם מנחם פרי
14.05 „פזמון חוזר"
15.05 „חדש, חדיש ומחודש" עם שוש עטרי
16.05 הצגה יומית
18.05 קול־כבי — שבועון פופ
20.05 „לי ולך" — שיר וברכה
21.05 „מגע רוק" עם ליליה כהן
23.05 „הלילה הוא שירים"

שחמט

קרבות ותחרויות

קספרוב־קרפוב – 5.5:6.5

ביום ד' עמד להתחדש, בלנינגראד, הדו קרב על אליפות העולם שהחל בלונדון. ב־12 המשחקים הראשונים בלונדון השיג קספרוב יתרון של 5.5:6.5 לאחר שניצח בקרבות הרביעי והשמיני והפסיד במשחק החמישי. כל יתר המשחקים הסתיימו בתיקו. טקס הסיום בלונדון נערך במעמד ג'יימס קאלהאן, ראש ממשלת בריטניה לשעבר. הוא העניק פרס בשווי עשרת אלפים ליש"ש (סוברנים), לשני המתמודדים עבור המשחק היפה ביותר בדו־קרב־המשחק ה 11. אנו מקווים להציג אותו במדור זה בשבוע הבא. לקספרוב דרוש תיקו 12:12 כדי לשמור על תוארו.

ישראלים באנגליה

שחמטאים ישראלים השתתפו בתחרויות באנגליה. להלן התוצאות לפי סדר האירועים: בסאוטהמפטון סיים יוחנן אפק - שני עם 8.5 נקודות ב 11 משחקים, אחרי סרגיי קודרין מארה"ב שצבר 9.5 נקודות. באליפות חבר העמים, הפתוחה, ניצח האיסלנדי היארטרסון שצבר 8 נקודות בתשעה משחקים בהקדימו את ההודי פרשד והאמריקאי דה פירמיאן 7 כ"א, רב האמן שמקוביץ (ארה"ב), טהיפסהי (הודו) והבדן (אנגליה) 6.5 כ"א. יעקב מוריי ויעקב בליימן נימנו עם צוברי 6 נקודות כ"א ובהם גם קודרין. ידעאל סטפק צבר 5.5 נקודות, יוחנן אפק 5. בתחרות לויד'ס בנק (כ־200 משתתפים) ניצח רב האמן סימן אגדסטיין מנורבגיה שצבר 8 נקודות בתשעה משחקים, בהקדימו את הודג'סון (אנגליה) 7.5. בתחרות זו צברו הצעירים אילן מנור ודונן לב 5.5 נקודות כ"א.

קרב מרתק

להלן קרב מרתק שניהל יוחנן אפק נגד אמן בינלאומי הודי באליפות הפתוחה של חבר העמים הבריטי. ההערות הן של יוחנן.

1.ד4, פ־ו6; 2.ג4, ג5; 3.פ־ו3, ג:ד4; 4.פ:ד4, פ־ג6; 5.פ־ג3, ז6; 6.ה4, ר־ז7; 7.ר־ה3, פ־ו4; 8.מה:ו4, פ:ד4; 9.מה־ד1, פ־ה6; נקלענו לנוסח מארוצי. אפשרויות אחרות הן: 9...ה5; ו 9...פ־ג6; 10.ו־ח2!! התיאוריה ממליצה על 10.צ־ג1, ו 10.מה־ד2, 10...ר:ג3+ 11.ב:ג3, ד6; 12.ס־ס, מה־א5; 13.מה־ד2, ר־ד7; 14.ו4, ר־ג6; 15.ר־ו3, מסע זה עדיף על 15.ו5!! ששוחק במשחק: אפק – רכליס בגמר אליפות ישראל 1986, ונמשך: 15...פ־ג5; 16.מה־ד4, ו6; 17.ו:ו6, ח:ו6; 18.צ:ו6! ס־ס־ס! 19.צ־ו7, ה5! ולשחור יתרון. 15...צ־ז8!! המסע נועד לקדם איומים כגון ו5, וגם מכין פריצה באמצעות ז6־ז5; אך נוכח ההתפתחויות נראה שעדיף מייד 15...ס־ס־ס; 16.צא־ה1! ס־ס־ס; 17.ו5!, פ־ג5; 18.ר־ד4, התכנית הנכונה. המטרה לפרוץ במרכז באמצעות ה4־ה5; 18...ו6; 19.מה־ח3, ב6?! השחור אמנם ראה את הנולד – בחלקו, אך מה לעשות נוכח האיום ה4־ה5!? 20.ה5!! ד:ה5; 21.מה:ו3! סימן הקריאה מוענק על אי החיקלעות לפח: 21.ה:ו6? ר:ז2!! 22.ו:ה7, ה:ו4; 23.ה:ד8־מה + צ:ד8; ולשחור עדיפות ברורה. 21...ד:ה5;

הגנה סיציליאנית

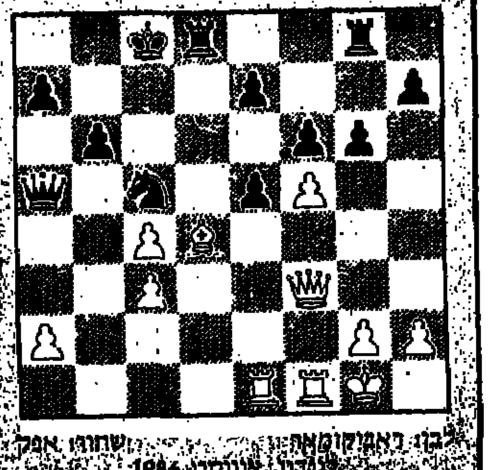

לבן: באזקומאר ... שחור: אפק
לונדון, אוגוסט 1986

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

הפעם שתי בעיות של האמן הסקוטי מקלאוד. בדו־מסעית משחק מהנה של הסוללה המלכותית (5324). במט־עזר שני פתרונות הרמוניים בבניין מצויין (5325).

5324. נורמן מקלאוד NORMAN MACLEOD
GREAT BRITAIN ORIGINAL
בריטניה מקורית

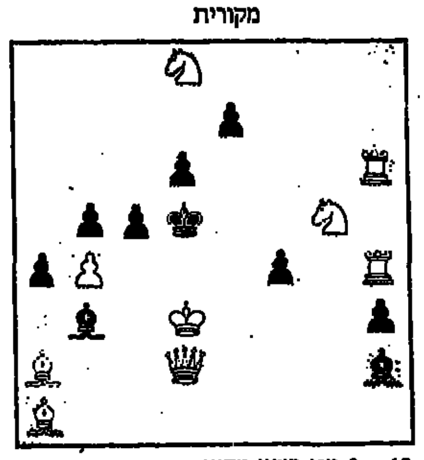

10 + 9 מט בשני מסעים

5325. נורמן מקלאוד NORMAN MACLEOD
פרובלמיסט 1985
פרס ראשון

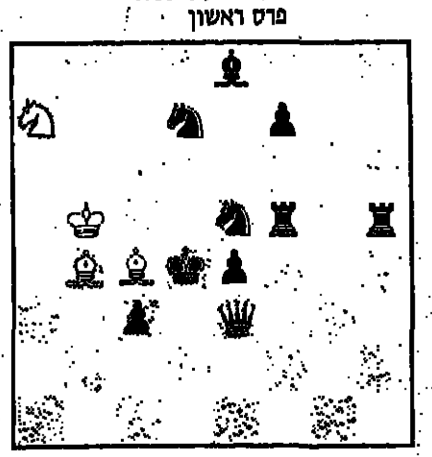

10 + 4 מט עזר בשני מסעים
שני פתרונות

פתרונות אל העורך, רח' רמת הגולן 43, ירושלים 97703.

צעיר מהיר

מיודרג מלאדנוביץ' הוא סטודנט צעיר, הנמנה על טובי המחברים היוגוסלבים. בעייתו השתתפה בתחרות מהירה שהתקיימה בקונגרס פאריס. השנה. הנושא דרש בעיות תאומים, בהן המסע הראשון של שחור גורם להפרדת הפתרונות (כעין מניעת דואלים).

מיודרג מלאדנוביץ'
פאריס 1986
פרס ראשון

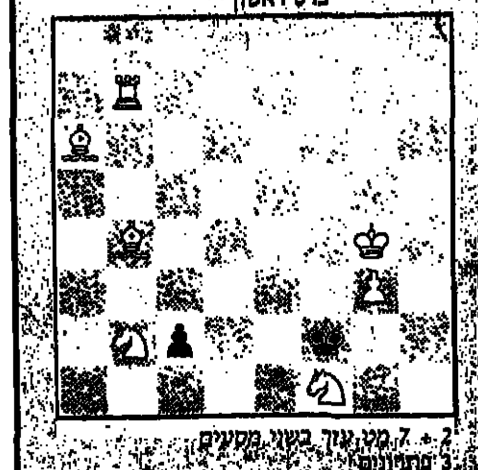

2 + 7 מט עזר בשני מסעים
2 פתרונות

תשבצים

תשבץ 150

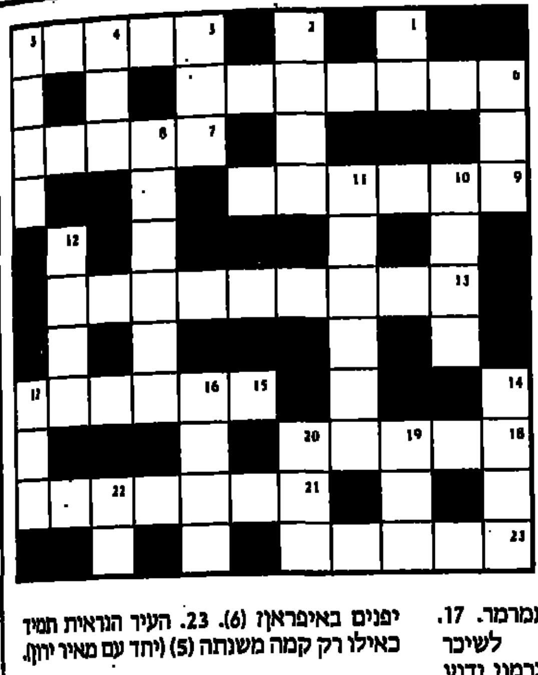

אפקי:
3. דמות צורה, תבנית. 6. מצוה לדורות. 7. טשטוש, חסר בהירות. 9. קרקע דלה. 13. רעש וצעקות, שאון מחריש אזנים. 15. צפורן. 18. מציג את עצמו. 21. בולמוס אכילה. 23. קונצרט של סולן.

אנכי:
1. (יחד עם 22 אנכי) שקיומו תלוי ואינו מובטח בכל מקרה. 2. אביו של הנביא יחזקאל. 3. שנים יחד. 4. אלמתכת מקבוצת ההלוגנים. 5. מתערבב ומאבד את זהותו היהודית. 6. קביעת צלילים דומים בסופי שורות. 8. בית מטבחיים. 10. קוץ. 11. בטוי לפסיעה גסה, הליכה שחצנית וגנדרנית. 12. מעונות השנה (כ"מ). 14. טורף לילי קטן, יונק בעל זנב ארוך. 16. מתמרמר. 17. מומחה להתקנת חמר משעורים לשיכר וממתקים. 19. כואב. 20. פילוסוף גרמני ידוע. 22. ראה 1 אנכי.

אגוזן 150

אפקי:
3. רע ישן־תשוקת שומר (עפ"י דני תדמור). 6. עוזר לזהות מתבוא בבושה (7). 7. מכונית מאות לאות (5). 9. לא חושב שהמבע גדול עליו (3,3). 13. בשם שורה ומשך זמן נוסף מקבלים לפרעון חובות (9). 15. מורט קש מחבר (3,3). 18. עוף מזמר (5). 21. מלון של יפנים באיפראן? (6). 23. העיר הנראית תמיד כאילו רק קמה משנתה (5) (יחד עם מאיר יוזן).

אנכי:
1. (יחד עם 22 אנכי) חבל לו על האובד של הרבי (4). 2. למשל תקליט החוזר על עצמו (4). 3. נשארו בהתחלה אצל החפושית (3). 4. בידיו המפתח לדלת במטוס? (3). 5. מה קורה בישיבה בראש החולית? (4). 6. היתה שמחה אפילו רק לראות בעצמה (3). 8. די גרור בכוסת (6). 10. למאיה יש קרובה אחרת (4). 11. זה יהיה מצחיק אם ישנו ייזרקו אותו (6). 12. ידוע שאמץ לבו – נישא בתוכו (4). 14. בקוד בית – הוא כבר לא יצא מזה (4). 16. פעם היו אומרים כך לכובש, שיקפוץ (4). 17. בעט ונפל מן הכובד (3). 19. תפר בדים והולך לישון (3). 20. רעש כמוהן (3). 22. ראה 1 אנכי.

פתרונות

תשבץ 149

אגוזן 149

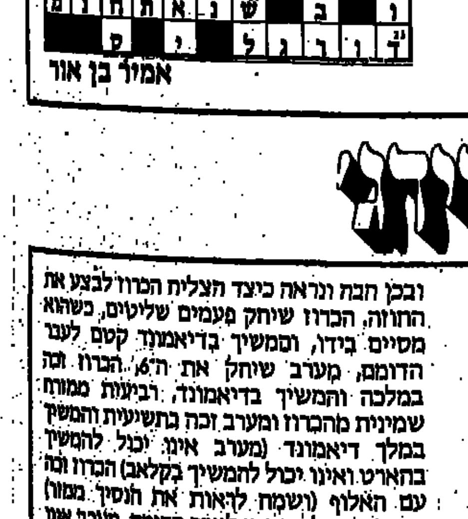

אמוץ בן אור

ברידג'

סוף ביצוע במחשבה תחילה

לא אחדש לכם מאומה אם אומר שמשחק הברידג' כרוך במאמץ מחשבתי, וככל שתשקיע יותר במחשבה, כן יגבהו, בסופו של דבר, סיכוייך לבצע את החוזה המיועד.

קחו דוגמא מהכרוז שביצע את החוזה הבא:

	♠ KQ9 2 ♥ 7 4 2 ♦ Q 7 5 ♣ K 6 3	
♠ 8 6 ♥ AQ10 6 3 ♦ K 9 6 ♣ A J 9		♠ 7 3 ♥ J 9 8 ♦ J 4 2 ♣ 10 8 5 4 2
	♠ AJ10 5 4 ♥ K 5 ♦ A 10 8 3 ♣ Q 7	

מחלק: דרום
פגיעים: מזרח מערב
ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 ספייד	כפל	*2 בלי שליט	---
4 ספייד	---		

* התאמה בספייד, ו־11־9 נקודות.

מערב: הוביל בספייד, הכרוז מעריך את מצבו וממבט ראשון (ולאור ההכרזה) נראה שיאלץ למסור שתי לקיחות בהארט, לקיחה בדיאמונד, ולקיחה בקלאב. ברור לכרוז גם שהדרך היחידה, אם בכלל, כדי למנוע מצב זה, היא להימנע מליפול בידיו של מזרח, משום שחזרה מהארט (מצד מזרח) הינה קטלנית.

ובכן הבה ונראה כיצד הצליח הכרוז לבצע את החוזה. הכרוז שיחק פעמים שליטים, כשהוא מסיים בידו, והמשיך בדיאמונד קטן לעבר הדומם, מערב שיחק את ה־6, הכרוז זכה במלכה והמשיך בדיאמונד. רביעות מגוונת שמיניות מהכרוז ומערב זכה בתשיעיות והמשיך במלך דיאמונד (מערב אינו יכול להמשיך בהארט ואינו יכול להמשיך בקלאב) הכרוז זכה עם האלוף (ושמח לראות את הנסיך מגוון) והמשיך בקלאב קטן לעבר הדומם, מערב אינו יכול לזכות באלוף משום שבמקרה זה יהיו לכרוז שתי לקיחות בקלאב, ולכן שיחק את ה־9, הכרוז זכה בלקיחה עם המלך, חזר לידו בשליט, שיחק את ה־10 דיאמונד, כשהוא משליך קלאב מהדומם, והגיע למצב הבא:

	♠ K ♥ 7 4 2 ♦ --- ♣ 6	
♠ --- ♥ AQ10 ♦ --- ♣ AJ		♠ --- ♥ J 9 8 ♦ --- ♣ 10 8
	♠ A 5 ♥ K 5 ♦ --- ♣ Q	

הכרוז שיחק את המלכה קלאב, מערב זכה ונאלץ לחזור או בקלאב, ועי"כ לאפשר לכרוז היתוך ההשלכה או בהארט, ועל ידי כך להגביה את המלך בידי הכרוז. בכל מקרה החוזה מבוצע בהצלחה. המסקנה: כדאי להשקיע מעט שמן במחשבה.

ארנונה שמאי

מחברות הקולנוע

אבא יש רק אחד

"אבא יש רק אחד", הוא סרט על הקשר הנוצר בין מרווין (ג'ון קאסאבטס), אלכוהוליסט בודד, שחי מהיום להיום, ובין טייג, נער חוב כושי, שאימו מתה. ברוב יאושו מנסה טייג להתאבד, אלא שברגע האחרון הוא פוגש את מרווין, המציע לו לבוא לבלות את הלילה אצלו בבית. היחסים בין השניים מתהדקים והופכים ליחסי־אב־בן, בעלי קסם ויחוד רב. יחסים אלה מקבלים מפנה, כאשר מחליט מרווין לפנות לאביו של טייג, שיסייע לו לטפל בבן שחלה. האב, שהתכחש לבנו כל השנים, מנסה תחילה להתעלם מפניותיו של מרווין, אך נכנע לבסוף לרחשי ליבו, לאחר שהוא שומע כי בנו אושפז בבית חולים. מרווין מחליט להחזיר את טייג לחיק משפחתו, למרות האהבה הרבה שהוא חש לנער, מאחר שהוא מכיר בכך, שמקומו של הילד בבית מסודר.

"אבא יש רק אחד" הוא סיפור נוגע ללב ומשעשע, על מפגש בין שני אנשים בודדים, שהגורל משכם זה לזה, מפגש המאפשר לשניהם, ובמיוחד לקאסאבטאס בתפקיד מרווין, להפגין כושר משחק מעולה.

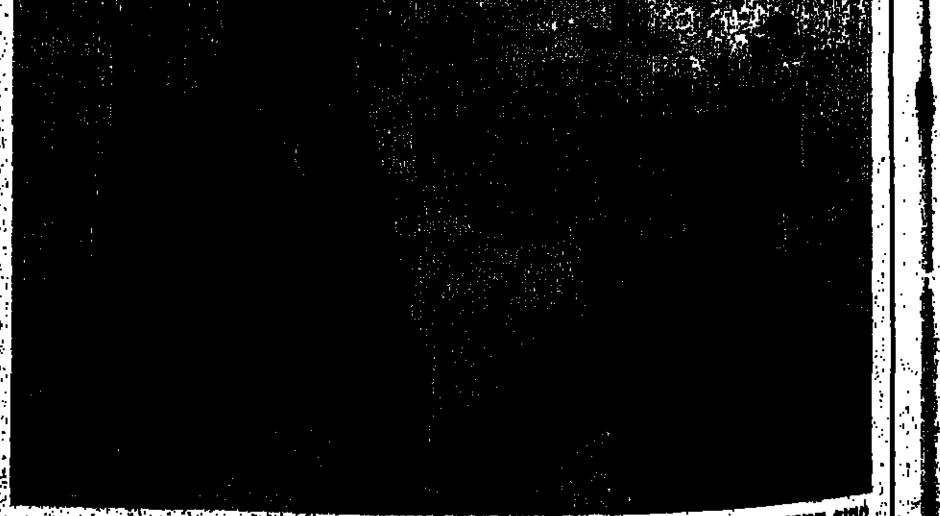

מתוך הסרט "אבא יש רק אחד"

זיכרונות אהבה מפירנצה

לוסי הניצ'ר היא נערה צעירה ופורחת מבית אנגלי בורגני ועשיר, שחונקת את ניצני תשוקתה בחינוך שמרני, התנהגות מאופקת ויעדים רציניים. עוזרים לה בכך הקודים המסורתיים המתחסדים של החברה הוויקטוריאנית של שנת 1900 וקרוביה, בפרט בת דודתה הרווקה המזדקנת וההסודה (מגי סמית) שמלווה אותה לטיול בפירנצה, ואמורה לשמור על תומתה של הנערה הרכה בשנים.

העיר האיטלקית הקסומה משחררת מעט את מעצוריה של לוסי, והיא מתאהבת בסתר בג'ורג', בנו של ג'נלטמן אנגלי משכיל. אך לוסי הצייתנית, שחונכה לציית לכללי מעמדה, חוזרת לאחוזה המשפחתית ומתארסת עם אינטלקטואל קשקשן ואימפוטנט. חיי השלווה חוזרו לשכון באחוזה עם תה של שעה ארבע ומוסיקה קלסית ועירה, עד שג'ורג' ואביו מגיעים לגור בכפרה של לוסי.

לא קשה לראות שהעלילה המפותלת היא תולדת רומן בריטי בן המאה הי"ט של הסופר א.מ. פורסטר, שכתב גם את "המעבר להודו" שעובד אף הוא לסרט ארכני ומייגע.

"זכרונות אהבה מפירנצה" שלגלג לפני 80 שנה, כסאטירה חברתית, על המעמד העליון הצדקני, איבד כיום מעוקצו, אך הסרט טוב מעיבודים קולנועיים אחרים לרומנים ידועים, ביניהם "הבוסטונים" ע"פ הנרי ג'יימס, או "אבק לוהט", שאף אותם ביים ג'יימס איוורי שאחראי גם לסרט "זיכרונות אהבה מפירנצה".

רוזמרי ליון, הלנה בונהם קרטר ודניאל דיי־לואיס בסרט "זכרונות אהבה מפירנצה"

עוברת אורח

טוב מאוד

ראשית הסרט במותה של נוודת יחפנית תמהונית וזוקה, שקפאה מקור בשדה עזוב, והמשכו בפלש־בק ארוך ומנוכר להפליא על השבועות האחרונים בחייה. אלא שלבמאית הצרפתית אנייס ורדה, שהחלה את דרכה הקולנועית בימי "הגל החדש", לא היתה שום כוונה להרטיט לבבות על גורלה של נערה שמתה ככלב עזוב, אלא לזעזע מעט את האדישות האנושית. בסגנון מנוכר, מחושב, קר ומודרניסטי, שלא פורט על רגשות, מראה ורדה תנאי קיום אנושיים אכזריים; היא עושה זאת בעזרת שורת מונולוגים של דמויות סטראוטיפיות, שפגשו את אנה טרם מותה, ומסוגלות להתייחס אל מותה רק מנקודת המבט הסובייקטיבית האנוכית. קשה להימלט מהאמירה הזו, שחודרת עמוק בעקשנות, ומגביהה לכדי מטאפורה קיומית.

הסרט זכה בפרס ראשון בפסטיבל ונציה. גם השחקנית סנדרין בונר, שהפליאה לגלם את אנה באיפוק ובעיניים אטומות, אדישות ולמודות סבל – זכתה בפרס סיזר הצרפתי. סרט חזק ומומלץ.

עוצמה

כמעט טוב

פיט סנט ג'ון, (ריצ'ארד גיר), הוא יועץ אמריקאי מיוחד ויוקרתי. ממשרדו האולטרה־מודרני הוא מסייע ללקוחותיו –, שכולם מתמודדים במערכות בחירות, מכל גווניה של הקשת הפוליטית בארצות הברית ומחוצה לה. הוא יועץ תקשורות ופרסום, המתערב בצורת הלבוש וסיגנון הדיבור של לקוחותיו, ומעצב את דרכם, את אישיותם ואת לשונם של הלקוחות על מנת להובילם לניצחון בבחירות.

העלילה מסתבכת כשאשתו לשעבר, אלן פרימן (ג'ולי כריסטי), עיתונאית חוקרת מגלה פרשת אי־סדרים, הנוגעת ללקוח שלו לשעבר, סנאטור, חבר טוב של סנט ג'ון, אותו הוליך לניצחון. גילוי ניסיונות בלתי חוקיים להשפעה על תוצאות הבחירות, לחצים, סחיטה ומפגש לא נעים עם וולפרד בקלי, (ג'ין הקמן), חבר עמית לשעבר לניהול מערכות בחירות, גורמים לסנט ג'ון להערכה שונה של מעשיו ולהעמדת עולמו בקנה המידה הנכון. תהליך זה בא לידי ביטוי בסיוע למועמד, שנדון לכישלון, אך מאמין בכל ליבו בצידקת דרכו ודיעותיו ומוכן להילחם על הגשמתן.

זהו סרט חשיפה, כפי שאומר סידני לומט, (במאי הסרט), אחד מיוצרי הקולנוע המצליחים והמוערכים ביותר בארה"ב: "הרעיון העיקרי של הסרט הוא חשיפה ומחאה על כך, שכל התהליך הפוליטי הפך לחסר אנושיות, הכל מכאני ומחושב, ובעניין יועצי התקשורת – הרי האגו שלהם עומד בדרכם, והם מתחילים לחשוב שהם הם המועמדים...".

* איתן גרין יצא לחו"ל כדי לכתוב תסריט לסרט חדש. את הסרט יפיק ארנון מילצ'ן שהתרשם מאוד מסרטו האחרון של גרין, "עד סוף הלילה".
* חברת יני"ל, ששאפה להיות גולן־גלובוס מספר שניים בהרכב של יעוד לבנון ודורון ערן, התפרקה. הפירוק בא בעקבות סכסוך שפרץ בין שני בעלי החברה. יעוד לבנון, שרוצה ללכת לכיוון של קופרודוקציות זרות, נשאר בחברה, שתמשיך לשאת אותו שם, ועם הסרטים "השחר", "העדות" ו"כל אהבותי".
* בבית־הספר לאומנויות הבמה והקולנוע "בית צבי" עומדים להפיק בקרוב שני סרטים ארוכים. את הסרטים יפיקו ויביימו עמוס גוטמן ודנן שיר בשיתוף עם תלמידי בית הספר. עמוס גוטמן יצלם עיבוד לספרו של יורם קניוק, "חימו מלך ירושלים". דנן שור יפיק סרט על מתבגרים בתקופת מלחמת ההתשה.

דוקטור ז'יוואגו

טוב

במסגרת העלאת־הקיץ המחודשת של האפוסים הקולנועיים הוותיקים, ובעקבות "חלף עם הרוח" (1939), מוקרן מחדש גם סירטו הענק של דיוויד לין, מראשית שנות ה־60, "דוקטור ז'יוואגו".

זהו אפוס ענק, המבוסס על סיפרו של בוריס פסטרנק, חתן פרס נובל, המגולל את סיפור אהבתם של ד"ר ז'יוואגו (עומר שריף) ולארה (ג'ולי כריסטי הצעירה והיפה), על רקע המהפיכה הרוסית והתהפוכות שהיא מביאה לחייהם.

סרט זה הוא חובה לכל מי שלא ראה אותו לפחות פעם אחת, למי שרוצה לחסוך לעצמו את קריאת הספר – ולסתם חובבי נוסטאלגיה ויופי לשמו.

ואל תשכחו את הממחטות.

מקרוני

טוב

"מקרוני" הוא סיפור קטן, משעשע ועצוב, על שני חברים שהזמן הפריד ביניהם ובעצם קשר את גורלם. רוברט טראבן (ג'ק למון) חוזר לנאפולי אחרי ארבעים שנה. הוא לא ביקר בה מאז מלחמת העולם השניה והיום הוא שב אליה לביקור עסקים חטוף, בתוקף תפקידו כמנהל בחברת מטוסים אמריקאית. טראבן מופתע ומטורד מקבלת הפנים החמה של ידידו מימי המלחמה, אנטוניו (מרצ'לו מאסטרויאני).

לפני ארבעים שנה היו טראבן ואחותו של אנטוניו נאהבים. כשהמלחמה הסתיימה חזר טראבן לארצות הברית. כדי לשמח את אחותו החל אנטוניו לכתוב מכתבים בשמו של טראבן, בהם יצר דמות של גיבור הרפתקן, המסתובב בכל העולם. טראבן הדיבאוני והעצבני מגלה מחדש באמצעות חברו את טעם החיים; ובסוף, הסרט אף מוותר על הקריירה המקצועית שלו על מנת להיחלץ לעזרת אנטוניו, שבנו נקלע לצרות עם המאפיה הנפוליטאנית.

זוהי קומדיה מינורית, לא נטולת ברק, של הבמאי אטורו סקולה האיטלקי, המעביר בה את אהבתו למזג האיטלקי, ומנסה, תוך כדי כך, לומר משהו על הבדלי התרבות בכלל ועל הדימוי של התרבות האמריקאית בפרט.

קונצרט מרשים של שני שחקנים גדולים, שמעיזים ומצליחים להזדקן בכבוד על מסך הקולנוע.

"תעלול קטלני"

כמעט טוב

רולי הוא איש אפקטים בסרטים, המתמחה בסרטי אימה וגנגסטרים. הוא מופקד על יצירת האשליה, כי מה שאנו רואים בסרטים אכן קורה הלכה למעשה. בשל מיומנותו נשכר רולי על־ידי גוף מושחת במשרד האמריקני לבצע רצח מדומה באחד מראשי המאפיה, המשמש עד מדינה. רולי מבצע את הרצח (שעה שסוף הסרט אינם יודעים אם אכן בוצע), אם כי לאחר מכן הוא מגלה כי אלה ששכרו את שירותיו רוצים לחסלו. הוא מצליח להתחמק מהם ומהמשטרה הרואה בו חשוד ברצח. מרגע הבריחה, ואחר כך בנקמה על העוול שנעשה לו, מפגין רולי את מיומנותו הרבה בתחומי האפקטים והתעלולים הקולנועיים. בעזרתם של אלה ובעזרת איש משטרה חריג ומיוחד, הוא מצליח לחשוף (פעם נוספת) את שחיתותו של הממסד האמריקני.

בסרט, שהוא מחווה לאנשי התעלולים ולמקומם החשוב בעשייה הקולנועית, רמיזות רבות לסרטים אחרים. זהו סרט משעשע וקליל עבור מי שאוהב מתח ורוצה לעמוד משהו על המתרחש מאחורי הקלעים של תעשייה הקולנועית.

משה צימרמן ונירית בן־יוסף

איכות

שואה – טוב מאוד.
נשיקת אשת העכביש – טוב מאוד.
יומנו של צב – טוב.
שתי אצבעות מצידון – כמעט טוב.

סינמטק תל אביב:

"האמט" – וים ונדרס נקרא לביים את הרומן של ג'ו גורס, שהוא הומאז' לגדול סופרי המתח – דאשיל האמט. המפיק היה פרנסיס פורד קופולה, שאולפני "זאנטרופ" היו עדיין בבעלותו. התוצאה של ההפקה הבעייתית, שנמשכה שנתיים, היא פילם־נואר במיטב המסורת הקלאסית. שבת 6/9, 21.30. ראשון 7/9, 21.30.

"נעליים אדומות" – סרט שהוא חוויה ויזואלית מהממת. הוא נוצר על־ידי צמד הבמאים פואל ופרסבורגר, האחראים להצלחותיו של הקולנוע הבריטי בשנות הארבעים והחמישים. סיפור אהבתה של רקדנית בלט הנקרעת בין אהבתה לבין הקריירה שלה. שלישי 9/9, 17.00.

"יצאנית תצמות" – עיבוד מופתי לרומן של ג'ון קאסל, המספר על צעירה פריגידית המאוהבת בבעלה ומנהלת חיים כפולים: ביום – רעיה למופת, ובלילה – פרוצה המספקת את התשוקות הפרוורטיות של לקוחותיה. שני 8/9, 21.30.

סינמטק ירושלים:

"דו־קרב במיסורי" – ארתור פן, אחד מבמאיה העצמאיים של אמריקה בשנות השישים והשבעים, שובר את ז'אנר המערבון ויוצר סרט בעל אופי פסיכולוגי שאינו אופייני. עלילתו מתרחשת במונטנה 1880. מככבים מרלון ברנדו וג'ק ניקולסון. רביעי 10/9, 19.00.

"השיבה של שביעיית סיקוקוס" – אב־טיפוס של ה"חברים של אלכס", שנוצר על ידי הבמאי ג'ון סיילס. חבורת ידידים בשנות השלושים לחייהם מבלה סוף שבוע, שבמהלכו מעומתות השקפותיהם הרומנטיות על העבר עם האפשרות שהחיים מאלצים אותם לעשות. נבחר כאחד הסרטים האמריקאים הטובים לשנת 1980. רביעי 10/9, 21.30.
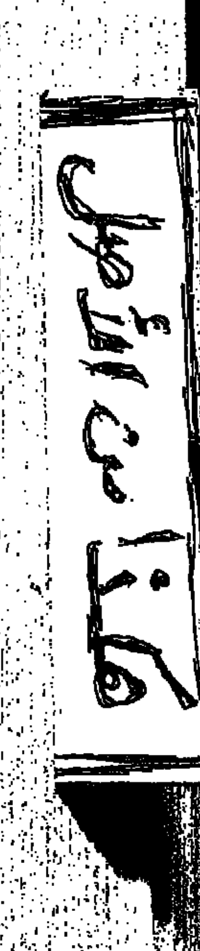
"השיחה" – ג'ין הקמן, במשחק מעולה, מגלם טכנאי־קול המתפרנס מחדירה לרשות הפרט ושדידת סודות הזולת על־ידי האזנה. הוא נקלע לפרשה שמעמידה בספק את יחסו לסביבה ולאדם. אחד הסרטים הבולטים מתחילת הקריירה הקולנועית של קופולה. חמישי, 11/9, 19.00.